

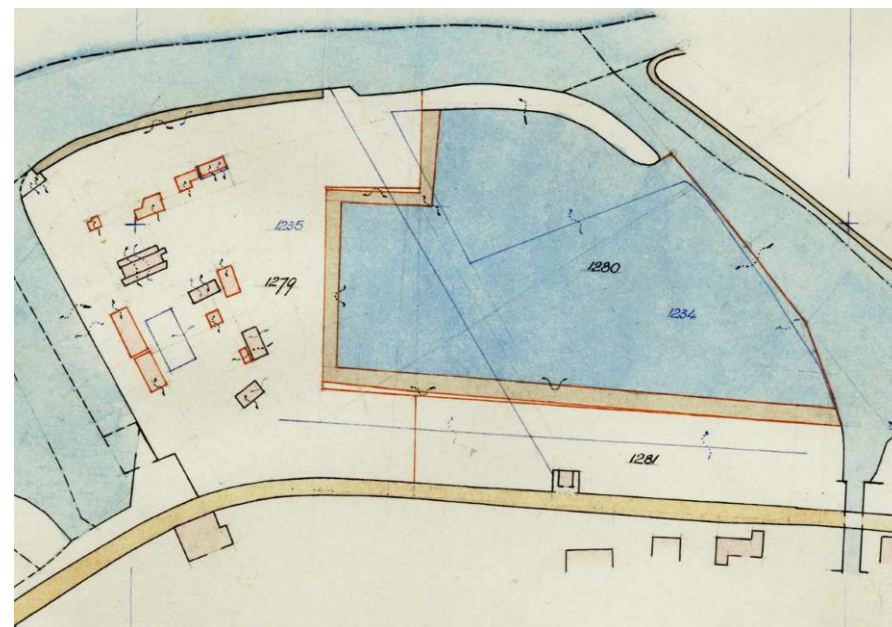
CULTUURHISTORISCHE ANALYSE

KOUDASFALTFABRIEK

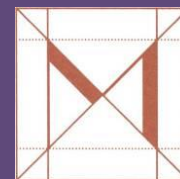
Voormalig Fabrieksterrein van de N.V. Koudasfalt
Gouderaksedijk 32-34 Gouda

Onderzoek i.o.v. Gemeente Gouda

10 mei 2021

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Onderzoeksobject

Koudasfalt

Voormalig Fabrieksterrein van de N.V. Koudasfalt

Gouderaksedijk 32-34

2808 NG Gouda

Status

Geen

Opdrachtgever

Gemeente Gouda

Afdeling Ruimtelijk beleid en advies

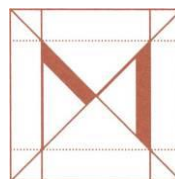
Contactpersoon: mw. C. Jansen

Postbus 1086

2800 BB Gouda

Onderzoek en rapportage

Ing. G. Korenberg, bnb

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

bureau voor architectuur- en bouwhistorisch onderzoek, cultuurhistorische gebiedsanalyses, restauratie, onderhoud en bouwtechnisch onderzoek, publieksvoorlichting en publicaties over cultuurhistorie

drs. C.J.B.P. Frank

drs. F.A.C. Haans, bnb

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek

drs. J. de Jong

ing. G. Korenberg, bnb

mw. drs. M. Lemmens

D. Schaars Ma.

Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1

6542 SN NIJMEGEN

tel: 024-3786742

info@monumentenadviesbureau.nl

www.monumentenadviesbureau.nl

Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen,
10 mei 2021, copyright MAB Nijmegen 2021

INHOUD

1 Inleiding.....	4
1.1 De cultuurhistorische analyse.....	4
1.2 Het onderzoeksgebied.....	4
1.3 Het doel van de analyse	5
1.4 Werkzaamheden.....	5
2 Presentatie van het onderzoeksgebied.....	7
2.1 Situering van het onderzoeksgebied	7
2.2 Begrenzing van het onderzoeksgebied	7
2.3 Algemeen historisch ruimtelijk beeld	8
3 Geschiedenis van de locatie.....	10
3.1 Een terrein Langs de Hollandsche IJssel	10
3.2 De N.V. Koudasfalt.....	16
3.2.1 N.V. Verenigde Fabrieken van Stearine Kaarsen.....	16
3.2.2 Maatschappij Wegenbouw N.V.	16
3.3 Gebruik van het terrein tot 1948.....	18
3.4 Het terrein in eigendom van Koudasfalt N.V.	20
3.5 Transformatie van het terrein in de jaren zestig	24
3.6 Vernieuwingen in de jaren zeventig	31
3.7 Aanpassingen en ontmanteling	37
4 Het terrein – Ruimtelijke aspecten.....	41
4.1 Inleiding.....	42
4.2 Ruimtelijke opzet en verkaveling	42
4.3 Verkeersstructuur.....	45
4.4 Terreinstructuur.....	46

5 Bebouwing en objecten	52
5.1 Karakteristiek	52
5.2 Bijzondere objecten en structuren	60
5.2.1 Transformatorhuisje 1944 (8).....	61
5.2.2 Beheerderswoning (6).....	62
5.2.3 Weegbrug (5)	64
5.2.4 Lange Arm, transportband en trechter (1, 2 en 4).....	65
5.2.5 Voorraadbunkers (3).....	67
5.2.6 Laboratorium (7)	69
5.2.7 Onderbouw asfaltinstallatie (13) en sorteertrechters (12).....	71
5.2.8 Losplaats Hollandsche IJssel (9) en trechters (4 en 11).....	72
5.2.9 Overige objecten.....	76
6 Cultuurhistorische kwaliteiten	79
6.1 Inleiding	79
6.2 Algemene omschrijving van de gebiedskarakteristiek	79
6.3 Bijzondere (historisch) ruimtelijke aspecten.....	80
6.4 Bebouwing en objecten.....	80
6.5 Historische groenstructuren	81
6.6 Archeologische Verwachting.....	81
6.7 Overzicht objecten.....	83
7 Samenvatting en aanbevelingen	86
8 Bronnen en literatuur.....	89
8.1 Bronnen	89
8.2 Internet.....	89
8.3 Literatuur.....	89

1 INLEIDING

In januari 2020 kreeg het Monumenten Advies Bureau opdracht van de afdeling Ruimtelijk beleid en advies van de gemeente Gouda voor het opstellen van een Cultuurhistorische Analyse van het voormalige fabrieksterrein van de N.V. Koudasfalt te Gouda, gelegen aan de Gouderaksedijk.

In 2013 werd de op het terrein gevestigde asfaltcentrale buiten gebruik gesteld en werd een nieuwe koper voor het terrein gezocht. Het in 2015 tot stand gekomen burgerinitiatief GOUDasfalt zag mogelijkheden om het terrein, na aankoop door de gemeente Gouda, te ontwikkelen tot een plek waar ruimte kan worden geboden aan uiteenlopende initiatieven om daarmee het terrein bij de stad te betrekken en een duurzame bestemming te geven, waarbij vrijwilligerswerkgroepen plannen ontwikkelen en voorbereiden, al dan niet in samenwerking met marktpartijen. Het terrein is thans in eigendom van de gemeente Gouda en wordt aan GOUDasfalt verhuurd.

In het licht van huidige en toekomstige initiatieven ten aanzien het gebruik en de inrichting van het terrein bestaat bij de gemeente Gouda de behoefte om inzicht te krijgen in de ruimtelijke kenmerken die bepalend zijn voor de identiteit en kwaliteiten van het terrein. Een dergelijke

verkenning van de bestaande kwaliteiten kan in de toekomst als onderlegger dienen voor afwegingen.

1.1 DE CULTUURHISTORISCHE ANALYSE

De volgende onderdelen komen in de analyse aan de orde:

- Beknopte beschrijving van de historisch-ruimtelijke ontwikkelingen van het onderzoeksgebied in hoofdlijnen
- Beschrijving en overzicht van de aanwezige cultuurhistorische aspecten (structuren, bouwkundige objecten, ensembles, groen)
- Duiding van de cultuurhistorische waarden, in woord en beeld (Cultuurhistorische waardenkaart)
- Aanbevelingen ter behoud en versterking van de aspecten met een ruimtelijke en cultuurhistorische waarde;

1.2 HET ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied betreft het terrein dat tot 2013 in gebruik was bij de N.V. Koudasfalt, onderdeel van KWS. Dit betreft een tegenover de historische binnenstad van Gouda aan de zuidelijke oever van de Hollandsche IJssel gesitueerd buitendijks terrein. Het onderzoeksgebied ligt direct ten noorden van de Gouderaksedijk en wordt aan de noordzijde begrensd door de Hollandsche IJssel. Aan de oostzijde ligt de monding van

de Stolwijksevaart direct langs het terrein. Aan de westzijde begrenst het Veergat met hieraan grenzende Zelling Veerstablok het terrein.

Hoewel niet tot het terrein behorend, is ook de strook tussen de Gouderaksedijk en het oostelijke deel van het Koudasfaltterrein meegenomen vanwege de historische relatie en ruimtelijke samenhang.

Van het omliggende gebied werd in 2019 een Cultuurhistorische Analyse ‘Stolwijkersluis en de directe omgeving’ opgesteld door Karen Kranen. Hierin is het terrein van Koudasfalt globaal meegenomen.¹ In het huidige onderzoek wordt nader ingezoomd op dit specifieke terrein. Voor de omgeving wordt verwezen naar de eerdere Cultuurhistorische Analyse.

1.3 HET DOEL VAN DE ANALYSE

Deze analyse beschrijft de cultuurhistorie van het voormalige terrein van de N.V. Koudasfalt. Het doel van de cultuurhistorische analyse is om inzichtelijk te maken welke historisch-ruimtelijke kenmerken aanwezig zijn en op welke wijze bij toekomstige ruimtelijke ingrepen met de kwaliteiten omgegaan kan worden, ten einde de specifieke identiteit van het terrein te behouden en waar mogelijk te versterken.

1.4 WERKZAAMHEDEN

De gegevens voor deze analyse zijn verzameld tijdens veldwerkbezoek aan het terrein (uitgevoerd op 8 februari 2019), archiefonderzoek en studie

van diverse dossiers en documentaties betreffende het terrein en de directe omgeving.

Dit rapport bevat de in paragraaf 1.2 opgesomde onderdelen. Alle relevante cultuurhistorische aspecten zijn weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart.

Deze rapportage betreft een op punten aangevulde versie van de rapportage d.d. 28 februari 2020. Hierin zijn diverse, door dhr. Hans du Pré aangedragen (historische) aanvullingen verwerkt.

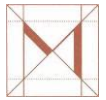
Monumenten Advies Bureau – 10 mei 2021

G. Korenberg, bouwhistoricus bnb

Afbeelding pagina 6: Vogelvluchtbeeld (2005) in noordoostelijke richting, met centraal de dan nog volop in bedrijf zijnde asfaltcentrale van KWS, locatie Koudasfalt. Bron: [Bing.com/maps](https://www.bing.com/maps)

¹ Kranen, K. (2019) pag. 56.

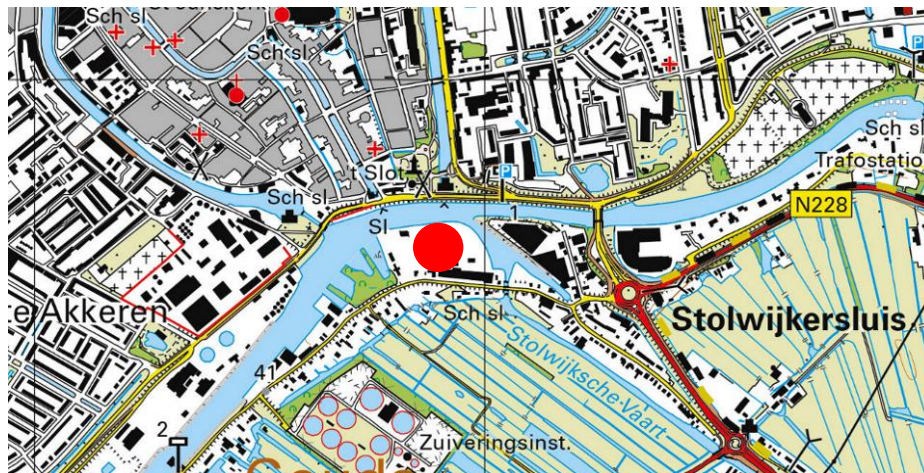

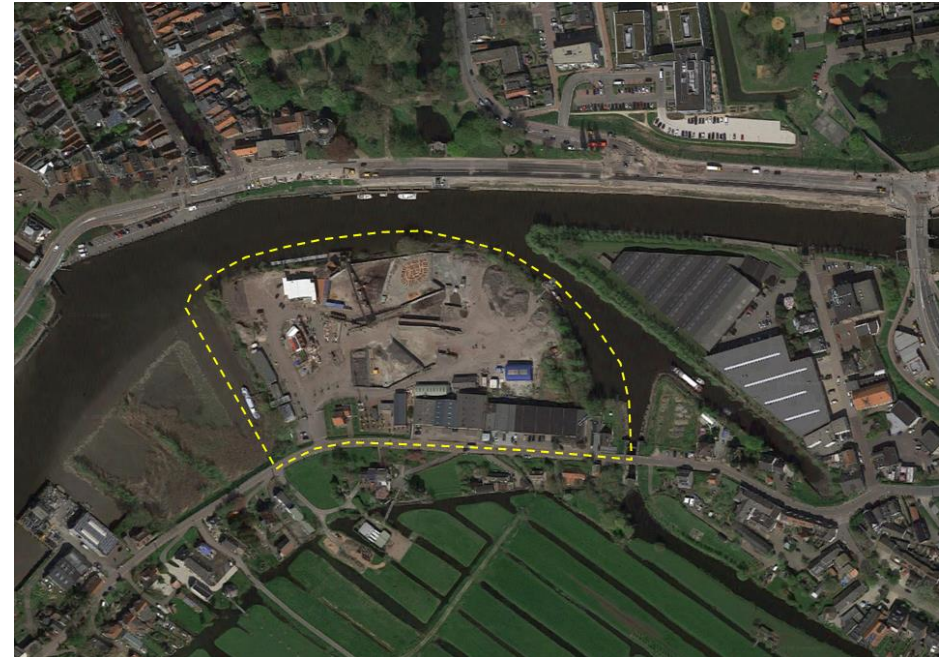
2 PRESENTATIE VAN HET ONDERZOEKSGBIED

2.1 SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied betreft een buitendijks terrein ten zuiden van de Hollandsche IJssel, tegenover het historische stadscentrum van Gouda. Het gebied valt binnen het buurtschap Stolwijkersluis en behoorde tot 1964 tot de gemeente Gouderak. Het onderzoeksgebied wordt ontsloten vanaf de Gouderaksedijk, die hier de noordelijke begrenzing van de Krimpenerwaard vormt.

Recente topografische kaart, met centraal het met een rode stip gemarkeerde terrein van Koudasfalt en linksboven het historische centrum van Gouda. Bron: Topotijdreis.nl

Recente luchtfoto van het gemarkeerde onderzoeksgebied en direct omliggend gebied. Bron: Google Maps

2.2 BEGRENZING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

De begrenzing van het onderzoeksgebied betreft de maximale omvang van het terrein dat door Koudasfalt N.V. in gebruik is geweest, inclusief de delen die thans niet meer tot dit terrein behoren, maar die hier in het verleden wel een directe relatie mee hebben gehad. De percelen op het kadastrale minuutplan (1811-1832), waaruit het huidige terrein is ontstaan vormen hiervoor de basis.

Aan de zuidzijde vormt de Gouderaksedijk de begrenzing van het onderzoeksgebied. Aan de westzijde het Veergat. Aan de noordzijde de Hollandsche IJssel en aan de oostzijde De Wijk. Bij de aan water grenzende terreingrenzen lagen historische perceelgrenzen buiten de huidige waterkant, zodat de begrenzingen van het onderzoeksgebied hier buiten het huidige terrein liggen.

2.3 ALGEMEEN HISTORISCH RUIMTELIJK BEELD

Het historisch-ruimtelijk karakter van het onderzoeksgebied kan worden getypeerd als een in de vroege twintigste eeuw op de buitendijkse Zellingen ontwikkeld bedrijventerrein met een opvallend open karakter door de grote ruimtebehoefte van de asfaltfabriek die tot voor kort de kern van het onderzoeksgebied vormde. Daarbij herinnert de hoofdvorm van het gebied aan de buitendijkse polder; Uiterdijk der Veenderijen, maar is in de inrichting van en bebouwing op het terrein vooral de ontwikkeling van het gebied als bedrijventerrein vanaf het midden van de twintigste eeuw afleesbaar. Het onderzoeksgebied vormt een industriële strook tussen de Hollandsche IJssel aan de noordzijde en het karakteristieke veenontginningslandschap van de Krimpenerwaard aan de zuidzijde.

Afbeelding pagina 9: Luchtfoto (2014) van het onderzoeksgebied, nadat Koudasfalt N.V. de bedrijfsactiviteiten op deze locatie had beëindigd, maar voorafgaand aan de (gedeeltelijke) demontage van de installaties. Bron: Goudabruist.nl

Zicht over Hollandsche IJssel in westelijke richting, met links het onderzoeksterrein en rechts de historische binnenstad van Gouda.

Zicht over de Gouderaksedijk in oostelijke richting, met links het onderzoeksgebied en rechts de lager gelegen Krimpenerwaard.

3 GESCHIEDENIS VAN DE LOCATIE

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de historie van het onderzochte complex vanuit verschillende invalshoeken. Hierbij wordt onder meer in gegaan op stedenbouwkundige en architectuurhistorische ontwikkelingen om het terrein en zijn directe omgeving in zijn context te kunnen plaatsen. Daarnaast wordt ingegaan op de aanleg en ontwikkeling en hierbij betrokken partijen. Vervolgens wordt aan de hand diverse bronnen de ontwikkeling van het complex geschetst.

3.1 EEN TERREIN LANGS DE HOLLANDSCHE IJSSEL

De rivier de Hollandsche IJssel ontstond in het midden van de Romeinse tijd als gevolg van een doorbraak van de Lange Linschoten bij Oudewater.² De omgeving van Gouda bestond uit een groot ontoegankelijk veengebied, waardoor pas vanaf ca. 200 mogelijk enkele boerderijen op de overs van de Hollandsche IJssel ontstonden. Dit nadat de rivier een doorgaande vaarverbinding vormde tussen bewoonde gebieden.

In de late middeleeuwen (ca. 1000 tot ca. 1300) vond ontginning van het veengebied aan weerszijden van de Hollandsche IJssel plaats, waarbij boerderijen op de rivieroeveren werden gebouwd met daarachter de voor

de ontginningen kenmerkende strokenverkaveling. Het poldergedeelte ter hoogte van het onderzoeksgebied behoort toe aan het Veerstalblok.

Het buitendijks gelegen onderzoeksgebied stond lang onder invloed van de vanaf ca. 1200 toenemende getijdenwerking. Deze invloed van eb- en vloed maakte verhoging van de dijken noodzakelijk. Tegelijkertijd klonken de ontgonnen veengebieden geleidelijk in, waardoor de dijken, daaronder ook de Gouderaksedijk, steeds hoger boven het landschap kwamen te liggen. In ieder geval vanaf 1325 bestond er een veerverbinding tussen Gouda, dat in 1272 stadsrechten kreeg, en de Krimpenerwaard. Het veer meerde aan in het Veergat, direct ten westen van het onderzoeksgebied. Bij het Veergat bevond zich ook het Rechthuis, waar de Goudse bestuurder recht spraken over de 'heerlijkheid Gouderak'. Tot in de twintigste eeuw was hier ook een uitspanning gevestigd.

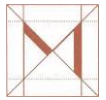
Het onderzoeksgebied is op de kaarten vanaf het midden van de zestiende eeuw al vrijwel overeenkomstig de huidige omvang en vorm herkenbaar.

Zowel Van Deventer (1558) als Blaeu (1649) geven duidelijk buiten de Gouderaksedijk een onbebouwd gebied weer, dat aan de westzijde wordt begrensd door het (niet duidelijk weergegeven) Veergat.³ Aan de oostzijde begrenst de monding van de Stolwijkersluis en hierop aansluitende, in de veertiende eeuw gegraven Goudse Vliet, ook wel Stolwijkervliet genaamd het terrein.⁴

² Dasselaar, M. van (2019) pag. 2

³ Op de kaart van Blaeu (1649) is het Veergat abusievelijk in het verlengde van de Haven aangegeven, terwijl het Veergat ten tijde van de kartering van 'J. van Deventer' (1560) wel correct in het verlengde van de Peperstraat is aangegeven. Deze omissie wordt vanaf 1585 tot 1713 door een 9-tal kaartenmakers overgenomen.

⁴ Groningen, C.L. (1996) pag. 95.

Beide kaarten geven langs de Gouderaksedijk wel enige bebouwing weer. Bij Van Deventer betreft het alleen buitendijkse bebouwing direct naast de eerste Stolwijker(uitwatering)sluis en ter hoogte van Zelling Veerstalblok. Op de kaart van Blaeu worden buitendijks binnen een beboste strook meerdere panden weergegeven. (zie ook par. 6.6).

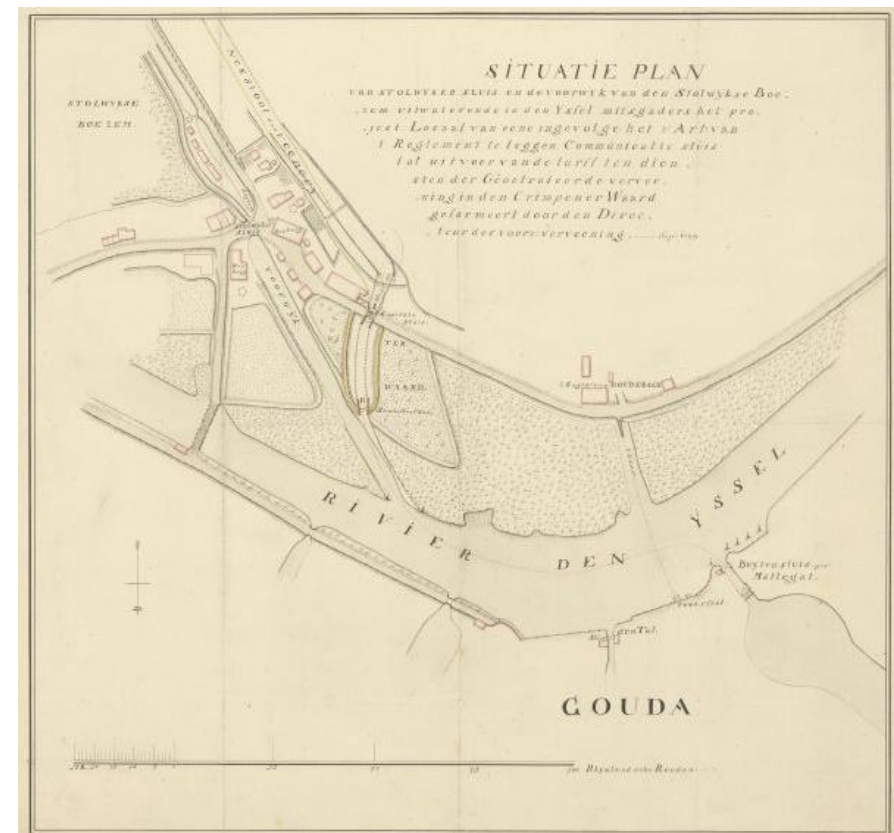

Het tegenover Gouda gesitueerde terrein op de kaart van Jacob van Deventer (1558).
Bron: Nationaal Archief, toegang 4.DEF, nr. 1.6

Detail uit de kaart van Gouda, 1649 door J. Blaeu. Bron: Tooneel der Steden, J. Blaeu

Aan het eind van de achttiende eeuw ontstond het plan om turf te winnen in de Krimpenervaard, de zogenaamde “Geotroieerde Verveening”. In verband hiermee werd de Stolwijker(schut)sluis aangelegd. Een plan voor een langere schutkolk met gescheiden sluishoofden vond geen doorgang. Het onderzoeksgebied werd in die periode omdijkt en ingepolderd en aangeduid als ‘Uiterdijk der Veenderijen’.⁵

Situatie d.d. september 1799 met plan voor “Geotroieerde verveening in den Crimpenener Waard”. Bron: NL-HaNA, Kaarten Hingman Suppl., 4.VTHR, inv.nr. 4600

⁵ Brink, A. van den (2003) Gespaard Landschap

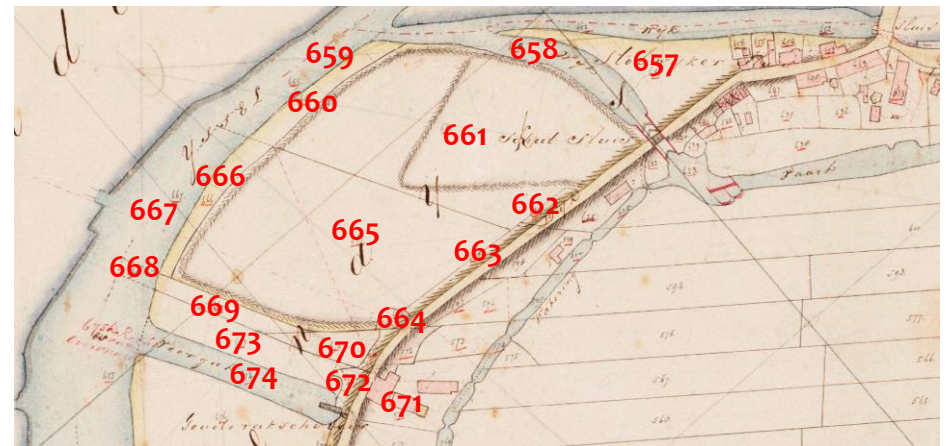
Tot in de vroege twintigste eeuw veranderde weinig aan het terrein en bleef het een buitendijkse strook ingedijkt weilandpolder en rietland. De ingedijkte polder stond niet onder invloed van de Hollandsche IJssel. De zellingen ten westen van de polder wel. Een situatie die tot op heden zo is gebleven. Topografische kaarten uit de late negentiende eeuw tonen in het westelijke deel van het gebied enkele sloten. Afgraving t.b.v. de winning van klei is bij de percelen ten westen van het Veergat duidelijk waarneembaar, doordat percelen op de twintigste-eeuwse kadastrale kaarten als water worden weergegeven. Binnen het onderzoeksgebied lijkt dit niet plaats te hebben gevonden.

In de vroege negentiende eeuw kan het gebruik van de grond worden achterhaald uit de bij de eerste kadastrale kaarten vervaardigde Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT). Hieruit kunnen de volgende eigenaren en het grondgebruik per perceel worden gelezen:

- 657-659 = Commissarissen der Geotroieerde Verveening in de Krimpenerwaard
- 660 = Commissarissen der Geotroieerde Verveening in de Krimpenerwaard - Rietland
- 661 = Idem, Weiland
- 662 = Idem, Dijk
- 663 = Idem, Dijk
- 664 = Herbergier Nicolaas Swanenburg - Dijk
- 665 = Idem, Weiland
- 666 = Idem, Rietland
- 667 = water = Idem, Rivier De IJssel
- 668 = water = De Stad Gouda – Rivier De IJssel
- 669 = De Stad Gouda - Rietland

- 670 = Bouwman Jacobus van Vliet? Klaasz. - Rietland
- 671 = Idem, Dijk
- 672 = Herbergier Jacob van Vliet Hz. - Dijk
- 673 = Bouwman Jacob de Bruijn - Rietland
- 674 = De Stad Gouda – Watering (Veergat)

Het terrein is dan door een zomerdijk omgeven, waarbinnen de zuidoosthoek door een afzonderlijke zomerdijk is afgebakend. Langs de buitenzijde van de zomerdijk ligt aan de noord- en westzijde een smalle strook rietland. De delen binnen de zomerdijk zijn als weiland in gebruik.

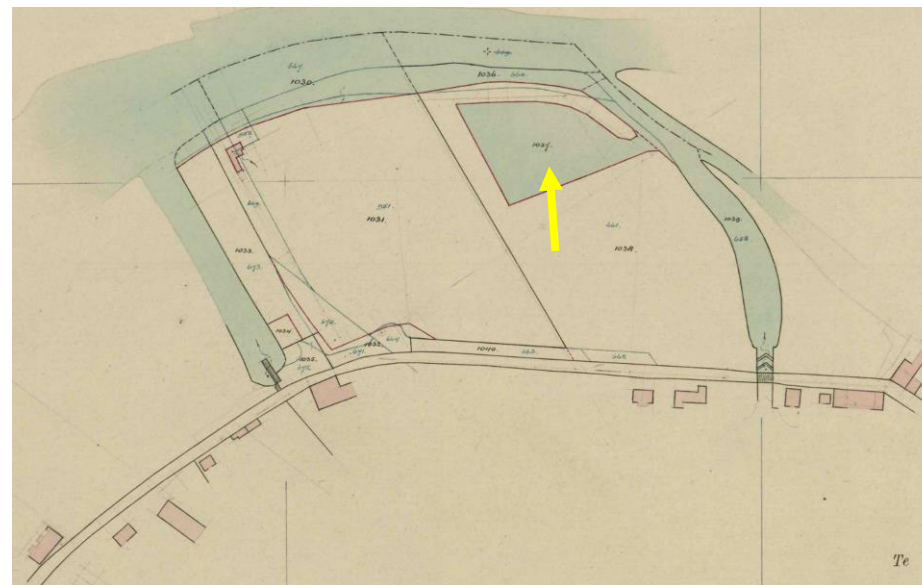
Kadastraal minuutplan (1811-1832), Gouderak, sectie C, blad 02. Bron: Beeldbank RCE.

Topografische kaart 1888, waarop binnen het westelijke deel van het terrein de omdijking en enkele sloten worden weergegeven. Bron: Topotijdreis.nl

Zicht over de Hollandsche IJssel in oostelijke richting met rechts het terrein ten oosten van de Stolwijksevaart. Het direct ten westen daarvan gelegen terrein zal eenzelfde aanblik hebben geboden. Bron: Gouda Toen en nu – Oud en modern Gouda in woord en beeld, 1992.

Kadastrale hulpkaart, Gouderak, sectie C, nr. 100 d.d. juni 1914. Het balkengat (pijl) is nu weergegeven. Bron: Kadaster.

De kadastrale hulpkaart uit juni 1914 toont voor het eerst duidelijke verschillen. De rietzoom langs de noordzijde van het terrein wordt nu als ‘water’ weergegeven en zal door erosie of vergraving zijn komen te vervallen. De zomerdijken worden nu niet weergegeven, maar dit geldt ook voor de Gouderaksedijk die nog altijd aanwezig is. Het oostelijke deel van het terrein is nog altijd als weiland in gebruik. Het westelijke deel wordt op het bijbehorende veldwerk als ‘hooiland’ aangeduid. In de noordwesthoek was omstreeks 1876 een huis gebouwd⁶. Dit terrein behoorde tot 1892 toe aan de Rotterdamse Rederij Van der Garden en werd vervolgens verkocht aan steenfabrikant Gijsbertus Willem Lans uit Capellen aan de IJssel. 1895 terug verkocht aan de Rederij en in 1905 aan

⁶ Het huis wordt door het Kadaster voor het eerst op hulpkaart C-37 d.d. april 1876 weergegeven.

koopman en graanhandelaar Jan Slegt uit Gouderak. In 1914 werden de percelen 951 en 952 verkocht aan de N.V. Koninklijke Stearine Kaarsenfabriek te Gouda. Deze zou dit terrein vanaf 1930 aan de in dat jaar opgerichte N.V. Koudasfalt verhuren. Omstreeks 1950 werd dit terrein door Koudasfalt overgenomen, samen met een tot dan toe nog in het bezit van het Hoogheemraadschap zijnde strook langs de noordzijde van de Gouderaksedijk.

De strook langs de Veerhaven bestond in ieder geval tot 1915 uit rietland, maar rond het midden van de twintigste eeuw was deze strook komen te vervallen en bevond zich hier water.

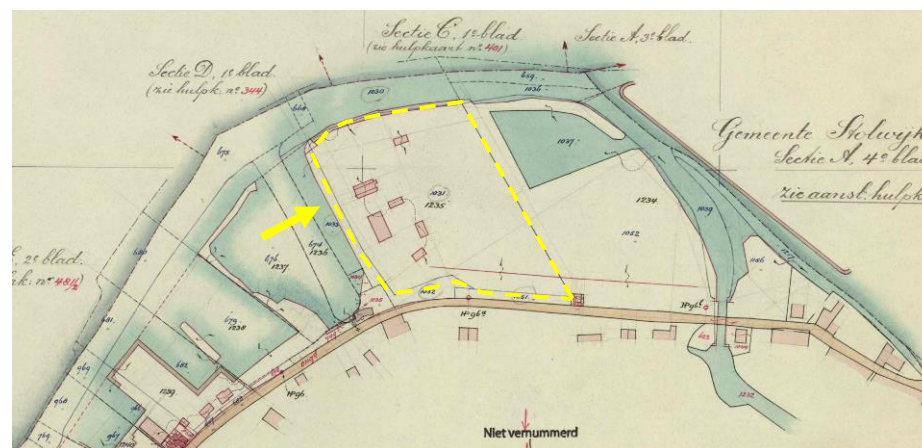
Belangrijkste verandering is wel de aanleg van het 'balkengat' op de noordoosthoek van het huidige terrein. Dit terrein was tot ver in de twintigste eeuw in bezit van het Hoogheemraadschap, maar werd verhuurd aan houthandel De Hoop. Omstreeks 1950 werd het terrein ten zuiden van het balkengat verkocht aan Koudasfalt. Alleen een strook direct langs de Gouderaksedijk bleef eigendom van het Hoogheemraadschap. In deze periode werd hier het nog bestaande transformatorhuisje gebouwd. Het balkengat werd in deze periode eigendom van de N.V. Houthandel en Stoomzagerij 'De Hoop', voorheen H.J. Nederhorst. Korte tijd later werd het balkengat, en daarmee ook het eigendom van de houthandel in zuidelijke richting uitgebreid. De strook direct langs de noordzijde van de Gouderaksedijk was in bezit gebleven van het Hoogheemraadschap en werd omstreeks 1962 verkocht als bouwterrein, maar bleef aanvankelijk grotendeels onbebouwd. Omstreeks 1971 kwamen hier de eerste kleine bouwwerken tot stand.

Op 31 januari 1963 werd het uiterste westelijke deel van het balkengat, ter breedte van 50 meter, door Koudasfalt aangekocht van De Hoop en

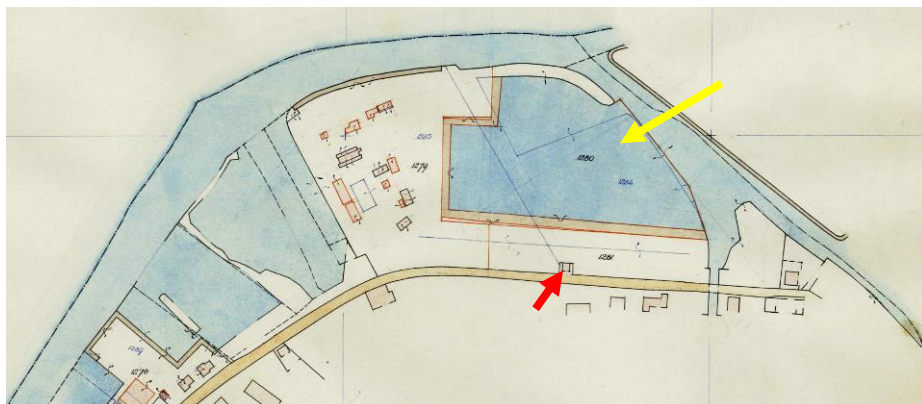
vervolgens gedicht. Hiermee ontstond de mogelijkheid tot de bouw van de nog aanwezige 'Lange Arm'. Het balkengat wordt daarna vergroot richting de Gouderaksedijk tot aan de strook grond langs de dijk in eigendom van het Hoogheemraadschap.

Omstreeks 1970 kwam het uitgebreide balkengat helemaal in bezit van Koudasfalt en werd dit vanaf 1975 in gebruik genomen als slibdepot en geleidelijk gedempt. De eerste plannen hiervoor dateren al uit 1961. Voor dit gebruik werd de oostzijde met een vaste dam afgesloten. Het hiermee beschikbare terrein werd aan het fabrieksterrein toegevoegd, dat daarmee zijn maximale en huidige omvang bereikte.

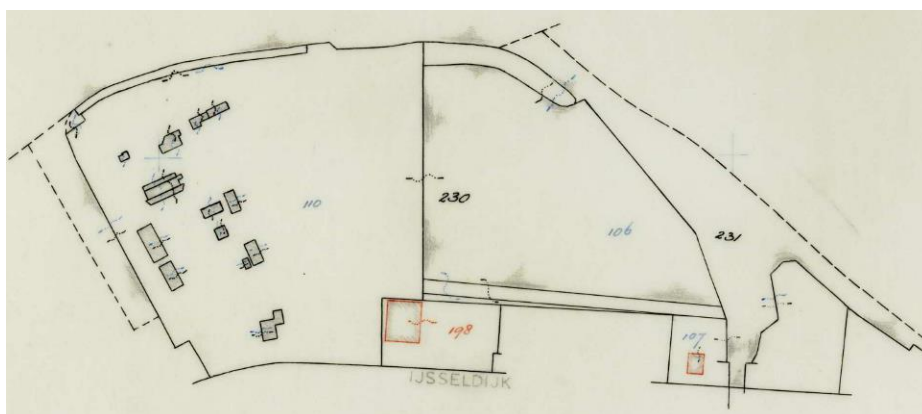
Omstreeks 1978 werden de huidige bedrijfsgebouwen langs de noordzijde van de Gouderaksedijk gebouwd. Deze delen behoorden niet tot het terrein van Koudasfalt.

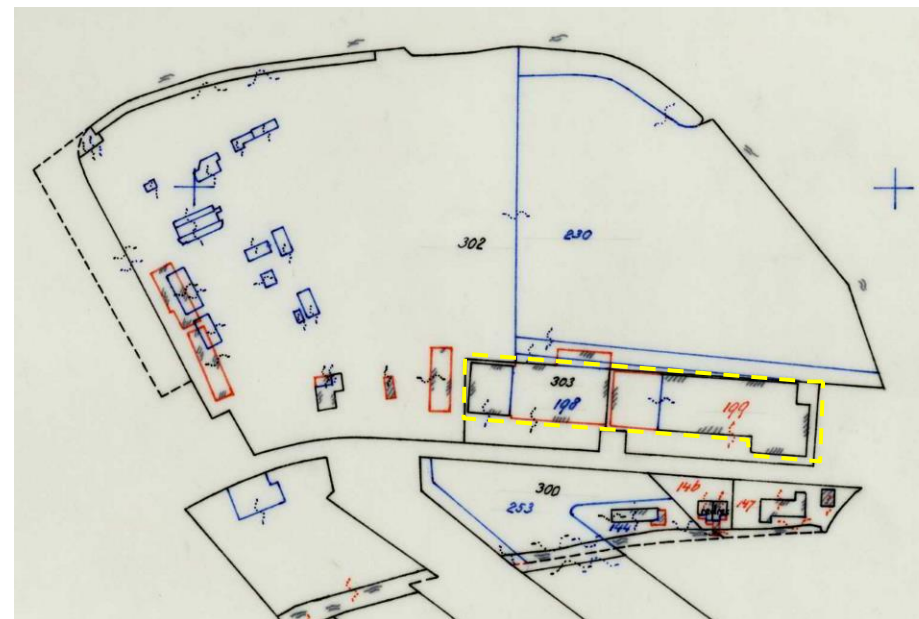
Kadastrale hulppkaart, Gouderak, sectie C, nr. 149 d.d. mei 1946. Binnen het terrein van Koudasfalt (stippellijn) zijn nu verschillende kleine bouwdelen aanwezig. De strook rietland (pijl) langs het Veergat is verdwenen. Bron: Kadaster.

Kadastrale hulpkaart, Gouderak, sectie C, nr. 154 d.d. februari 1950. Het balkengat (pijl) is aanzienlijk uitgebreid. Direct naast de Gouderaksedijk is een transformatorhuisje (rode pijl) gebouwd. Bron: Kadaster.

Kadastrale hulpkaart Gouda, sectie L, nr. 10 d.d. februari 1971. Het meest westelijke deel van het balkengat is nu gedicht en bij het terrein van Koudasfalt gevoegd. Bron: Kadaster.

Kadastrale hulpkaart, Gouda, sectie L, nr. 26 d.d. 11 mei 1979. Alle blauw gekleurde objecten zijn nu verdwenen. Langs de Gouderaksedijk is nu de nog bestaande reeks bedrijfsgebouwen (kader) ontstaan. Het balkengat zou in de hierop volgende jaren worden gedicht, waarmee de huidige omvang van het terrein ontstond. Bron: Kadaster.

3.2 DE N.V. KOUDASFALT

De Naamloze Vennootschap Koudasfalt N.V. werd op 5 september 1930 opgericht door de N.V. Vereenigde fabrieken van Stearine Kaarsen en Chemische producten te Gouda en de Maatschappij Wegenbouw te Utrecht. Daarbij fungeerde de Kaarsenfabriek vooral als investeerder, terwijl de Maatschappij Wegenbouw de productie op zich nam.

Hoewel Koudasfalt als zelfstandige Vennootschap werd opgericht resulteerde de Vennootschap altijd onder de Maatschappij Wegenbouw en diens opvolgers.

3.2.1 N.V. Vereenigde Fabrieken van Stearine Kaarsen

In 1853 produceerde de Goudse firma Schoneveld, Westerbaan & Co aardappelstroop, maar de productie lag in de zomer stil in verband met het ontbreken van verse aanlevering van grondstoffen. De Goudse apotheker A.A.G. van Iterson kwam met het idee voor de productie van stearinekaarsen in de zomermaanden en associeerde zich met de firma. In 1857 ontstond hieruit de NV Stearine-Kaarsenfabriek 'Gouda'.⁷

In 1901 werden een Chemische fabriek en een Zeep- en waspoederfabriek (T.P. Viruly & Co.) overgenomen. In 1909 werd nog een Amsterdamse kaarsenfabriek overgenomen. In 1929 fuseerde de Goudse fabriek met haar concurrent de Stearine Kaarsenfabriek Apollo uit Schiedam onder de nieuwe naam N.V. Verenigde Stearine Kaarsenfabrieken Gouda-Apollo,

gevestigd te Gouda. Naast de productie van kaarsen werden ook steeds meer andere stearine-, oleïne- en glycerineproducten geproduceerd.

In 1960 werd het bedrijf overgenomen door Unilever-Emery N.V. In 1983 werd de kaarsenafdeling overgenomen door Bolsius Kaarsenfabriek uit Schijndel die tegenwoordig de Goudse Kaarsen in Waddinxveen produceert.

3.2.2 Maatschappij Wegenbouw N.V.

De Maatschappij Wegenbouw N.V. ontstond in 1922 uit het in 1901 opgerichte Stoomwalsenbedrijf v/h H. Boesewinkel uit Zutphen en het in 1921 opgerichte Bitumenweg uit Utrecht.⁸

In 1922 kwam de Bataafse Petroleum Maatschappij met asfaltproducten op de markt. De Maatschappij Wegenbouw was de eerste die ze toepaste. Dit betrof aanvankelijk oppervlakte behandelingen met petroleumasfalt, dat in een teermolen werd gemengd met steenslag. Nadat een grote opdracht werd vergund door de gemeente Amsterdam kon een MILLAR asfaltinstallatie, de eerste op het vaste land van Europa, worden geïmporteerd. Naast asfalt werd in 1923 ook de eerste betonweg gemaakt voor Rijkswaterstaat in de gemeente Heumen.

Het bedrijf groeide snel en in drukke periode liep het aantal arbeiders in het midden van de jaren dertig soms op tot wel tweeduizend. De Maatschappij Wegenbouw investeerde halverwege de jaren dertig als eerste aannemer in Nederland in een laboratorium waar naast analyses

⁷ Bron: Lintsen, H.W. (1993) pagina 252-256

⁸

Bron: <http://www.bouwmachinesvantoen-archief.nl/bedrijvenpagina/kmw/kmw.sjabloon.htm>

ook wetenschappelijk onderzoek plaats vond. Enkele jaren later ondervond het bedrijf ook de gevolgen van de crisis zodat aandeelhouder N.V. Verenigde Stearine Kaarsenfabrieken Gouda-Apollo een financiële sanering initieerde en de Duitse aandeelhouder Basalt A.G. werd uitgekocht. Hierna breide het bedrijf de activiteiten gestaag uit en werd onder meer gewerkt aan dijken en havendammen en de sterke uitbreiding van het wegennet. In 1951 werd het predicaat “Koninklijk” verkregen en ging het bedrijf verder onder de naam Koninklijke Maatschappij Wegenbouw N.V. In 1953 werd concurrent Van Hattum & Blankevoort door een kapitaalinjectie grootaandeelhouder.

In 1968 bestond het materieelpark van de Koninklijke Maatschappij Wegenbouw uit:

29 Asfaltinstallaties

26 Asfaltroerketels

27 Asfaltafwerkmachines

94 Walsen

8 Betoninstallaties

8 Betonspreiders en trilmachines (betontreinen)

5 Stabilisatiemachines

50 Grondverzetmachines

In 1969 werden KMS en het al eerder overgenomen Te Siepe volledig samengevoegd. In 1973 werd de KMS overgenomen door de STEVIN Groep, die in 1970 wat ontstaan uit Van Hattum & Blankevoort, Boele & van Eesteren en Van Splunder. Na opeenvolgende fusies ontstond hieruit in 1997 het bedrijf Koninklijke Volker Wessels Stevin (KWS).

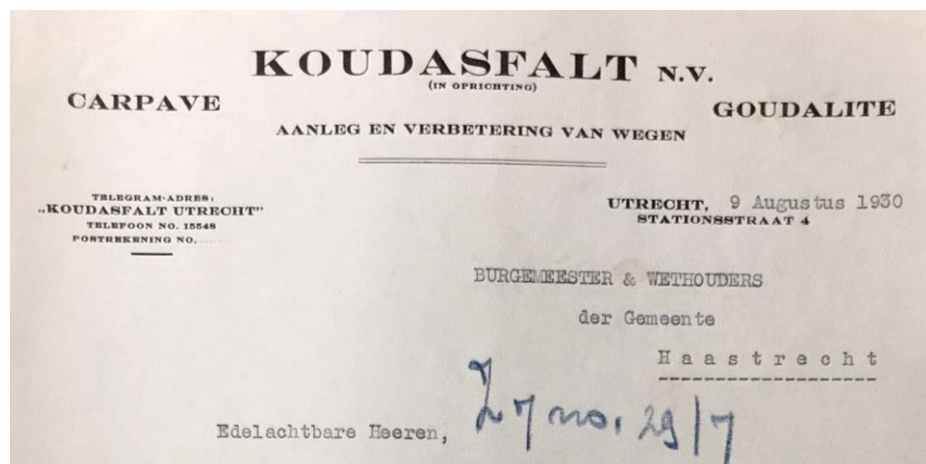

Zicht over het veegat in noordoostelijke richting op het met een houtwal omgeven terrein, waar zich later Koudasfalt zou vestigen. Bron: Dasselaar, M. van (2019)

Op 1 juli 1930 werd een huurcontract afgesloten tussen de N.V. Vereenigde Fabrieken van Stearine, Kaarsen en Chemische Producten en Koudasfalt N.V. Aanvankelijk voor anderhalf jaar voor het bedrag van 1.500 gulden. Op het terrein werd waarschijnlijk direct een menginstallatie opgericht.⁹ De onderhoudskosten waren voor rekening van Koudasfalt, maar deze had daarbij tot 30 september 1931 het recht om het terrein voor 30.000 gulden over te nemen. Het huurcontract zou steeds stilzwijgend worden

⁹ In een op 9 augustus 1930 door Koudasfalt N.V. (in oprichting) aan het gemeentebestuur van Haastrecht gerichte prijsaanbieding wordt al gesproken van ‘onze centrale menginstallatie te Gouda’.

verlengd, al was de huursom op 27 april 1943 wel verhoogd naar 1.250 gulden per jaar.¹⁰

Briefhoofd, zoals dat tijdelijk door Koudasfalt N.V. werd gebruikt voorafgaan aan de formele oprichting op 7 oktober 1930. Bron: SAM, Archief Koudasfalt.

De formele oprichting van de N.V. Koudasfalt vond pas op 7 oktober 1930 plaats. Dit betrof een samenwerking tussen de N.V. Vereenigde Fabrieken van Stearine, Kaarsen en Chemische Producten en de Utrechtse N.V. Maatschappij Wegenbouw.

Het nieuwe bedrijf richtte zich op de productie van Carpave (Cold Asphalt Road Pavement). Hiertoe had het op 1 juni 1930 de rechten gekregen van het Engelse bedrijf Baldry Yerburch and Hutchinson Ltd. Voor het maken, gebruiken, construeren en verkopen van wegdekken met Carpave koudasfalt en het voeren van de naam Carpave in Nederland. Het is een

¹⁰ SAM, Archief Koudasfalt inv.nr. 129, afschrift oorspronkelijk huurcontract met begeleidende brief d.d. 27 april 1943. Hulst, E. (2017) vermeldt dat de huurprijs in het ontwerpcontract 2.000 gulden betrof.

stroef, warm bereid koudasfalt met een goede weerstand tegen scheurvorming. Doordat de toeslag (steenachtig) wordt omhuld met een relatief zacht bitumen is het erg flexibel en daarmee zeer geschikt voor zettingsgevoelige gebieden.¹¹

Ontwerp voor een advertentie voor Carpave uit ca. 1964. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 11.

3.3 GEBRUIK VAN HET TERREIN TOT 1948

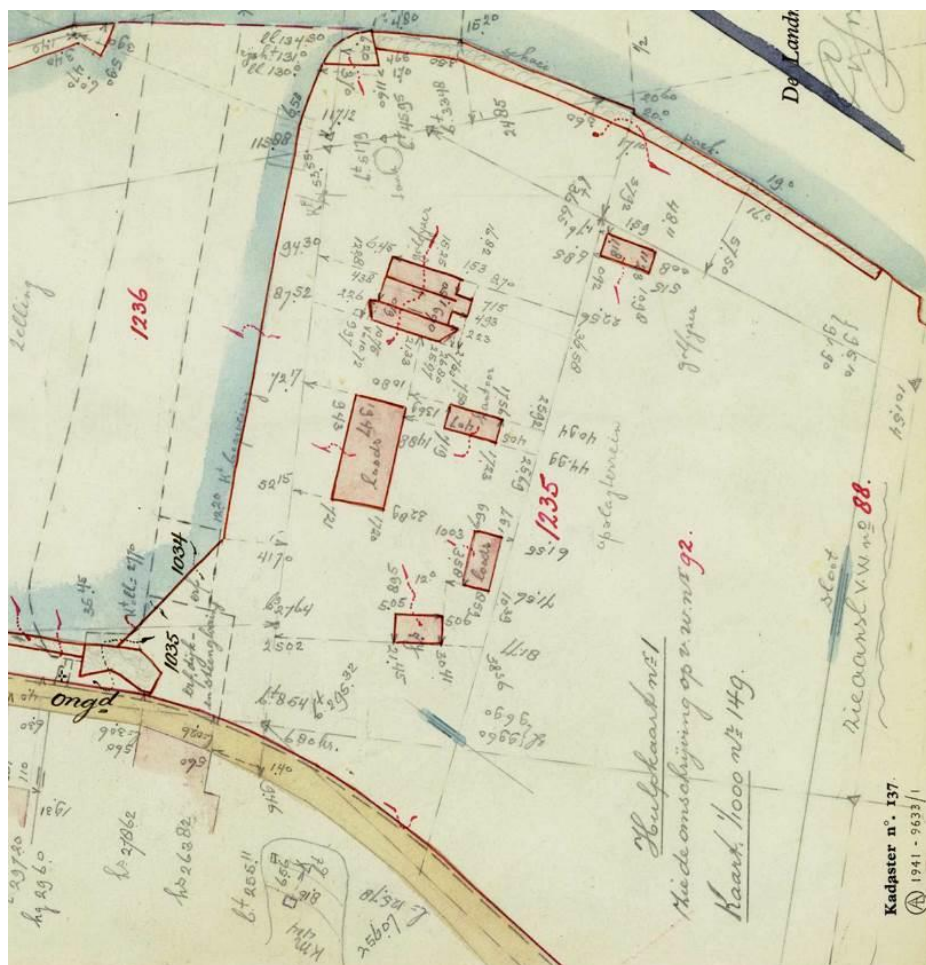
Op het moment dat het terrein (het westelijke deel van het huidige terrein) door Koudasfalt in gebruik werd genomen bevond zich hier alleen in de uiterste noordwestelijke hoek het rond 1876 gebouwde en later iets uitgebreide (houten) huis. Dit huis werd nog in datzelfde jaar gesloopt.¹²

¹¹ Bron: https://www.kws.nl/nl/producten_oud/carpave (geraadpleegd 12-02-2020)

¹² Door het kadaster vastgelegd op Veldwerk Gouderak C 70 d.d. september 1930.

Ten aanzien van de bebouwing op het terrein wordt daarna pas in 1946 weer een goed beeld verkregen. Een kadastrale hulpkaart en hiervoor gemaakt veldwerk geven de aanwezige bebouwing weer, maar ook worden bij enkele bouwdelen opmerkingen geplaatst.

Kadastraal veldwerk Gouderak, C 89 d.d. mei 1944/maart 1946. Bron: Kadaster.

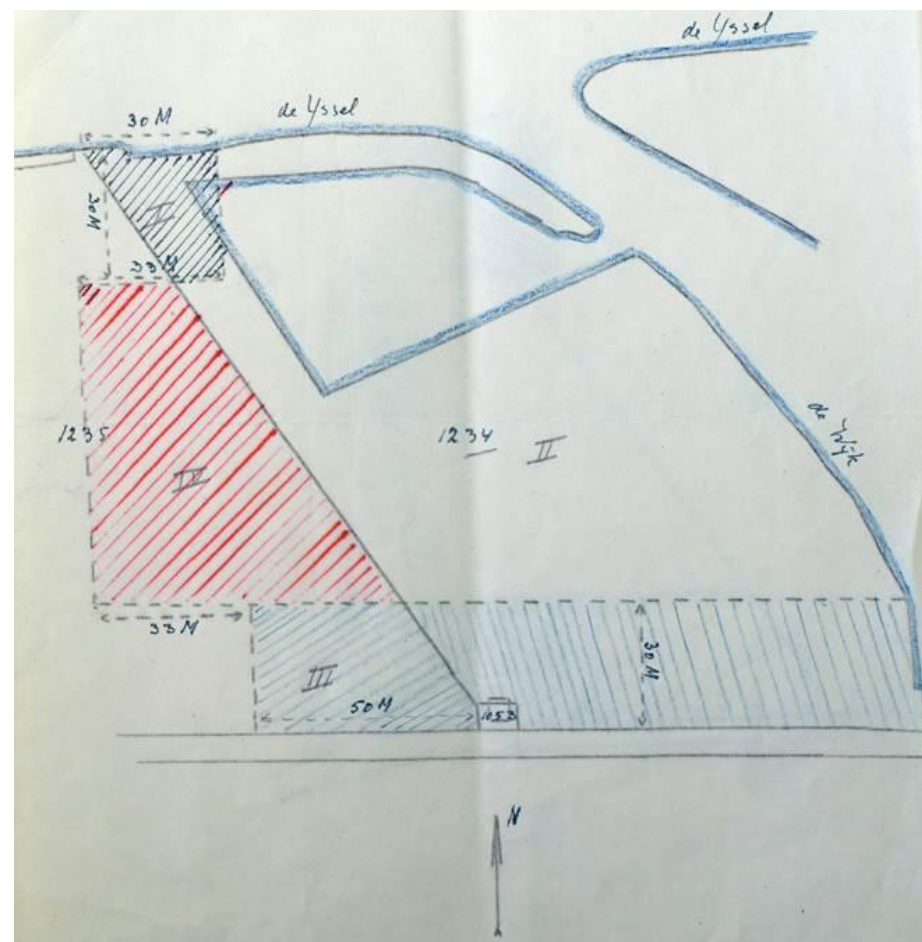
Het oostelijke deel van het terrein is dan in gebruik als opslagterrein. Aan de westzijde zijn de asfaltinstallatie (met opmerking 'golfijzer') en ten zuiden daarvan een grotere loods aanwezig. Rechts hiervan van zuid naar noord een huis, een loods, een kantoor en een in 'golfijzer' uitgevoerd bouwdeel waarvan de bestemming niet wordt vermeld. Langs de Hollandse IJssel wordt een begroeiing weergegeven met bijschriften 'schoei' en 'park'. De tot het eigendom behorende westelijke strook bestaat dan uit water met hiernaast de opmerking 'begroeiing'. Vrijwel dezelfde situatie wordt ook weergegeven op een uit 1945 daterende luchtfoto van de RAF, maar hier zijn nog wat meer elementen herkenbaar. Mogelijk betrof het opgeslagen materialen.

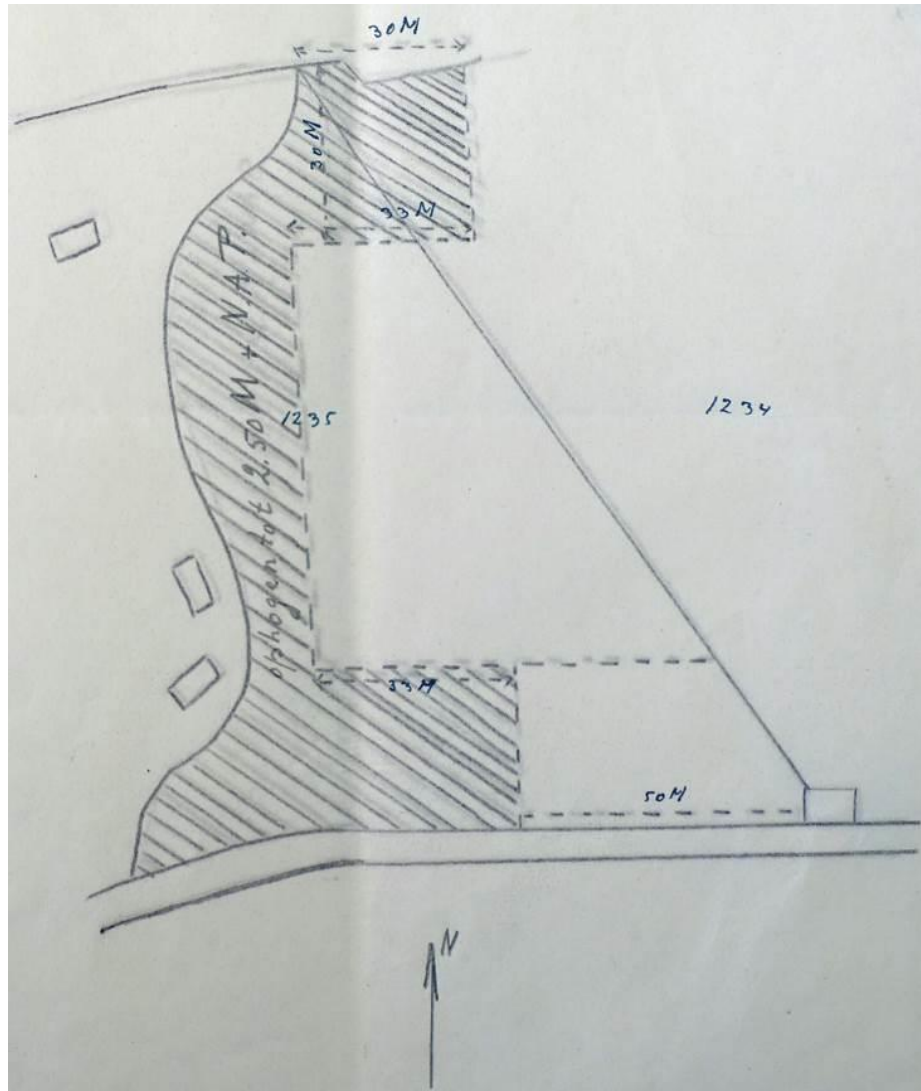
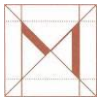
Luchtfoto uit 1945, waarop het balkengat en het terrein van Koudasfalt goed herkenbaar zijn. Opvallend is ook dat het terreingedeelte ten zuidoosten van het balkengat voor een belangrijk deel uit water lijkt te bestaan (pijl). Mogelijk was de ontgraving t.b.v. uitbreiding van het balkengat op dat moment al begonnen. Bron: Dasselaar, M. van (2019)

3.4 HET TERREIN IN EIGENDOM VAN KOUDASFALT N.V.

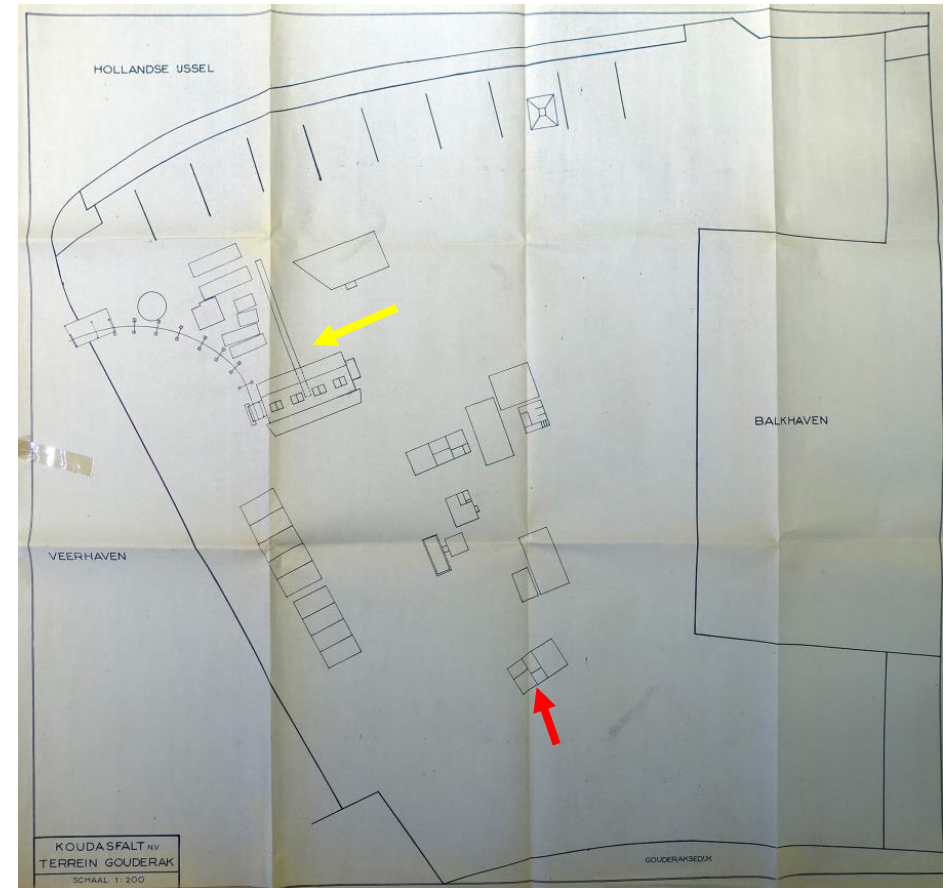
In 1948 wordt het terrein door Koudasfalt overgenomen van N.V. Verenigde Fabrieken van Stearine, Kaarsen en Chemische Producten. Tegelijkertijd vindt een grondruil plaats met De Hoop en wordt een klein deel van het terrein afgestaan aan het Hoogheemraadschap Krimpenerwaard. Hiermee werd het terrein van Koudasfalt kleiner en kon De Hoop het balkengat in westelijke richting uitbreiden. Rondom deze uitbreiding werd het terrein opgespoten voor gebruik door Koudasfalt.

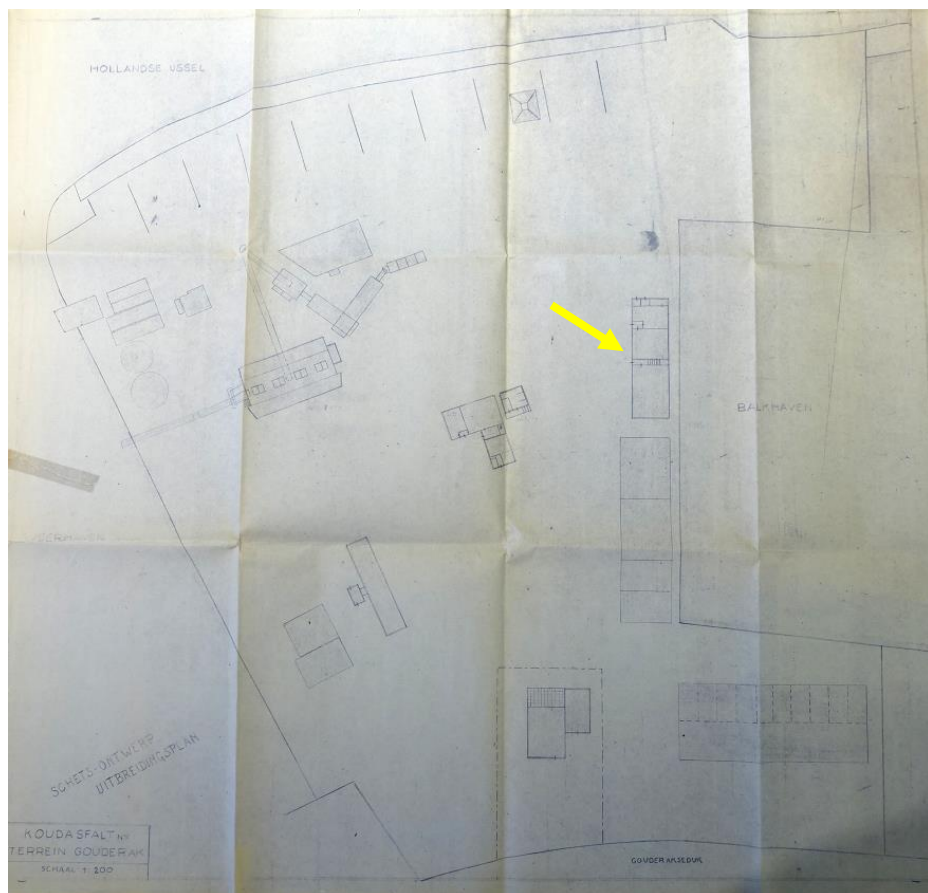
Schets, behorend bij grondoverdracht tussen De Hoop en Koudasfalt in 1948. Het rood gearceerde terrein werd door De Hoop overgenomen. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 129.

Schets, behorend bij grondoverdracht tussen De Hoop en Koudasfalt in 1948. Het gearceerde gebied werd door 'opspuiten' opgehoogd. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 129.

Terreinplan, bestaande situatie, ws. ca. 1950. In de linker bovenhoek (gele pijl) de asfaltinstallatie. Aan de voorzijde van het terrein (rode pijl) de eerste beheerderswoning. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 119.

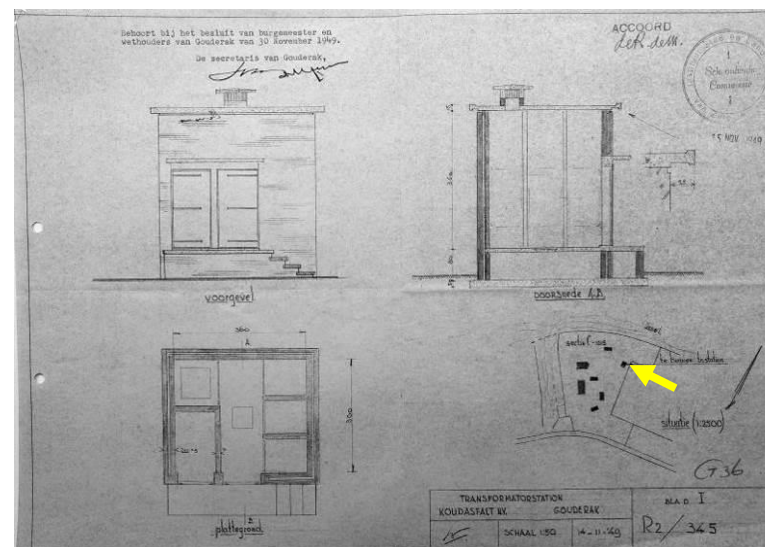

Schetsontwerp uitbreidingsplan 1:200 ws ca. 1950. Bij de gele pijl de locatie van het gebouw met was- en kleedgelegenheid dat in 1954 zou worden gebouwd. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 119.

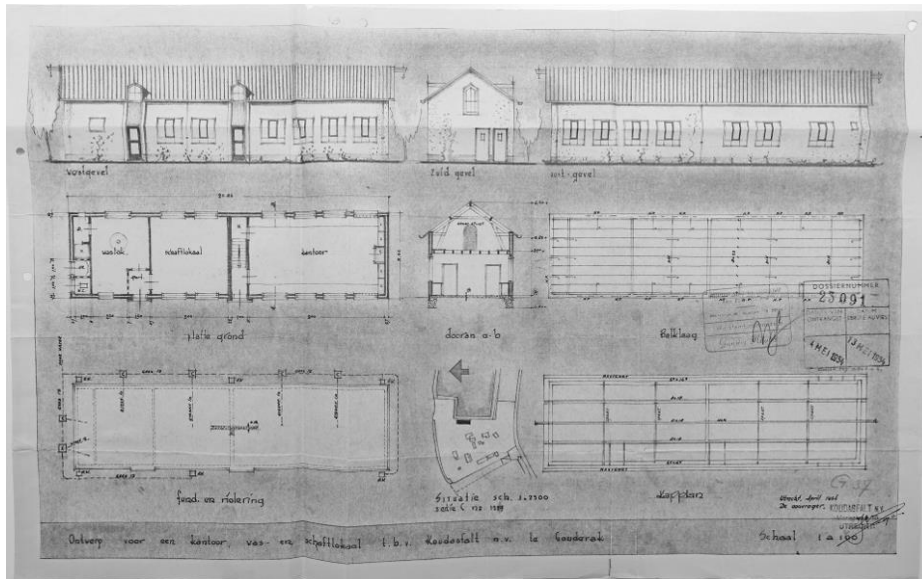
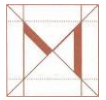
De tot 1948 nog zeer provisorische, hoofdzakelijk in golfijzer platen uitgevoerde bebouwing wordt vanaf dan structureler van karakter. Een eerste aanvraag betrof de bouw van een stenen transformatorstation op de noordwesthoek van de westelijke uitbreiding van het balkengat in 1949.

Het is de vraag of dit gebouwtje ook daadwerkelijk werd gebouwd omdat het op alle verdere situatietekeningen ontbreekt.

Hierop volgde in april 1954 een aanvraag voor de bouw van een gebouw met daarin een wasgelegenheid, een schaftlokaal en een kantoor. Dit gebouw werd direct ten westen van het balkengat gebouwd.

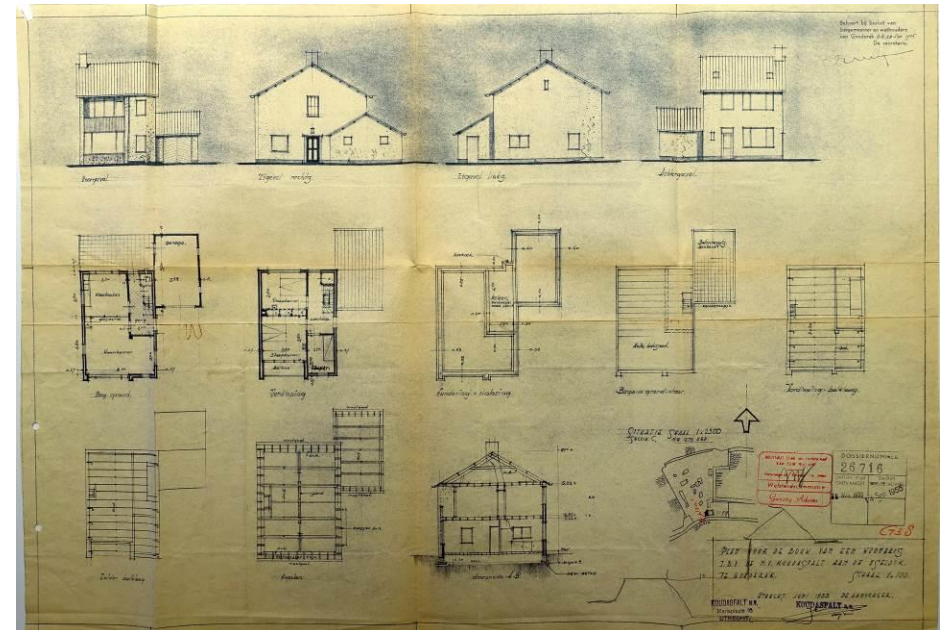

Plan d.d. 14 november 1949 voor de bouw van een transformatorstation direct ten westen van het balkengat (pijl). Bron: SAM, nr. 0468.10994

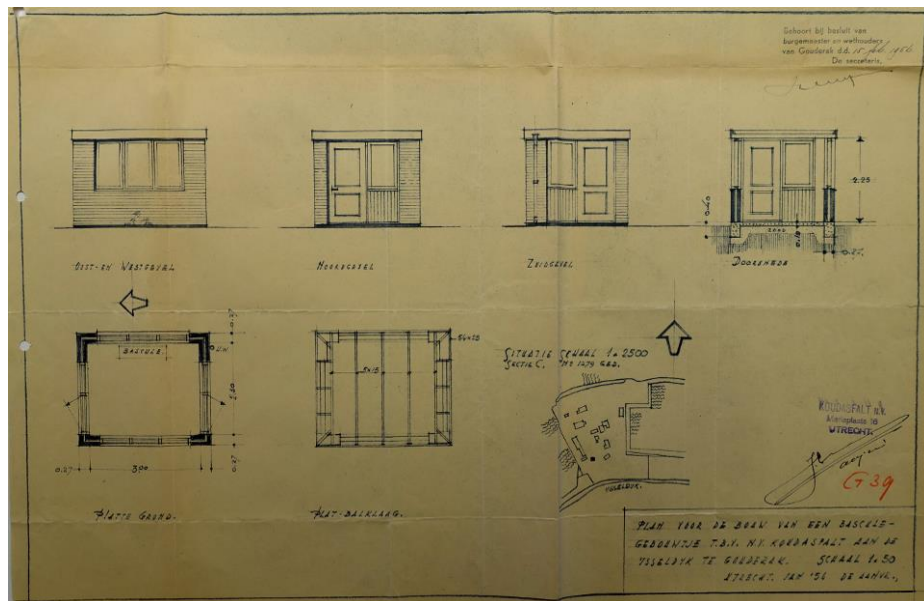
Bouwplan d.d april 1954 t.b.v. de bouw van gebouw met waslokaal, schachtgelegenheid en een kantoorruimte. Bron: SAM, nr. 0468.10995.

In 1955 werd het bestaande huis vervangen door het huidige, iets meer zuidelijk gesitueerde huis. Waarschijnlijk werd het ontwerp door de eigen bouwkundige gemaakt, aangezien op de tekening alleen een naamstempel van Koudasfalt N.V. is geplaatst.

Bouwtekening d.d . juni 1955 t.b.v. de bouw van de huidige beheerderswoning. Bron: SAM, nr. 0468.10996

Kort daarna werd nog een 'Basculegebouwtje' gebouwd, globaal ter plaatse van de huidige weegbrug. In het gebouwtje wordt een 'bascule' aangeduid, maar hiermee zal het bedieningstableau t.b.v. een buiten het gebouw aanwezige weegbrug bedoeld worden. De aanwezigheid daarvan blijkt echter niet uit deze tekening. Uit latere situatietekeningen blijkt dat dit gebouwtje direct ten westen van de nog altijd aanwezige weegbrug werd gebouwd. Het zou in 1976 worden vervangen.

Plan voor de bouw van een 'Basculegebouwtje' d.d. januari 1956. Bron: SAM, nr. 0468.10997

Luchtfoto 1959 met een overzicht van het terrein van Koudasfalt. Bron: aanlevering door dhr. H. du Pré.

Luchtfoto uit 1958, met links het terrein van Koudasfalt. Bron: Sprokholt, H., Dolder-de Wit, H. van (1996), KLM Aerocarto nr. 32395

3.5 TRANSFORMATIE VAN HET TERREIN IN DE JAREN ZESTIG

In de jaren zestig vonden grote veranderingen plaats op het terrein. Dit werd mogelijk met de aankoop van het westelijke deel van het balkgat op 1 januari 1963. De asfaltinstallaties werden fors uitgebreid in 1964 werd centraal op het terrein door de firma Escher uit Den Haag een grote

zwenkarm met vaste aanvoerband gebouwd, waarmee de vanaf de Hollandsche IJssel aangevoerde grondstoffen over de diverse voorraadbunkers konden worden verdeeld. Deze zwenkarm wordt sinds het terrein in 2015 in gebruik is genomen door de stichting GOUDsafalt aangeduid als de 'Lange arm'.

Foto gemaakt tijdens de montage van de zwenkarm en vaste transportband in 1964. Bron: aanlevering door dhr. H. du Pré.

T.b.v. de aanleg van de door betonnen wanden van elkaar gescheiden bunkersilo's rond de 'Lange Arm' werd het merendeel van de vroegste bebouwing gesloopt, waaronder ook het nog geen tien jaar oude kantoor naast het balkengat. In dit gebouw was in de vroege jaren zestig ook een laboratorium ondergebracht. Ter vervanging van dit gebouw werd ten westen van de weegbrug in 1962 een nieuw kantoorgebouw gebouwd

Hiervoor werd op 28 maart 1962 door Verlaat's Houtbouw uit Hardinxveld-Giessendam en Uden, naar ontwerp van Architectenbureau H. van Hunnik uit Hardinxveld-Giessendam een bouwtekening vervaardigd t.b.v. Het nieuwe kantoor werd gebouwd ter plaatse van het zuidelijke deel van een rij (garage)boxen.

Door het gemeente Energiebedrijf Gouda werd in 1961 het in 1949 gebouwde transformatorstation in noordelijke richting uitgebreid.

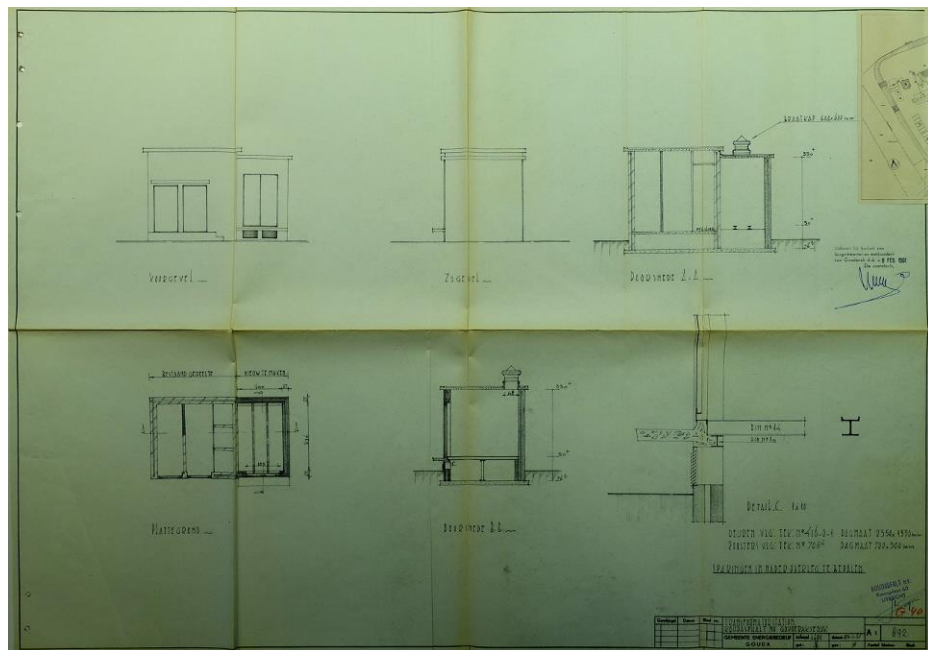
Bij de uitbreidingen van de asfaltinstallatie werd in de fundering van de koeltrommels in 1962 een Schakelruimte & Magazijn geïntegreerd.

In 1965 werd naar ontwerp van architectenbureau Willers uit Zwolle ook een nieuw gebouw t.b.v. het laboratorium en de was- en kleedgelegenheid voor het personeel gebouwd. Vergunning hiervoor werd op 3 december 1964 verleend.

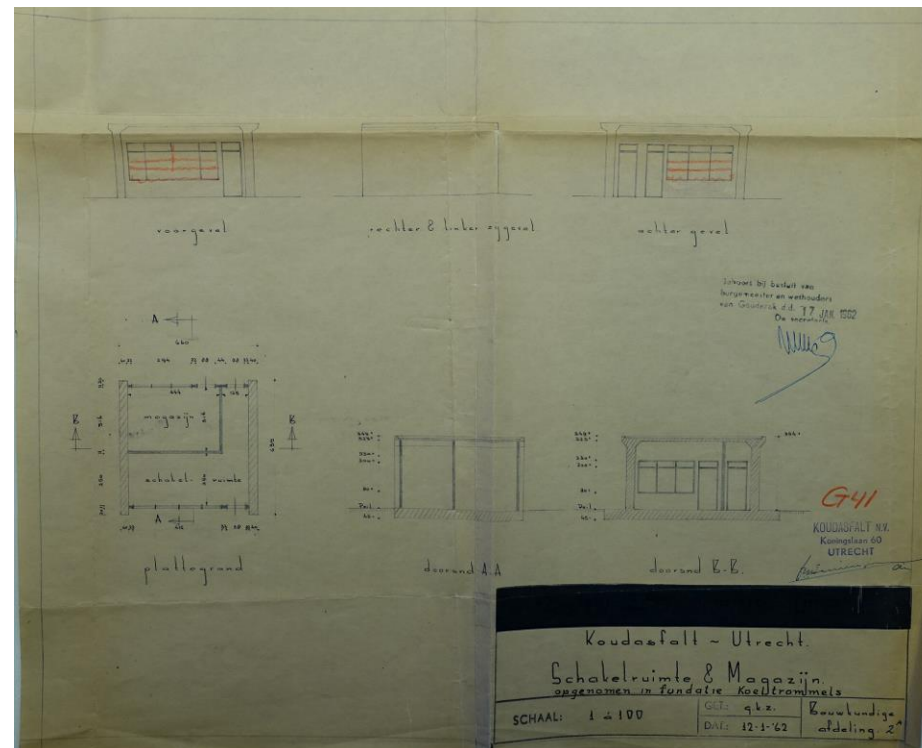
In november 1964 werd ook een aanvraag gedaan voor de bouw van een 'golfijzeren loods' ten oosten van de woning. Deze loods werd waarschijnlijk pas enkele jaren later gebouwd en is voor het eerst herkenbaar op een situatietekening uit 1968.

In 1966 werd ten oosten van de weegbrug, direct tegen de zuidwestelijke bunkersilo een werkplaats gebouwd naar ontwerp van Ingenieurs- en Architectenbureau Willers uit Zwolle.

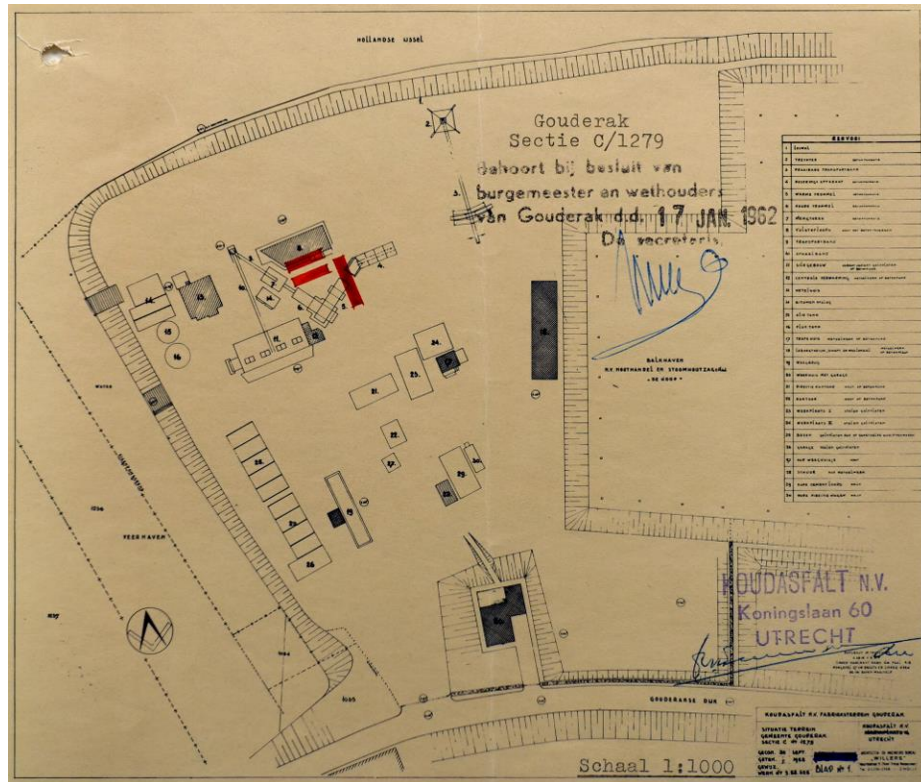
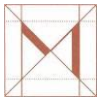
Hiermee werd in een periode van tien jaar het gehele terrein rond de bestaande asfaltfabriek heringericht en uitgebreid.

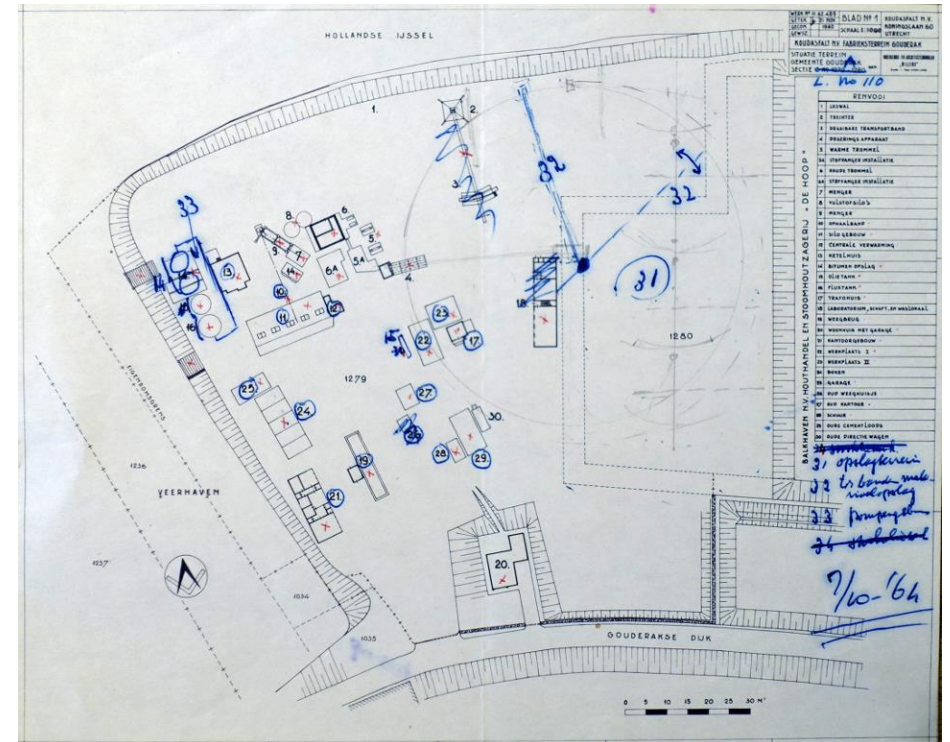
Plan voor de uitbreiding van het in 1949 gebouwde transformatorstation op het terrein van Koudasfalt door het Gemeente Energiebedrijf Gouda d.d. 23 januari 1961. Bron: SAM, nr. 0468.10998

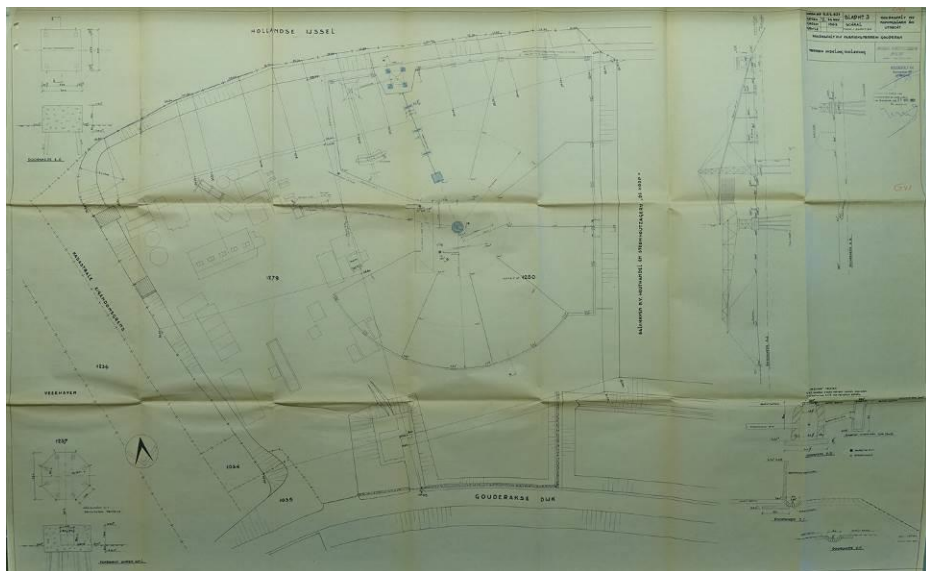
Plan t.b.v. de bouw van een 'Schakelruimte & Magazijn, opgenomen in fundatie Koeltrommels' d.d. 12 januari 1962. Bron: SAM, nr. 0468.10998

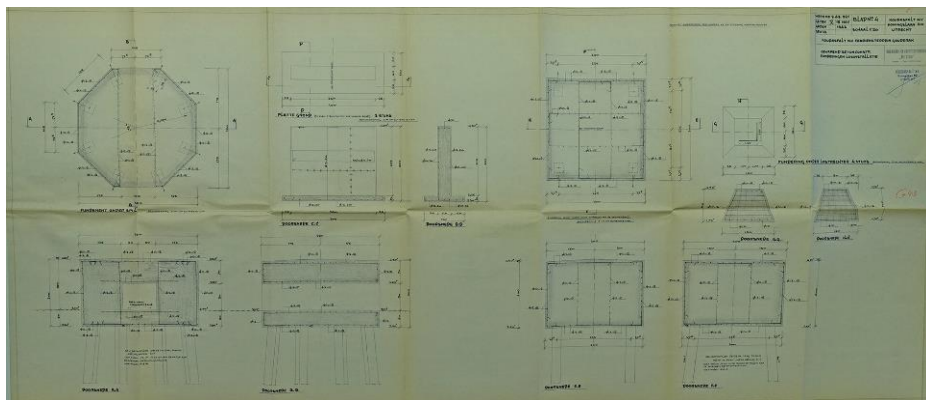
Situatietekening d.d. 20 september 1958 door Architectenbureau Willers uit Zwolle. Bron: SAM, nr. 0468.10998

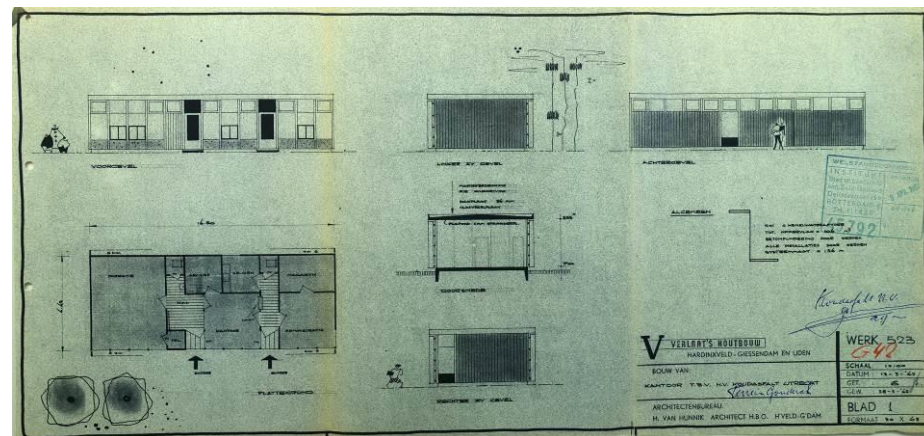
Terreinplan d.d. 21 november 1962, waarop met blauwe pen op 7 oktober 1964 plannen voor uitbreiding van de installatie zijn geschetst, waaronder de 'Lange Arm'. Bron: SAM, Archief Koudasfalt, inv.nr. 129

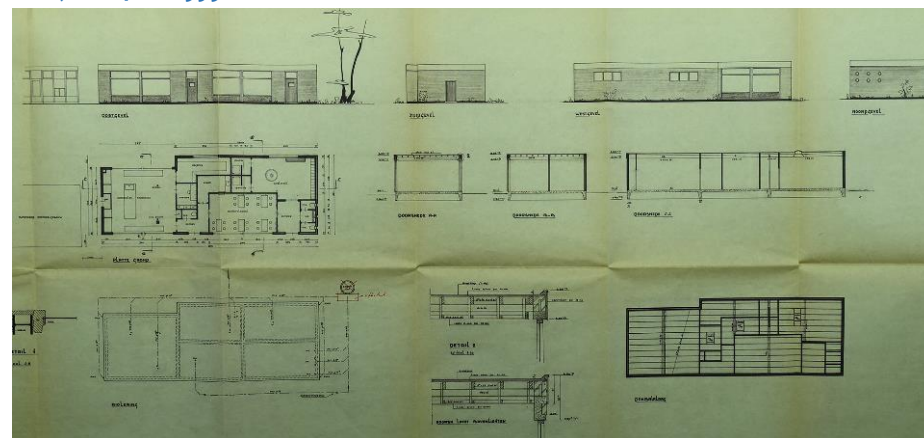
Terreinindeling d.d. 14 november 1963 door Ingenieurs- en Architectenbureau Willers uit Zwolle. Deze tekening behoort bij de bouw van de 'lange arm', waarvoor een detail van de fundering in de linker onderhoek wordt weergegeven. Bron: SAM, nr. 0468.11000

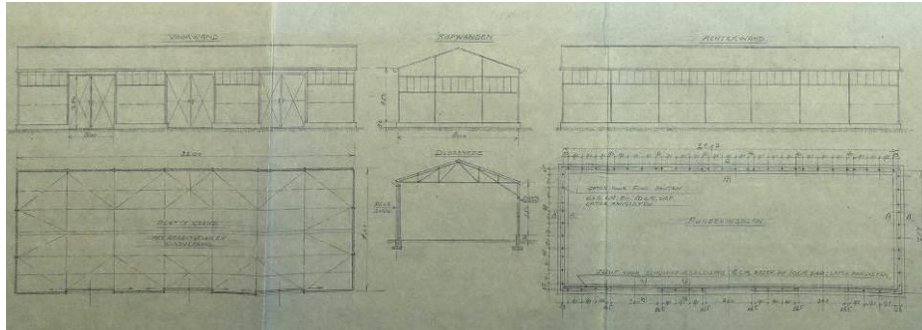
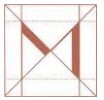
Plan door Ingenieurs- en Architectenbureau Willers uit Zwolle t.b.v. funderingen van een 'losinstallatie' d.d. 15 november 1963. Dit betreft de fundering voor de 'lange arm'. Bron: SAM, nr. 0468.11000

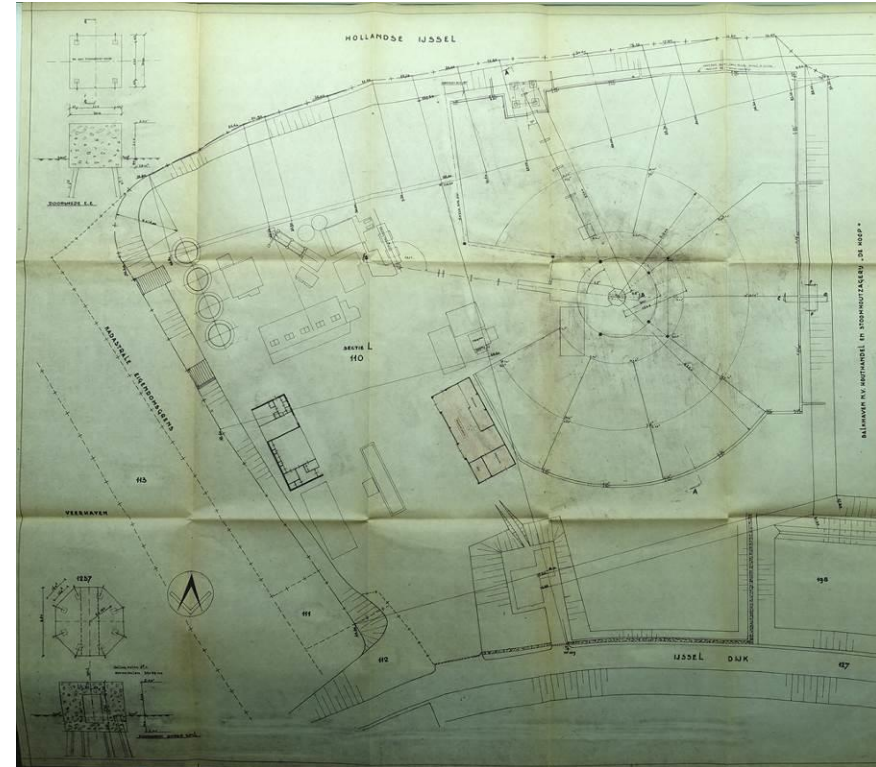
Bouwplan door Verlaat's Houtbouw d.d. 28 maart 1962 voor een kantoorgebouw. Bron: SAM, nr. 0468.10999

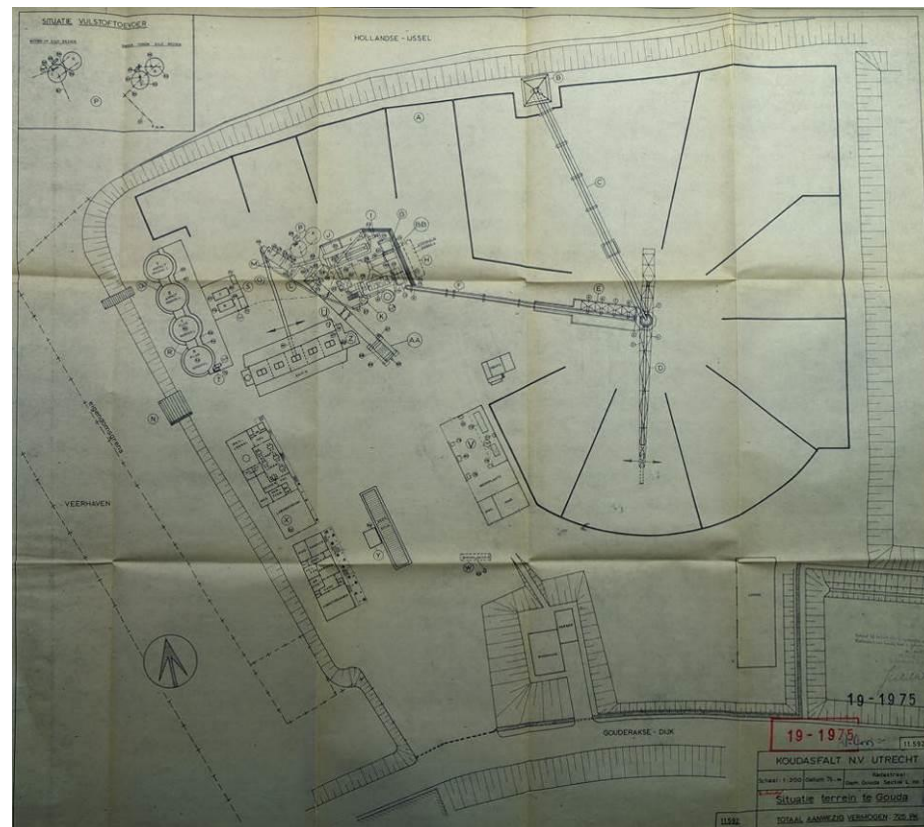
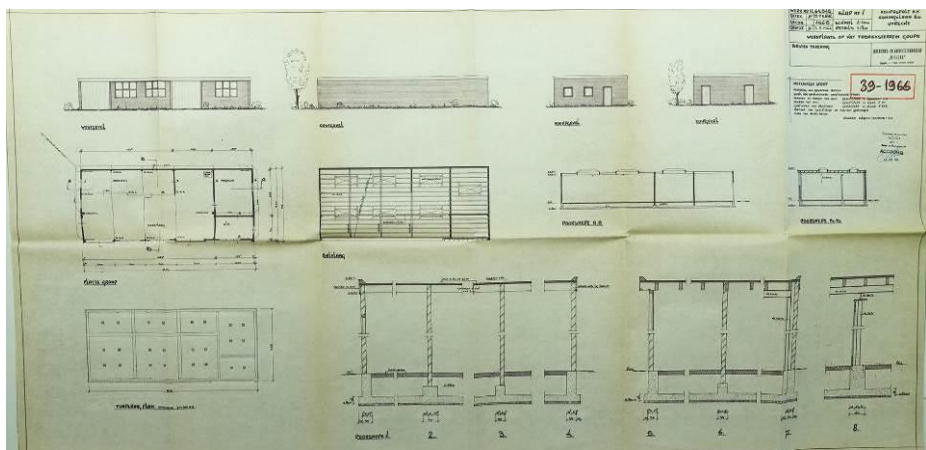
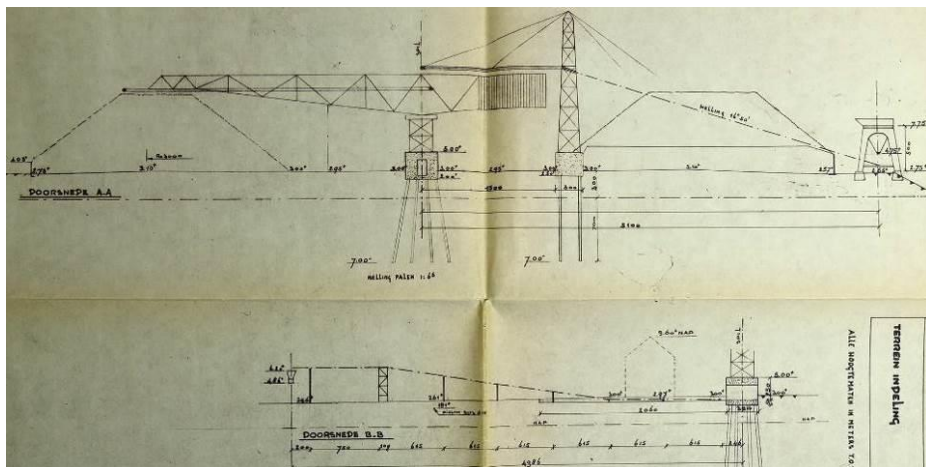
Plan d.d. 30 september 1964 door Ingenieurs- en Architectenbureau Willers uit Zwolle t.b.v. de bouw van een was- en schaftlokaal en ruimte voor materiaalonderzoek. Bron: SAM, nr. 0468.8575

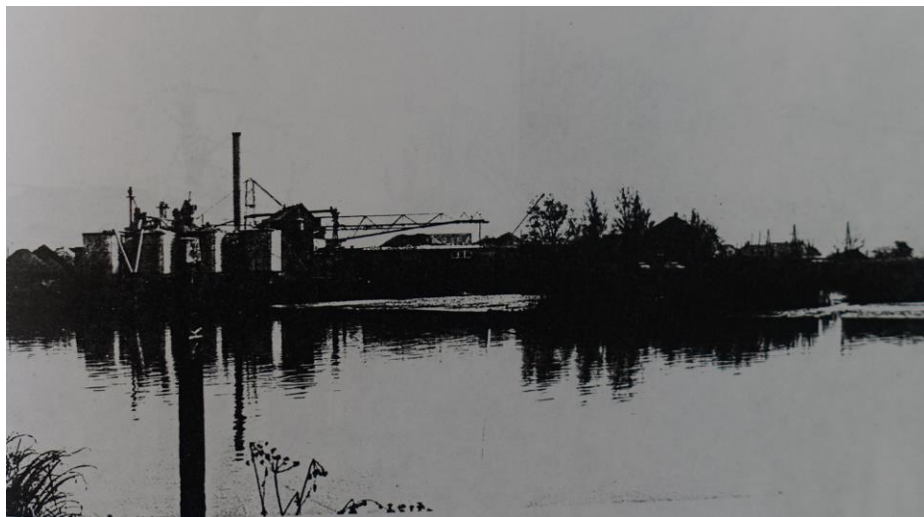

Plan d.d. november 1964 door 'Constructie werkplaats "IJzerbouw" J.P.B. Beets' te Amsterdam t.b.v. een 'golfijzeren loods' ten oosten van de woning. De loods is pas op de situatietekening uit februari 1968 voor het eerst weergegeven. Thans is dit gebouw in gebruik bij de Scoutinggroep. Bron: SAM, nr. 0468.8581 (uitsnede)

Terreinindeling d.d. 17 januari 1966 door Ingenieurs- en Architectenbureau Willers uit Zwolle. Deze tekening behoort bij de bouw van een werkplaats en een nieuw (niet uitgevoerd) kantoor. Bron: SAM, nr. 0468.8792

Silhouet van het terrein uit het westen voor de vernieuwing van de asfaltinstallatie in de jaren zeventig. Links zijn de vier silo's op de oever van het veergat herkenbaar. Bron: SAM, nr. 12914.

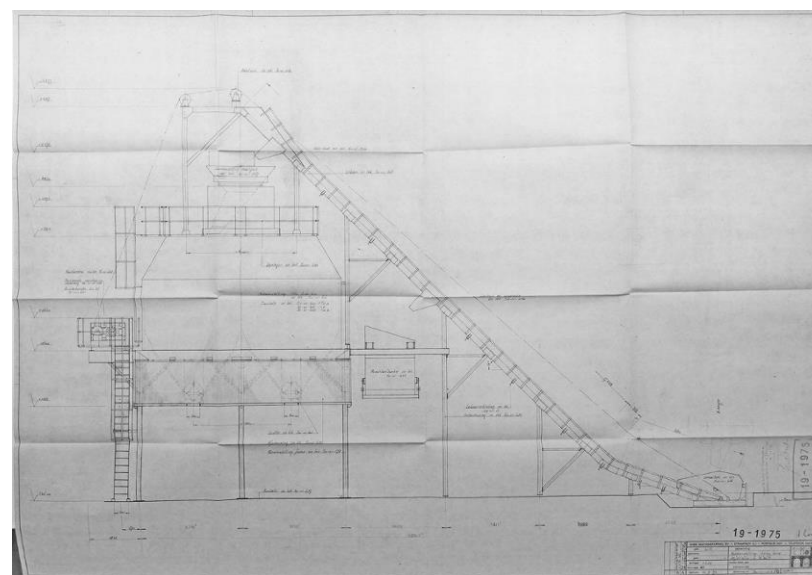

Uitsnede luchtfoto omstreeks 1970 met een overzicht van het al wat verkleinde Balkengat en daarachter het terrein van Koudasfalt. Bron: aanlevering door dhr. H. du Pré.

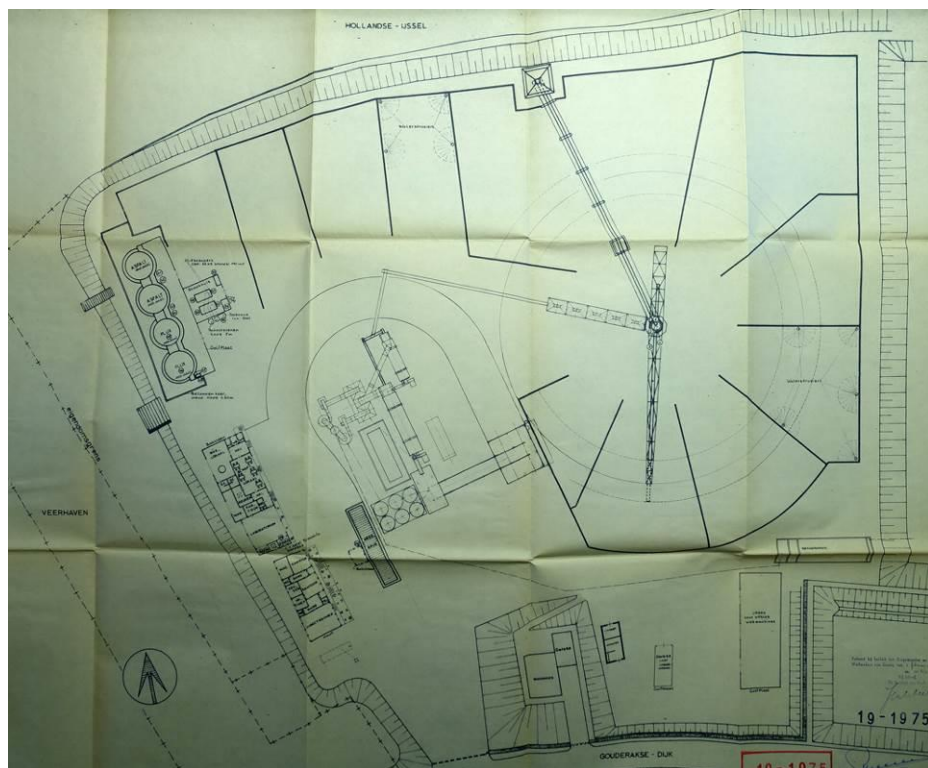
3.6 VERNIEUWINGEN IN DE JAREN ZEVENTIG

Na enkele jaren van relatieve rust op het terrein vond rond het midden van de jaren zeventig een volgende reeks ontwikkelingen plaats. De bestaande asfaltinstallatie werd vervangen door een verder zuidwaarts geplaatste installatie, gebouwd door WBM Machinefabriek uit Stramproy. Het betrof een '6 x 60 tons asfaltinstallatie'. Deze kwam eind 1973 of begin 1974 gereed en zou tot de beëindiging van het bedrijf in 2013 in gebruik blijven.

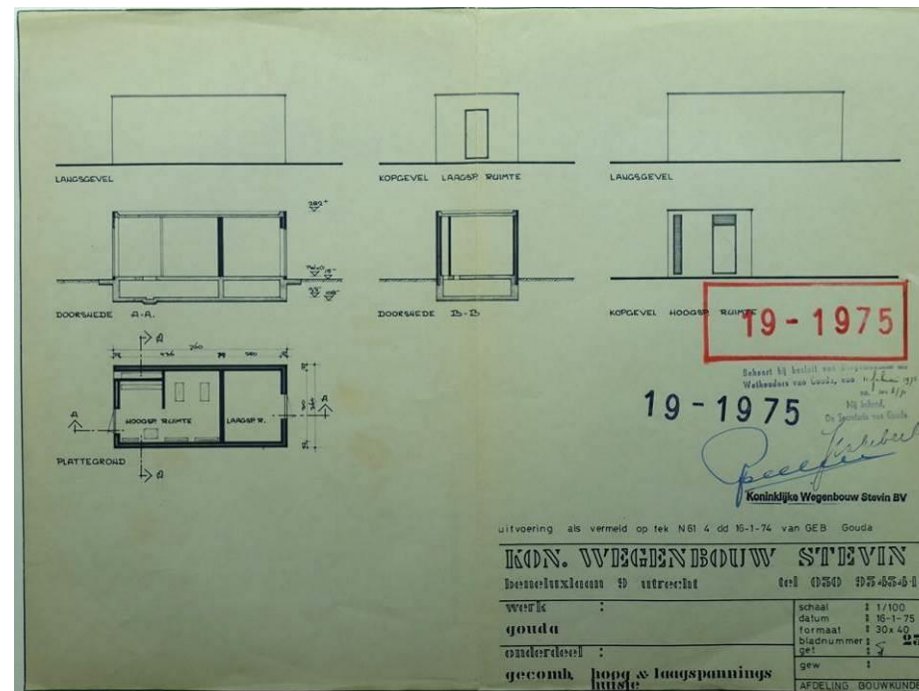
In november 1976 werd een plan ingediend voor uitbreiding van de losplaats aan de noordzijde van het terrein. Hiervoor werd de oever ter plaatse deels teruggelegd, waardoor de met een stalen damwand omgeven losplaats buiten de over kwam te liggen.

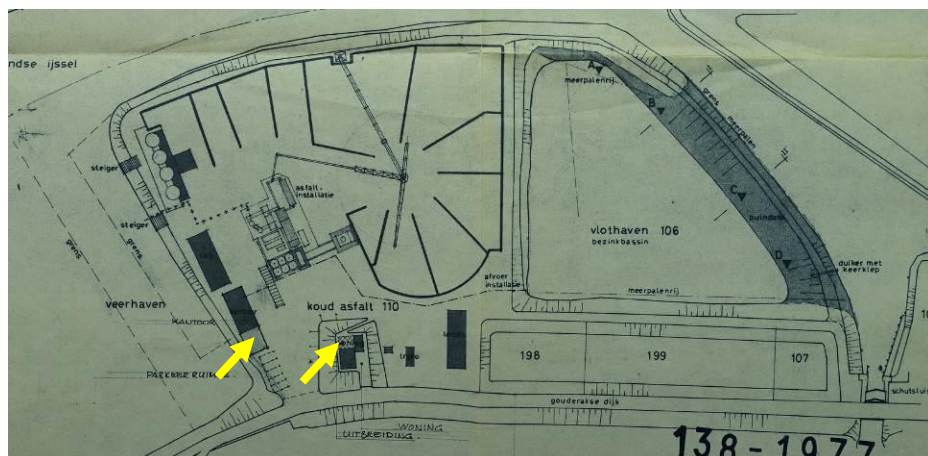
Plan van WBM Machinefabriek b.v. uit Stramproy d.d. 14-09-1973 t.b.v. de bouw van een 6 x 60 tons asfaltinstallatie voor KWS. Bron: SAM, nr. 0468.10060

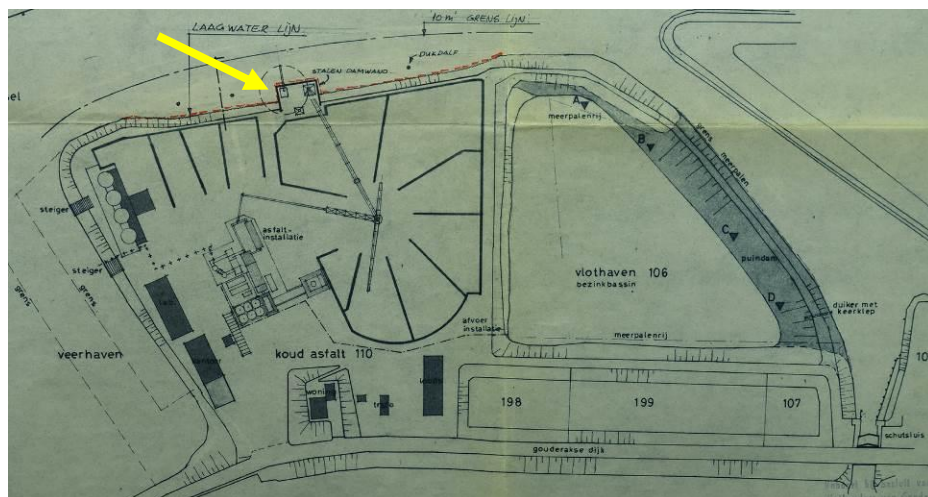
Terreinsituatie d.d. 16 januari 1975. Hierop is te zien dat ten opzichte van de situatie in 1962 (pag. 27 links) alle eerdere bebouwing is komen te vervallen met de bouw van de 'lange arm' en de vernieuwing van de asfaltinstallatie. Bron: SAM, nr. 0468.10060

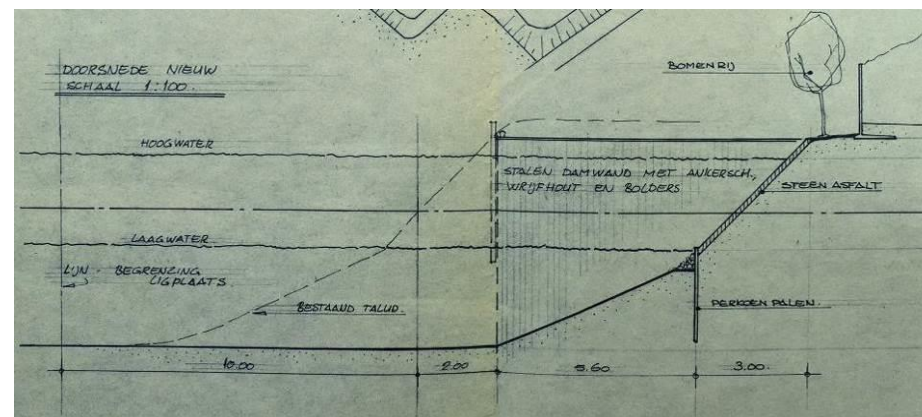
Plantekening 16 januari 1975 t.b.v. de bouw van een hoog- en laagspanningshuisje direct ten oosten van de beheerderswoning (zie ook voorgaande terreinsituatie. Bron: SAM, nr. 0468.10060

Situatietekening d.d. 29 januari 1976, met daarop al weergegeven de uitbreiding van de woning en het kantoor (pijlen). Bron: SAM, nr. 0468.10593

Situatietekening d.d. 16 november 1976 (nieuwe situatie) t.b.v. de uitbreiding van de losplaats (pijl) aan de noordrand van het terrein. Bron: SAM, nr. 0468.10556

Detail van hetzelfde blad als voorgaande situatie. Zichtbaar is de nieuwe losplaats en hiervoor benodigde vergraving van het bestaande talud. Het nieuwe talud werd met steen asfalt afgewerkt. Bovenop het talud werd een rij bomen geplant. Bron: SAM, nr. 0468.10556

Mogelijk kort na de vernieuwing van de losplaats gemaakte foto. Bron: SAM, nr. 59.183.

Mogelijk kort na de vernieuwing van de losplaats gemaakte foto. Bron: SAM, nr. 59.182.

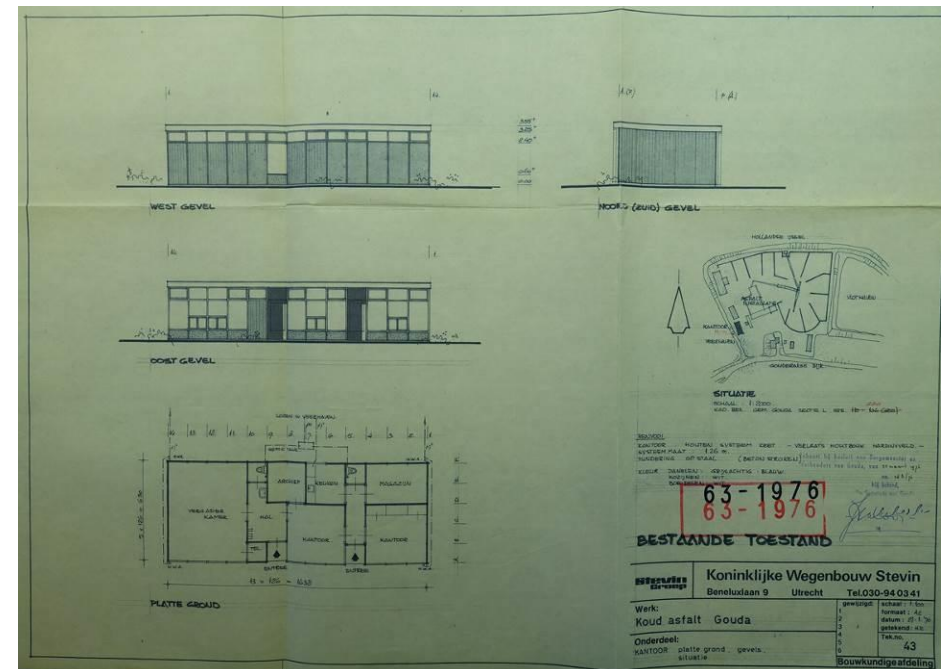
Zicht in zuidoostelijke richting over de Hollandsche IJssel, met centraal het terrein van Koudasfalt N.V. nadat de asfaltinstallatie werd vernieuwd. Bron: SAM, nr. 59.181.

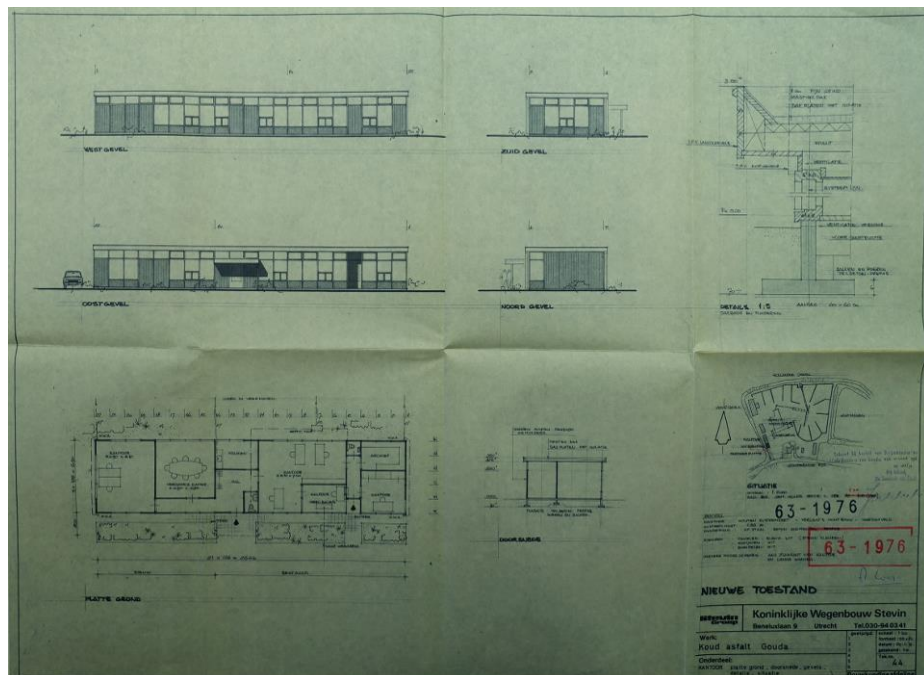
Zicht over het terrein vanaf de toegang in noordelijke richting, met rechts de vernieuwde asfaltinstallatie. Bron: SAM, nr. 59.179.

Zicht op het terrein, met de inmiddels vernieuwde asfaltinstallatie met links de “Lange Arm”. Bron: Geïllustreerde gids Gouda, D. van Koten 1992.

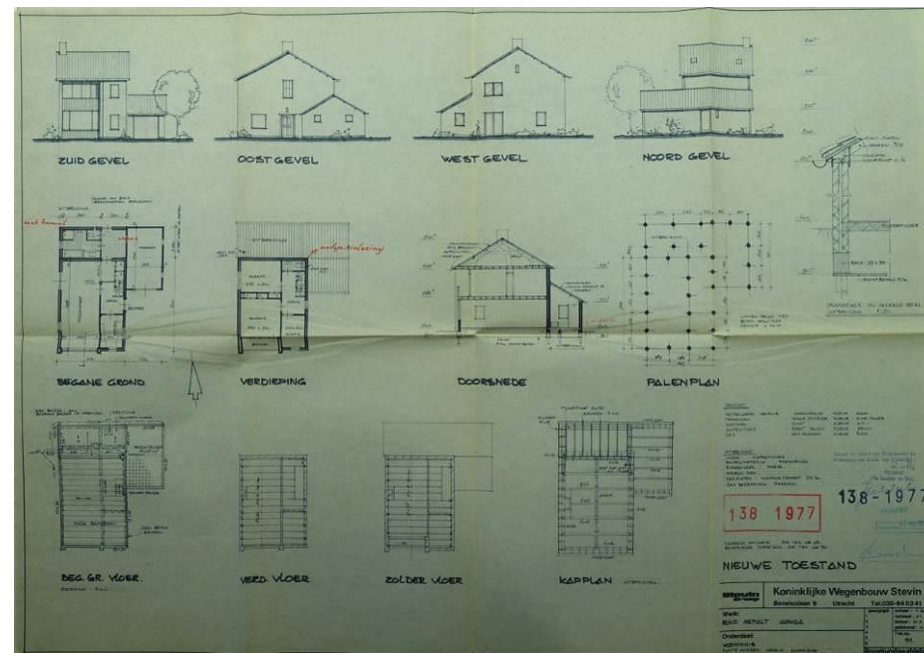

Bestaande situatie op plan d.d. 27-01-1976 voor uitbreiding van het bestaande kantoor.
Bron: SAM, nr. 0468.10306

Tekening gewijzigde situatie d.d. 29-01-1976. Bron: SAM, nr. 0468.10306

In 1977 werd de woning uitgebreid naar ontwerp van de bouwkundige afdeling van het inmiddels Koninklijke Wegenbouw Stevin genaamde bedrijf. Bij deze verbouwing werd de noordwestelijke binnenhoek bebouwd met een badkamer en bijkeuken.

Plan nieuwe toestand d.d. 14 maart 1977 t.b.v. uitbreiding van de woning. Bron: SAM, nr. 0468.10593

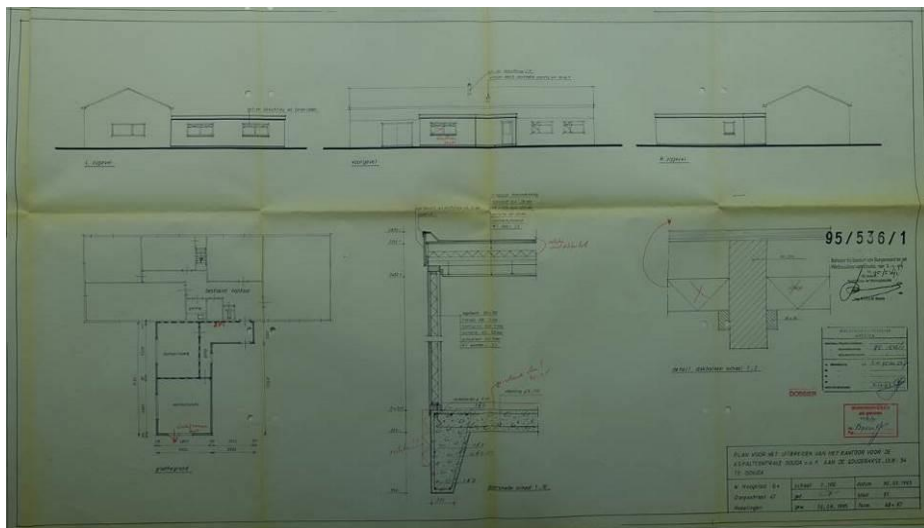
Zicht over de Gouderaksedijk in oostelijke richting, ca. 1980. Bron: SAM, nr. 7745.

Zicht over het balkengat voordat dit eind jaren zeventig werd afgedicht en als slibdepot in gebruik werd genomen. Bron: SAM, nr. 66.607.

3.7 AANPASSINGEN EN ONTMANTELING

In 1995 was de in 1964 gebouwde golfplaten loods ten oosten van de beheerderswoning in gebruik genomen als kantoor. Daarvoor was de gehele buitenzijde vernieuwd en waren gevels deels in baksteen uitgevoerd. In 1995 werd dit gebouw in westelijke richting uitgebreid met een enkellaags bouwdeel met daarin twee kantoorruimtes. Het ontwerp hiervoor werd gemaakt door aannemersbedrijf W. Hoogstad b.v. uit Hekelingen.

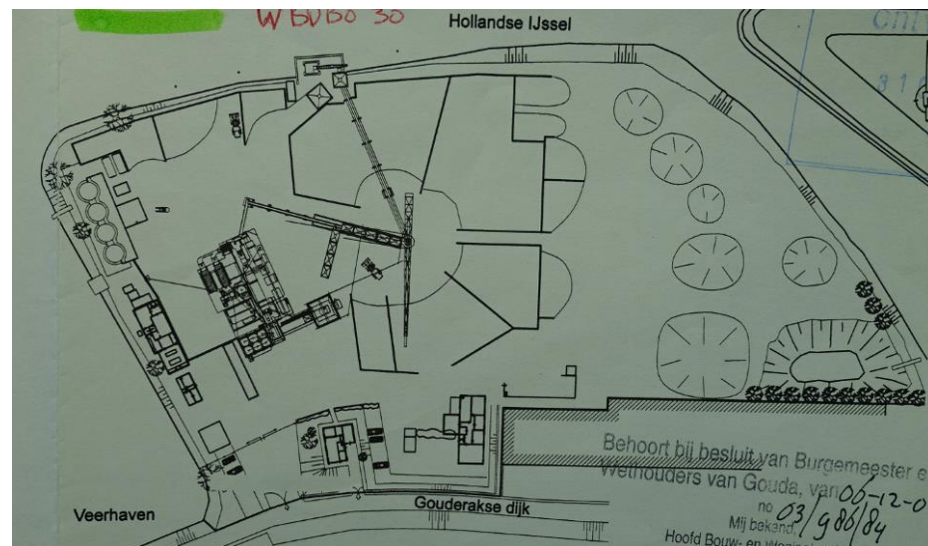

Plan d.d. 30 januari 1995 t.b.v. uitbreiding van het kantoor. Bron: SAM, nr. 0468.16770

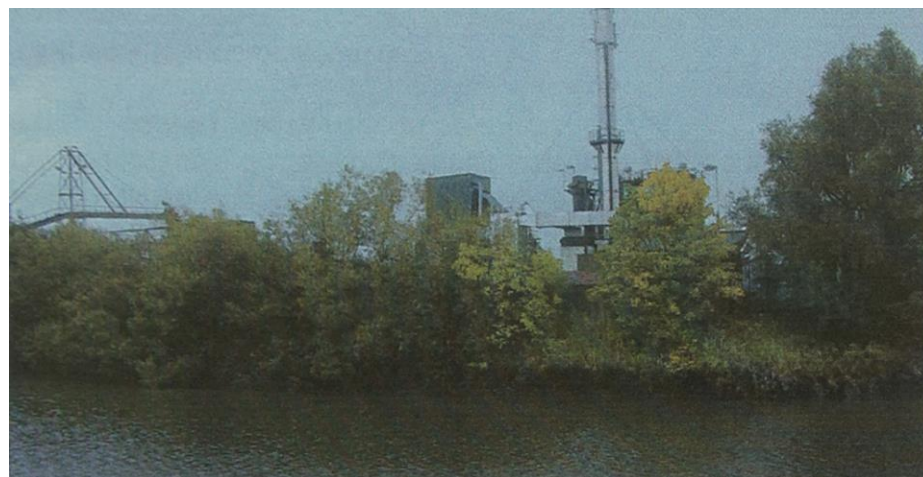
Vanaf 2003 werd een plan ontwikkeld door Archiment b.v. uit Driebergen, voor het omkleden van de asfaltinstallatie met stalen profielplaten. Dit om de geluidsoverlast door het bedrijf in te perken. De asfaltinstallatie kreeg daarmee een aanzienlijk massiever verschijningsvorm. De uiteindelijke tekening en de vergunning dateren eind 2005.

Op de bijbehorende situatieplattegrond is te zien dat het kantoor uit 1962 (naast de weegbrug) inmiddels was vervangen door het huidige kantoor. Ter plaatse van het vroegere balkgat worden nu diverse kleinere bunkers weergegeven en ook aan de bestaande bunkers hebben veranderingen plaats gevonden.

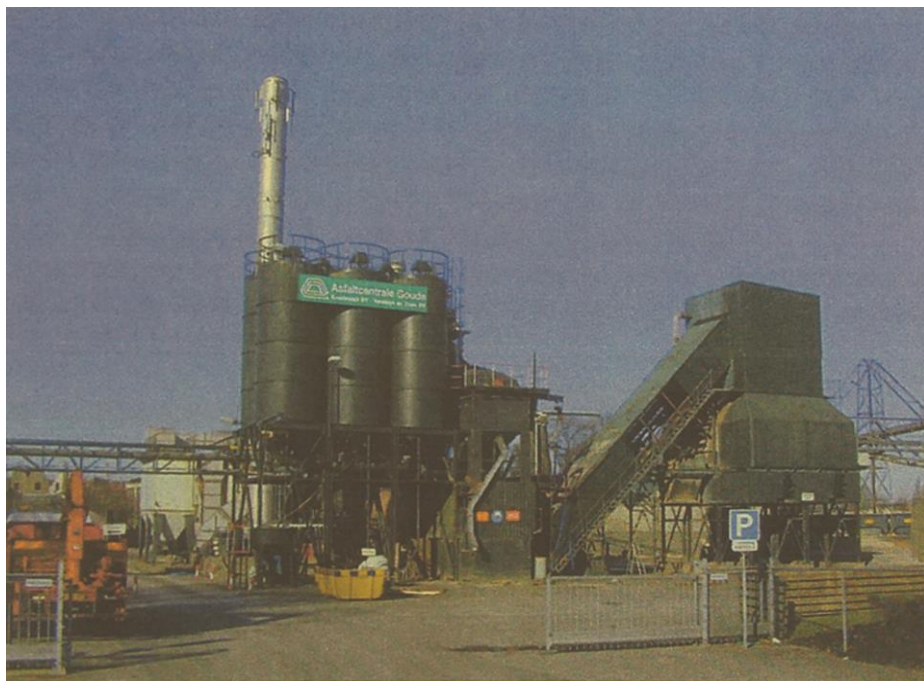
Na de ommanteling heeft de installatie amper tien jaar gefunctioneerd, voordat de bedrijfsactiviteiten van Koudasfalt N.V. KWS op deze locatie werden beëindigd.

Situatieschets op bouwtekening d.d. 27 oktober 2005 (wijziging) t.b.v. de ommanteling van de asfaltinstallatie. Bron: SAM, 0468.16770.

Zicht over de Hollandsche IJssel op het westelijke deel van het terrein van Koudasfalt. Bron: SAM, Nota deelonderzoeken t.b.v. bouw-aanvraag deelommanteling, Studio Hesseling Gouda 2003.

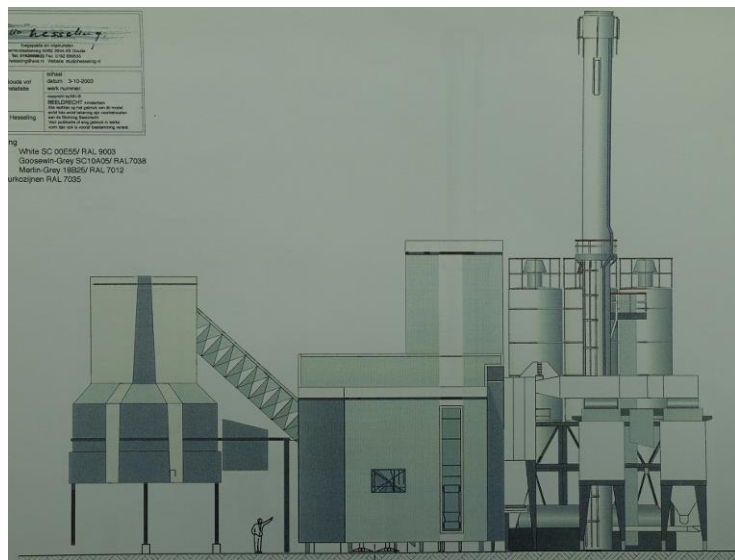
Zicht uit het noorden op de asfaltinstallatie, voor de ommanteling. Bron: SAM, Nota deelonderzoeken t.b.v. bouwplan deelommanteling, Studio Hesseling Gouda 2003.

Zicht op het terrein vanaf de toegang, in november 2003. Bron: SAM, bouwplan deelommanteling 18 november 2004.

Zicht op het terrein over de Hollandsche IJssel, in november 2003. Bron: SAM, bouwplan deelommanteling 18 november 2004.

Aanzicht noordzijde van de asfaltinstallatie met ontwerp (randvoorwaarden) voor ommanteling. Bron: Studio Wesseling 2003.

Aanzicht westzijde van de asfaltinstallatie met ontwerp (randvoorwaarden) voor ommanteling. Bron: Studio Wesseling 2003.

4 HET TERREIN – RUIMTELIJKE ASPECTEN

4.1 INLEIDING

In paragraaf 2.3 is het historisch ruimtelijk karakter van het onderzoeksgebied op hoofdlijnen beschreven. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de karakteristieken, waarbij achtereenvolgens aandacht worden besteed aan de het stedenbouwkundig concept, de stedenbouwkundige opzet en verkaveling, verkeersstructuren, bebouwingskarakteristiek en historische objecten en structuren. stedenbouwkundige opzet en verkaveling, verkeersstructuur en terreinstructuur.

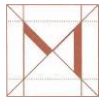
4.2 RUIMTELIJKE OPZET EN VERKAVELING

Met de ontwikkeling van de historische Zellingen tot bedrijventerreinen ontstond een opmerkelijke stedenbouwkundige situatie, die zich langs veel meer delen van de Hollandsche IJssel voordoet. Daarbij vormen betrekkelijk smalle, vaak intensief bebouwde bedrijventerreinen een overgangszone tussen de rivier en het karakteristieke slagenlandschap van de Krimpenerwaard.

Zicht over de Gouderaksedijk in oostelijke richting, met links bedrijven en rechts het lager gelegen slagenlandschap van de Krimpenerwaard.

Hiermee vormen de historische dijken en hierover lopende (vaak) oorspronkelijke ontsluitingswegen een scherpe grens tussen twee gebieden met volstrekt verschillende karakteristieken. Naar de rivier, en gezien vanaf de overzijde van de rivier ging de oorspronkelijke karakteristiek van de Zellingen, met laaggelegen buitendijkse agrarische gronden met de ontwikkeling van de bedrijven grotendeels verloren. De hoofdvorm van het onderzoeksgebied komt echter direct voort uit een verkaveling die al op de vroegste historische kaarten herkenbaar is.

Ter hoogte van het Veergat is de Hollandsche IJssel vanaf de Gouderaksedijk zichtbaar door het ontbreken van buitendijkse bebouwing.

Te plaatse van het onderzoeksgebied vormt de Gouderaksedijk de zuidelijke begrenzing van het terrein en tevens de noordelijke begrenzing van het polderlandschap met langs de dijk een smalle strook met kleinschalige individuele bebouwing met een agrarisch, deels dorps karakter. De overige zijden van het terrein grenzen aan het water van de Hollandsche IJssel en hierop aansluitende Veergat en Stolwijksevaart. Door de rond het terrein aanwezige groenstrook fungeert het terrein, ondanks enkele duidelijk herkenbare industriële componenten, als een groen kader voor het tegenoverliggende stadscentrum. Dit in tegenstelling tot enkele meer westelijk gesitueerde bedrijventerreinen, waarvan de bebouwing meer op de Hollandsche IJssel is gericht.

Ondanks industriële componenten heeft het terrein van Koudasfalt een vrij groen karakter tegenover de historisch stads kern.

Binnen het onderzoeksgebied heeft het oostelijke deel van de strook langs de Gouderaksedijk een duidelijk afwijkend karakter van het resterende gebied. Deze tot dijkniveau opgehoogde strook werd in 1948 afgesplitst en in afzonderlijke brede, vrij ondiepe bedrijfskavels ontwikkeld. Daarbij vormt de huidige bebouwing met forse bedrijfsgebouwen onder flauwhellende zadeldaken een vrijwel aaneengesloten gevelwand achter een ondiep onbebouwd verhard terrein dat zonder afscheiding aansluit op de Gouderaksedijk. Het wat lager gelegen westelijke deel van de strook langs de Gouderaksedijk behoorde altijd tot het terrein van Koudasfalt en heeft een meer open karakter met meer diverse vrijstaande bebouwing en een meer afwisselende terreininrichting. Van een duidelijke verkaveling is hier geen sprake.

Gesloten reeks bedrijven langs de zuidrand van het Koudasfaltterrein (links) in contrast met het polderlandschap.

Meer open structuur bij het westelijke deel van de strook langs de Gouderaksedijk.

Het verdere deel van het onderzoeksgebied vormde het eigenlijke werkterrein van Koudasfalt en heeft ondanks relictten van het voormalige gebruik en enkele meer recente gebouwen een open industrieel karakter. Binnen dit gebied trekken met name de uit 1964 daterende ‘Lange Arm’ met hierop aansluitende losinstallatie en de op het terrein bewaard gebleven betonnen keerwanden van de grondstoffenbunkers de aandacht. Historische verkavelingen zijn hier niet meer herkenbaar.

Op de zuidoosthoek van het onderzoeksgebied onttrekken een particuliere woonhuiskavel aansluitend op de Gouderaksedijk en een bebost gebiedje ten noorden van het meest oostelijke bedrijfsgebouw aan de Gouderaksedijk het terrein van Koudasfalt aan het zicht vanaf de Stolkwijkersluis.

Open karakter westelijk deel van het terrein, na de sloop van de asfaltinstallatie.

Centraal terreingedeelte gedomineerd door keurmuren en de 'Lange Arm'.

Open terrein ter plaatse van het vroegere balkengat aan de oostzijde van het terrein.

4.3 VERKEERSSTRUCTUUR

Ter plaatse van het onderzoeksgebied is sprake van een zeer eenvoudige verkeersstructuur. De over de historische Gouderaksedijk lopende asfaltweg vormt vanaf het buurtschap Stolwijk de enige ontsluiting voor het onderzoeksgebied en het verder westelijk gelegen gebied langs de noordrand van de Krimpenerwaard. Aan de westzijde sluit de Gouderaksedijk (verder westelijk Veerstablok geheten) ter hoogte van de Gouderaksebrug aan op de provinciale weg N207. De aansluiting is echter alleen voor langzaam- en agrarisch verkeer toegankelijk. Voor autoverkeer is de Gouderaksedijk dan ook doodlopend.

Aan de oostzijde sluit de Gouderaksedijk, binnen het buurtschap Stolwijk, aan op de Schoonhovenseweg (N228), die Stolwijk, via de Haastrechtsebrug verbindt met Gouda.

Vanaf de Gouderaksedijk zijn de voorterreinen van de bedrijfspanden grotendeels over de gehele breedte toegankelijk. De toegang tot het Koudasfaltterrein bevindt zich op de zuidwesthoek van het terrein en bestaat uit een brede, geasfalteerde inrit met ver teruggeplaatst toegangshek.

Zicht vanaf de Gouderaksedijk op de terugliggende terreintoegang.

4.4 TERREINSTRUCTUUR

Terreingrenzen

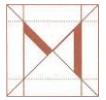
De huidige opzet van het terrein is hoofdzakelijk ontstaan, nadat het vroegere balkengat aan de oostzijde van het terrein werd gedicht en als slibdepot in gebruik werd genomen. Hierna kon ook dit deel in de jaren tachtig bij het terrein van Koudasfalt worden gevoegd als opslagterrein. Ook op dit deel van het terrein werden toen keermuren geplaatst om de verschillende grondstoffen gescheiden van elkaar op het terrein te kunnen opslaan.

Van de terreinopzet bij het gebruik als weiland, zoals deze tot ca. 1930 bestond, zijn geen zichtbare kenmerken bewaard gebleven. Het oostelijke

deel van het terrein heeft in het derde kwart van de twintigste eeuw voor een groot deel uit water bestaan, toen dit deel als balkenhaven/balkengat in gebruik was. In de zuidoosthoek van het terrein is nog een klein niet gedempt deel van het Balkengat als wateroppervlak aanwezig. Dit zogenaamde 'vloedbosje' is met een duiker verbonden met De Wijk. Overige delen van het terrein werden aanzienlijk verhoogd. Eerder langs de oevers aanwezige stroken rietland waren omstreeks 1900 al komen te vervallen, maar aan de noordzijde werd de oever in 1977 nog aanzienlijk teruggelegd, waarna dit deel een steenachtige oeverafwerking kreeg. Ook na de afdichting van het balkengat werd het zuidelijke deel van de oostelijke oever nog weer wat afgegraven.

Het 'vloedbosje' in de zuidoosthoek van het terrein vormt een laatste restant van het verder volledig gedempte vroegere Balkengat.

Oevers

Langs het Veergat bleef het historische oeverkarakter nog enigszins behouden, met een natuurlijk talud met een reeks wilgen en enkele andere bomen langs de waterkant. Bij het zuidelijke deel is hier bovendien weer rietland voor de oever ontstaan. Vanaf het terrein wordt deze oever echter voor een belangrijk deel aan het zicht onttrokken door de hier aanwezige bebouwing.

Karakteristiek is dat de oevers gedurende het gebruik door Koudasfalt steeds een groen karakter hebben gehad door een combinatie van een rietkraag, bodembedekkende planten, lage struiken (veelal Braamstruiken) en deels wat hogere begroeiing die kon ontstaan om dat de oevers achter de betonnen keerwanden onbereikbaar waren. De begroeiing liep over aanwezige verstenen van oevers door tot aan de waterlijn.

Recent werden de oevers rond de noordwesthoek van het terrein verhoogd en voorzien van nieuwe aanplant.

Natuurlijke oever aan de westzijde van het terrein met langs de oever geplaatste wilgen.

Deels naast de westelijke oever aanwezig rietland.

Recent verhoogde oever op noordwesthoek terrein met nieuwe aanplant.

Groene strook langs de buitenzijde van de betonnen keermuur.

Steenachtige oeverafwerking ter hoogte van losplaats, maar aan het zicht onttrokken door hier overheen groeiende beplanting.

Begroeide, onverharde oever bij het gedichte balkengat aan de oostzijde van het terrein.

Terreininrichting en interne zichtlijnen

Binnen het terrein zijn de 'Lange Arm' en hier omheen aanwezige betonnen keerwanden zeer prominent aanwezig. Deze trekken vanaf alle delen van het terrein sterk de aandacht en verlenen het gebied in hoge mate een industrieel karakter. Behoudens de keermuren, die in een krans rond de 'Lange Arm' zijn geplaatst, is binnen het terrein geen herkenbare routing of terreinindeling herkenbaar omdat deze in het verleden ook mede werd bepaald door de op het terrein opgeslagen hopen grondstoffen.

Door de plaatsing van de keermuren binnen het centrale deel van het terrein zijn slechts zeer beperkte zichtlijnen over het middengebied aanwezig. Bij het westelijke deel is met de sloop van de asfaltinstallatie een ruime zichtlijn vanaf de terreintoegang richting het aan de overzijde van het de Hollandsche IJssel gelegen historische stadscentrum van Gouda ontstaan. Tijdens het functioneren van de asfaltfabriek was deze lijn in mindere mate aanwezig, al waren vanaf de dijk wel delen van het stadsfront zichtbaar.

Zichtlijn over het westelijke deel van het terrein, gezien in noordelijke richting.

Idem, gezien in zuidelijke richting.

Het oostelijke deel van het terrein heeft nu een vrij open karakter, met slechts enkele gedeeltelijke keermuren. Ook hier zijn het open karakter en daarmee gecreëerde zichtlijnen over het terrein pas ontstaan met het verdwijnen van de voor het productieproces aanwezige hoge hopen toeslagstoffen. Door de aan de zuidzijde aanwezige bedrijfsgebouwen zijn zichtlijnen vooral in noordelijke richting gericht.

Open zicht over het oostelijke deel van het terrein in noordelijke richting.

Relatie met de omgeving en Externe zichtlijnen

Door de grotendeels rond het terrein aanwezige groenzone en deels langs de noordrand van het terrein aanwezige keermuren bestaat vanuit het terrein slechts deels een zichtrelatie met de directe omgeving. Dit zal nog verder afnemen in de zomerperiode, wanneer begroeiing dichter is. Recent is op de noordwesthoek van het terrein wel meer openheid gecreëerd door het terug snoeien van hier aanwezige begroeiing en door

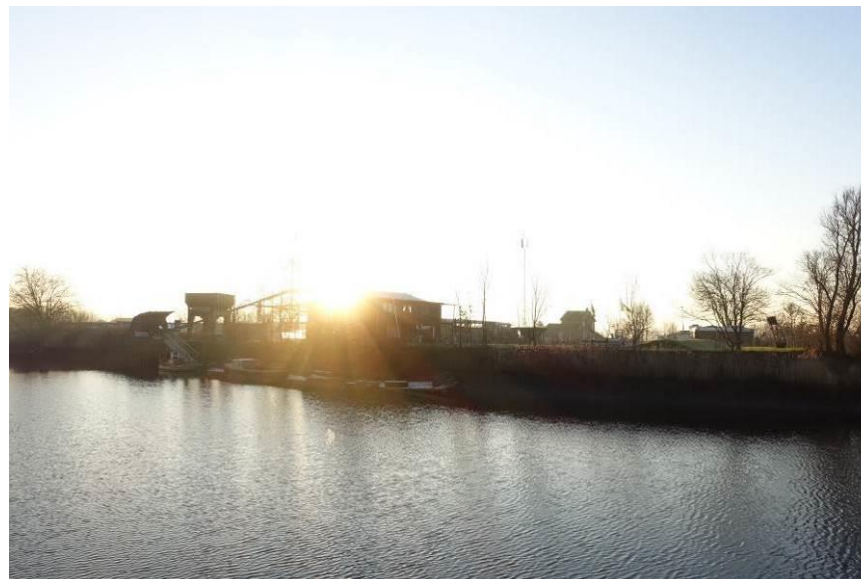
het plaatselijk wegnemen van keermuren. Op de hier recent opgehoogde oevers is wel weer nieuwe beplanting geplaatst, zodat ook hier op termijn weer een groen 'kader' rond het terrein zal ontstaan.

Langs de Gouderaksedijk aan de zuidzijde van het terrein wordt het beeld van het terrein grotendeels bepaald door de hier langs het terrein aanwezige bedrijfsbebouwing. Alleen de terreintoegang en het meer open terrein rond de beheerderswoning bieden zicht op het achterliggende terrein. Van een karakteristieke, laat staan monumentale aanblik is hier zeker geen sprake. Geparkeerde auto's en uiteenlopende elementen uit zowel de periode van gebruik door Koudasfalt als de recente bestemming bieden hier een rommelig beeld. Behoudens dit beeld ter hoogte van de terreintoegang speelt het terrein van Koudasfalt een ondergeschikte rol voor het totaalbeeld van de Gouderaksedijk.

Doordat het terrein rondom door water wordt omsloten is verder alleen zicht op het terrein mogelijk vanaf het water en vanaf de langs de noordelijke oever van de Hollandsche IJssel gesitueerde Schielands Hoge Zeedijk/Nieuwe Veerstaal/Goejanverwelledijk en hierlangs aangelegd wandelpad. Vanaf deze zijde heeft het terrein een behoorlijk 'groen' beeld door de langs de terreinranden aanwezige groenstrook. Een deel van de keermuren, de losplaats met hierop aanwezige trechters en de 'Lange Arm' bepalen in eerste instantie het beeld. Daarachter waren ten tijde van het gebruik door Koudasfalt de hopen toeslagstoffen en de hoge asfaltinstallatie zichtbaar. Nu is hier zicht op de achterzijde van de bedrijfsgebouw langs de Gouderaksedijk ontstaan. Ook het recente gebouw van Rederij de Vrijheid is hier vrij prominent aanwezig.

Zicht op het terrein over het aan de westzijde gelegen Veergat.

Zicht op het westelijke deel van het terrein met verhoogde en nieuw beplante oever.

Zicht op de noordoosthoek van het terrein.

5 BEBOUWING EN OBJECTEN

In dit hoofdstuk volgt in paragraaf 5.1 eerst een overzicht van de karakteristiek van bebouwing, geordend naar de verschillende bebouwingsperiodes. In paragraaf 5.2 worden vervolgens de gebouwen en objecten met een bijzondere karakteristiek of ontwikkeling nader beschreven. Voorafgaand volgt een overzichtstabel, waarin alle objecten worden weergegeven, met een eventuele verwijzing naar de paragraaf waarin de objecten nader worden omschreven.

De tussen haakjes geplaatste nummers corresponderen met de tabel in paragraaf 6.7 en de waardenkaart.

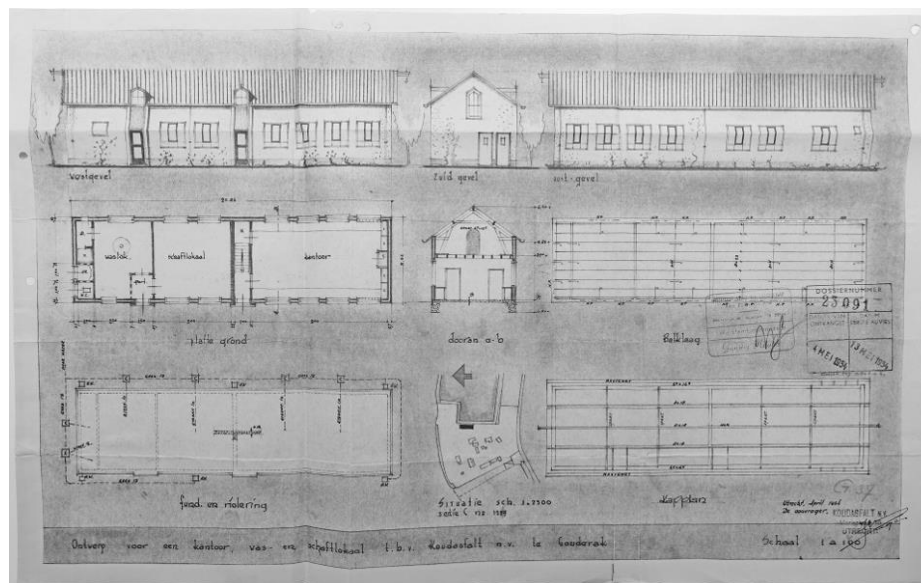
5.1 KARAKTERISTIEK

Periode 1930-1954

De bebouwing op het terrein van Koudasfalt had totdat het terrein in 1948 werd overgenomen van N.V. Verenigde Fabrieken van Stearine, Kaarsen en Chemische Producten en vrij provisorisch karakter. De tot dan toe aanwezige bebouwing bij de asfaltinstallatie was kleinschalig en uitgevoerd met golfijzeren platen. Hiervan is niets bewaard gebleven.

Periode 1954-1960

De in daarop volgende periode tot stand gekomen bebouwing had duidelijk een permanent karakter met gemetselde gevels en bij de wat grotere bouwdelen met dakpannen gedekte zadeldaken. Deze bebouwing werd sober, maar zorgvuldig ontworpen door de eigen bouwkundige dienst, met eenvoudig betimmerde dakoverstekken en enkele architectonische accenten. Hiervan resteert alleen de in 1955 gebouwde en in 1977 nog iets uitgebreide beheerderswoning met aangebouwde garage, direct ten oosten van de terreintoegang. (6)

Bouwplan d.d april 1954 t.b.v. de bouw van gebouw met waslokaal, schaftgelegenheid en een kantoorruimte. Bron: SAM, nr. 0468.10995.

De in 1955 gebouwde beheerderswoning. (6)

Periode 1960-1970

In de periode 1960-1970 werd het terrein sterk uitgebreid met een deel van het vroegere balkengat. De 'Lange Arm' werd gebouwd en de eerste karakteristieke betonnen keerwanden van de voorraadbunkers in een radiaal rond de 'Lange Arm' werden nu geplaatst. (3) Tegelijkertijd kwamen een basculegebouwtje, een kantoorgebouw, het laboratorium (7) en enkele transformatorhuisjes tot stand. Deze bouwdelen waren al weer wat soberder dan de eerdere bouwwerken. Platte daken met houten dakranden zonder overstek en grote puin met afgeplate borstweringen kenmerken deze gebouwen. Het gebouw waarin het laboratorium en was- en kleedgelegenheid voor het personeel was ondergebracht, aan de westrand van het terrein behoort tot deze periode, al is de detaillering wel verstoord door de bekleding van de dakrand met kunststof platen en gedeeltelijke vernieuwing van puin.

Zicht op het uit 1964 daterende laboratorium. (7)

Een in 1964 gebouwde opslagloods werd volledig in golfijzeren platen uitgevoerd met een flauwhellend zadeldak met ijzeren vakwerkspanten. (14) Daarmee sloot dit bouwwerk aan bij de op dat moment ook nog aanwezige kleine gebouwen van golfijzeren platen uit de vroegste periode. Dit gebouw is weliswaar nog aanwezig, maar behoudens de hoofdvorm en de in het interieur herkenbare ijzeren vakwerkspanten niet meer herkenbaar doordat het gebouw werd uitgebreid, de gevels in baksteen en rabatdelen werden vernieuwd en het dak met stalen damwandplaten werd vernieuwd. Het bevindt zich ten oosten van de beheerderswoning aan de Gouderaksedijk en is thans in gebruik bij scoutinggroep Jan van Hoof.

Hoewel in kern daterend uit 1964, is dit gebouw (14) door latere verbouwingen onherkenbaar gewijzigd.

Periode 1970-1980

In deze periode werd de asfaltinstallatie vrijwel volledig vernieuwd en kwam deze verder zuidelijk te staan. (13) Enkele funderingen en onderbouwen hiervan zijn op het terrein nog aanwezig. Aan de noordzijde werd de oever vergraven en kwam de met stalen damwanden uitgevoerde losplaats tot stand. (9)

Aan de bebouwing op het terrein vonden hoofdzakelijk enkele uitbreidingen plaats, waarbij werd aangesloten bij de al bestaande architectuur.

In deze periode ontwikkelden de bedrijfsperven langs de Gouderaksedijk zich tot de huidige, vrijwel aaneengesloten reeks bedrijfsgebouwen. (19)

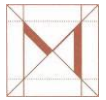
Deze hebben allen flauwhellende, met golfplaten gedekte zadeldaken met de nok haaks op de Gouderaksedijk, om zo meer aan te sluiten op de verder vrij kleinschalige bebouwing aan de Gouderaksedijk. De gevels hebben een gemetselde onderzone. De bovenste delen van de gevels zijn uitgevoerd in metalen damwandplaten of zijn juist voorzien van horizontale kozijnen. Deze bebouwing schermt het achterliggende Koudasfalt-terrein voor een belangrijk deel af van de Gouderaksedijk.

Bedrijfsgebouwen langs de Gouderaksedijk. (19, met op de voorgrond gebouw 14)

Periode 1980-2013

Na de vernieuwing van de asfaltinstallatie hebben slechts functionele wijzigingen binnen het terrein van Koudasfalt plaats gevonden. Evenals in de beginperiode kreeg de bebouwing weer een minder permanent karakter. Het cluster van units (17) ten zuiden van het laboratorium is in deze periode ontstaan en verving daarbij een eerder kantoorgebouw.

Achter de bedrijven langs de Gouderaksedijk werd nog opslagloods gebouwd. Het betreft een op het terrein herplaatste golfplatenloods. (15)

In 1995 was de in 1964 gebouwde loods (14) in gebruik als kantoor en werd deze voorzien van gevels in metselwerk en rabatdelen. Tegelijkertijd werd dit gebouw aan de westzijde uitgebreid met een enkellaags volume met daarin twee kantoorruimtes. De uitbreiding kreeg met Trespa beklede gevels en vlakke dakranden van multitplex.

Cluster van units ten westen van de terreintoegang. (17)

Op het terrein, direct achter de bedrijven aan de Gouderaksedijk herplaatste golfplatenloods. (15)

Periode vanaf 2013

Na de beëindiging van de bedrijfsactiviteiten door Koudasfalt in 2013 hebben hoofdzakelijk ontmantelingswerkzaamheden plaats gevonden. Belangrijkste hierin was wel de vrijwel volledige sloop van de asfaltinstallatie en de opslagsilo's op de noordwesthoek van het terrein.

Na de ontmanteling hebben onder de naam GOUDasfalt diverse activiteiten op het terrein plaats gevonden. Hoofdzakelijk is daarbij de bestaande bebouwing gebruikt.

Ten noorden van de bedrijven langs de Gouderaksedijk verzeen twee bouw delen. Het betreft een forse, geheel in blauwe metalen profielplaten uitgevoerde loods met gebogen dak en een veel kleinere werkplaats met

een met golfplaten gedekt zadeldak en gevels van rabatdelen met hooggeplaatste vensterstroken.

Aan de noordrand van het terrein verrees een fors tweelaags bouwdeel, samengesteld uit op elkaar gestapelde zeecontainers met daartussen een open deel onder een zadeldak. De naar de Hollandsche IJssel en het terrein gerichte noord- en zuidgevel werden voorzien van grote glaspuien. Door het gebruik van zeecontainers en hergebruikt materiaal heeft het gebouw, met name aan de terreinzijde, een erg provisorisch karakter.

Boven één van de voorraadbunkers werd een nieuw raamwerk op stalen kolommen geplaatst t.b.v. plaatsing van zonnepanelen. Hoewel het een recente toevoeging betreft wordt hiermee wel een koppeling gemaakt met de historische structuur van de keerwanden.

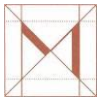
Op het terrein herplaatste golfplatenloods. (22)

Houten schuur (21) achter bedrijven aan de Gouderaksedijk, met links één van de kleine recente gebouwen in dit gebied (23)

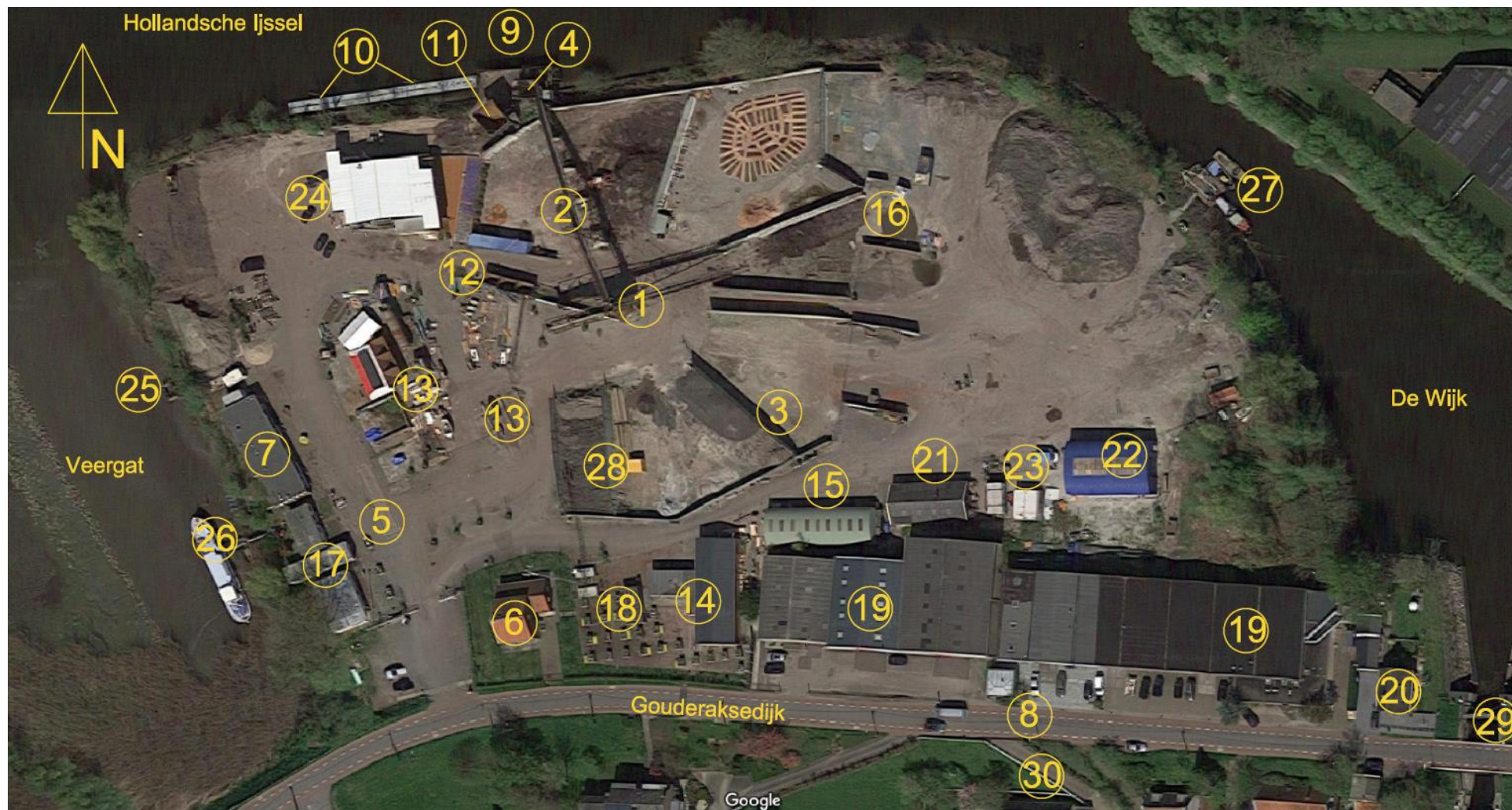

Tweelaags, uit stalen containers opgebouwd gebouw aan de noordrand van het terrein. (24)

Forse constructie t.b.v. plaatsing van zonnepanelen. (28)

Nr.	Gebouw of object	Toelichting	Beschrijving in par.:
1	Lange Arm	Uit 1964 daterende zwenkarm t.b.v. verdeling grondstoffen over bunkers	5.2.4
2	Transportband	Bij zwenkarm behorende transportband, mogelijk deels wat ouder	5.2.4
3	Storttrechter	Tot de oudste delen van bedrijfsvoering behorend element (ca. 1950)	5.2.4 / 5.2.8
4	Keerwanden (vroege opzet)	Behorend bij de in een straal rond de zwenkarm aangelegde bunkers	5.2.5
5	Weegbrug	Tot vroegste delen van bedrijfsvoering behorend	5.2.3
6	Beheerderswoning	Vroegste bebouwing op het terrein (1955)	5.2.2
7	Laboratorium en kleedgebouw	Enige nog vrijwel ongewijzigde bedrijfsgebouw uit 1964)	5.2.6
8	Transformatorhuisje 1944	Betreft oudste bouwdeel binnen onderzoeksgebied	5.2.1
9	Losplaats met damwanden	Betreft aanpassing in 1977 van losplaats Hollandsche IJssel	5.2.8
10	Ijzeren meerpalen bij losplaats	Behorend bij aanpassing losplaats in 1977	5.2.8
11	Jongere trechter bij losplaats	Behorend bij aanpassing losplaats in 1977	5.2.8
12	Reeks sorteertrechters	Recenter, maar duidelijk herkenbaar onderdeel bedrijfsvoering	5.2.7
13	Restanten asfaltinstallatie	Betreft onderbouw in jaren zeventig nieuw gebouwde asfaltinstallatie	5.2.7
14	Tot kantoor verbouwde loods (scouting)	Tot kantoor verbouwde loods met uitbreiding uit 1995	5.1
15	Op terrein herplaatste loods	Van elders afkomstig object	5.1
16	Vernieuwde of toegevoegde keermuren	Betreft latere aanpassingen met afwijkende karakteristiek	5.1
17	Unitbouw periode Koudasfalt	Meerdere semi-permanente universele bouw delen	5.1
18	Transformatorhuisje	Omstreeks 1975 gebouwd met zeer eenvoudige opzet	5.1
19	Bedrijfsgebouwen Gouderaksedijk	Vanaf ca. 1970 gebouwde forse bedrijfshallen	5.1
20	Woning Gouderaksedijk	Omstreeks 1970 gebouwde, zee eenvoudige woning	5.1
21	Houten schuur	Recent gebouwd achter bedrijfsbebouwing Gouderaksedijk	5.1
22	Golfplaten loods	Recent gebouwd achter bedrijfsbebouwing Gouderaksedijk	5.1
23	Diverse kleine gebouwtjes	Recente ondergeschikte gebouwtjes	5.1
24	Containerbouw De Vrijheid	Als onderdeel van recente terreinontwikkeling gebouwd paviljoen	5.1
25	Steiger met korf bij Veergat	Steiger met korf en resten hijsmechanisme	5.2.9
26	Aanlegsteigers Veergat	Latere steigers t.b.v. aanleg woonschip	5.2.9
27	Steiger Stolwijkervaart	Onderdeel herontwikkeling	5.2.9
28	Constructie zonnepanelen	Onderdeel herontwikkeling	5.1
29	Stolwijkersluis	Rijksmonument	
30	Gouderaksedijk 55	Gemeentelijk monument	

Recent terreinoverzicht met aanduiding van gebouwen en objecten. Onderlegger: Google Maps.

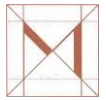
5.2 BIJZONDERE OBJECTEN EN STRUCTUREN

Door het intensieve gebruik van het terrein en doordat voor het productieproces geen duurzame fabrieksgebouwen nodig waren hebben latere vernieuwingen veel van de eerdere fasen weggevaagd.

De vroegste thans aanwezige objecten dateren uit de jaren veertig en vijftig. Het betreft een omstreeks 1944 gebouwd transformatorhuisje langs de Gouderaksedijk, de in 1955 gebouwde beheerderswoning en de op het terrein aangelegde weegbrug.

Bepalend voor de huidige terreinopzet en nog goed herkenbaar is de fase, waarbij de 'Lange Arm' en de betonnen voorraadbunkers in 1964 tot stand kwamen nadat het eerste deel van het balkengat weer werd gedicht. Naast de 'Lange Arm' en de betonnen keerwanden bleven ook een storttrechter naast de Hollandsche IJssel en het laboratorium uit deze periode bewaard.

De laatste nog goed herkenbare fase betreft de vernieuwing van de asfaltinstallatie in de jaren zeventig. Hoewel de installatie op de funderingen na werd ontmanteld is de plaats nog goed herkenbaar. Ook de in diezelfde periode aangelegde losplaats aan de Hollandsche IJssel is nog altijd sterk bepalend voor het beeld.

5.2.1 Transformatorhuisje 1944 (8)

Het direct langs de Gouderaksedijk gesitueerde transformatorhuisje werd in mei 1944 door het Kadaster vastgelegd en zal kort daarvoor tot stand zijn gekomen. Het vrijwel vierkante gebouwtje heeft in halfsteens blokverband gepleisterde gevels en een zeer flauwhellend, met zinken roeven gedekt tentdak met een eenvoudige houten gootlijst op onbewerkte klossen. In de naar de Gouderaksedijk gerichte zuidgevel bevindt zich een vernieuwde stalen deur.

Oostelijk zij aanzicht transformatorhuisje.

Gepleisterd transformatorhuisje langs de Gouderaksedijk. Foto Gemeente Gouda

4.2.2 Beheerderswoning (6)

De direct ten oosten van de inrit van het terrein gesitueerde woning werd in 1955 gebouwd naar een ontwerp van de bouwkundige dienst van Koudasfalt N.V. De woning bestaat uit een vrijwel vierkant tweelaags hoofdvolume onder een met rode Opnieuw Verbeterde holle pannen gedekt zadeldak met de nok parallel aan de naar de Gouderaksedijk gerichte voorgevel. Het dak heeft vrij forse, met houten schroten betimmerde overstekken op eenvoudige klossen. Hieraan zijn de zinken mastgoten bevestigd. Links op de nok een schoorsteen. Rond de rechter achterhoek van het hoofdvolume bevindt zich de enkellaags garage onder een eveneens met rode Opnieuw Verbeterde Holle pannen gedekt zadeldak met de nok parallel aan de voorgevel en overstekken op klossen. Het achterdakvlak van de garage werd bij een uitbreiding achter het hoofdvolume in 1977 in westelijke richting verlengd.

De gevels zijn gemetseld in rode baksteen in Vlaams verband met een halfsteens rollaag op plintniveau. Aanwezige vensters zijn grotendeels onverdeeld en uitgevoerd met geglazuurde lekdorpelstenen. In de voorgevel is een over twee bouwlagen doorlopende pui tussen uitgemetselde muurdammen aanwezig. De glaspuien op de begane grond en verdieping hebben links een draairaam met bovenlicht. Onder de puien zijn borstweringen van verticale delen toegepast. De hoofdentree in de rechter zijgevel wordt ook geflankeerd door iets uitgemetselde muurdammen en sluit daarboven af met een betonnen luifel. In de opening nog de oorspronkelijke transparant gelakte voordeur.

Bij de garage is de oorspronkelijk in voorgevel aanwezige garagedeuropening voorzien van een raamkozijn met daaronder een gemetselde borstwering.

Hoewel enkele aanpassingen aan de woning en garage hebben plaats gevonden bleef de oorspronkelijk opzet grotendeels behouden en goed herkenbaar.

De prominent naast de terreintoegang gesitueerde beheerderswoning.

Zuidoostzijde van de beheerderswoning.

De woning, gezien vanaf het terrein.

5.2.3 Weegbrug (5)

Op de plaats van de huidige weegbrug is op een omstreeks 1950 te dateren uitbreidingsplan voor het eerst een weegbrug herkenbaar. Oorspronkelijk met een direct ten westen hiervan gebouwd bedieningsgebouwtje. Dit bedieningsgebouwtje en ook een opvolger hiervan zijn niet meer aanwezig. De bediening van de weegbrug vond tot 2013 plaats vanuit het kantoor ten westen van de weegbrug.

De weegbrug bestaat uit een betonnen rand met aan de binnenzijde een stalen stootrand. Daarbinnen ligt de eigenlijke betonnen weegbrug, eveneens met een stalen stootrand. In dit gedeelte bevindt zich een mangat met gietijzeren deksel. Naast de westzijde van het randkader bevindt zich een (onderhouds)put met stalen deksel. Hier bevond zich oorspronkelijk ook het bedieningsgebouwtje.

Van het oorspronkelijke bedieningsgebouw zijn geen sporen bewaard gebleven. Binnen het huidige gebouw ten westen van de weegbrug zijn slechts een vrij recente elektronische afleesunit en een intercominstallatie bewaard gebleven.

Overzicht van de betonnen weegbrug.

5.2.4 Lange Arm, transportband en trechter (1, 2 en 4)

Van dit zeer markante object is in 2015 in opdracht van de gemeente Gouda door Gerard Jacobs van de Stichting Erfgoed Kranen een uitgebreid waardestellend onderzoek uitgevoerd. Voor een volledige beschrijving en waardering van dit object wordt daarom verwezen naar het rapport: “Omschrijving en Waardeoordeel van “De Lange Arm” Koudasfalt KWS Stolwijkersluis, ref. 931648, Opdrachtnr.: 2015000084.

Het betreft een in 1964 gebouwde draaibare staalconstructie op een betonnen fundering, met een uitschuifbare transportband welke grondstoffen voor de productie van koudasfalt in de desbetreffende voorraadvakken deponeert. Door werknemers werd dit object de “Asfaltmolen” genoemd.

De Lange Arm werd vervaardigd door de firma Escher uit Den Haag en bestaat boven de betonnen fundering uit een ronde sokkel van gelaste staalplaat met hierin de Koningsspil en de zwenkaandrijving. Daarboven bevinden zich een zwenkvloer en lagerhuis, waarmee de als vakwerkconstructie uitgevoerde zwenkarm met hieraan bevestigde uitschuifbare transportband (34 meter lang), ‘windvaan’ en contragewicht met de sokkel is verbonden. Met de bouw van de ‘Lange Arm’ werd een continue toevoer van grondstoffen t.b.v. het productieproces mogelijk en werd de inzet van over het terrein rijdende wagens sterk teruggedrongen.

Thans vormt dit object het meest herkenbare en sterkst tot de verbeelding sprekende relict van het vroegere productieproces. Daarbij bestaat een directe relatie tussen dit object en de bijbehorende trechter en aanvoerband.

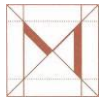
Overzicht van de Lange Arm met links de transportband vanaf de losplaats.

Zicht op de windvaan en de transportband.

De oudste storttrechter op de oever van de Hollandsche IJssel.

5.2.5 Voorraadbunkers (3)

Met de bouw van de 'Lange Arm' werden rond deze zwenkarm ook de door betonnen keerwanden van elkaar gescheiden voorraadbunkers aangelegd. Deze vormen een karakteristieke radiale structuur met de basis van de zwenkarm als centrum.

De oudste delen bestaan uit prefab keerwanden van gewapend beton met een L-vormige opzet. Deze werden deels ingegraven met de korte zijde als basis. Door de gronddruk boven deze korte basis konden de elementen de zijwaartse belasting opnemen.

Nadien hebben deels veranderingen aan de keerwanden plaats gevonden. Op de noordwesthoek van het terrein kwamen bunkers te vervallen. Rond de losplaats werden bunkers aangepast in verband met de oeverteruglegging in 1977. Aan de oostzijde vonden zowel veranderingen als ook uitbreidingen plaats, nadat het voormalige balkengat werd gedicht en bij het terrein werd gevoegd. De jongste delen zijn hier uitgevoerd in stapelbare betonblokken. Deze delen behoren niet tot het oorspronkelijke concept.

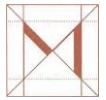
Zeer karakteristiek beeld van de Lange Arm in combinatie met de hier in een straal omheen gesitueerde betonnen keerwanden.

De keerwanden bepalen in hoge mate de structuur van het terrein.

Deels lang de Hollandsche IJssel aanwezige keerwanden.

5.2.6 Laboratorium (7)

Voor de bouw van de 'Lange Arm' moest het eerdere gebouw met daarin het laboratorium, kantoren en personeelsvoorzieningen worden gesloopt. Deze functies werden nu naar de westrand van het terrein verplaatst, waarvoor twee afzonderlijke gebouwen werden opgericht. Alleen het gebouw met daarin het laboratorium en de was- en kleedgelegenheid is nog aanwezig.

Het gebouw werd in 1964 ontworpen door het Zwolse Ingenieurs- en Architectenbureau Willers. Het gebouw heeft één bouwlaag op een bijna rechthoekige plattegrond. Alleen het zuidelijke deel van de westgevel springt iets in. Het eenvoudige gebouw heeft in donkerrode baksteen in halfsteens verband gemetselde gevels, waarbij alle gevelopeningen het muurwerk over de volledige hoogte onderbreken. Het platdak heeft een eenvoudige vlakke, met niet-oorspronkelijk plaatmateriaal afgewerkte dakrand. De naar het terrein gerichte oostgevel heeft twee brede puien met aan de boven- en onderzijde vlakke panelen met daartussen forse ongedeelde glasopeningen. De twee deuropeningen hebben vlakke deuren en een ongedeelde bovenlicht. De naar het Veergat gerichte achtergevel heeft in het linker deel hoger geplaatste vensters met bakstenen lekdorpels. De brede pui in het terugliggende rechter deel van de gevel is vernieuwd en daarbij voorzien van een gemetselde borstwering en geglazuurde lekdorpelstenen. De zijgevels hebben geen openingen.

In het interieur bleef het grootste deel van de oorspronkelijke indeling behouden. Voor een belangrijk deel zijn oorspronkelijke vloeren van grijs gemarmerde plavuizen nog aanwezig. In het laboratorium is een deel van de oorspronkelijke, in plaatmateriaal uitgevoerde kasten en een werkblad

bewaard gebleven. Al deze delen zijn uiterst sober en functioneel uitgevoerd.

Overzicht van het laboratorium uit het noordoosten.

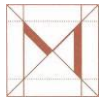
Zuidoosthoek van het laboratorium.

Zicht langs de westzijde van het laboratorium.

Interieurbeeld van het laboratorium met tegelvloeren en restanten van kasten en werkbladen.

5.2.7 Onderbouw asfaltinstallatie (13) en sorteertrechters (12)

Van de in 1975, ter vervanging van een eerder meer noordelijk gesitueerde installatie, nieuw gebouwde asfaltinstallatie resteren sinds de recente ontmanteling slechts de betonnen funderingen met hierop nog een enkel relict van de installatie. Deze delen vormen een herinnering aan de installatie die vanaf 1975 de kern van het productieproces vormde.

Het betreft een reeks betonnen stroken die de contouren van de asfaltinstallatie markeren. Deels zijn nog restanten van bevestigingen en een enkel element van de installatie bewaard gebleven.

Overzicht van het terreingedeelte waar zich de asfaltinstallatie bevond, met rechts de meest herkenbare restanten.

Trechters, trommel en trafohuis van asfaltinstallatie.

Funderingen en onderbouwen van asfaltinstallatie, deels als terreinstructuur opnieuw ingevuld met beplanting.

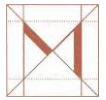
Jongere trechterreeks tussen de 'Lange Arm' en de vroegere asfaltinstallatie.

5.2.8 Losplaats Hollandsche IJssel (9) en trechters (4 en 11)

Hoewel ook daarvoor al aanwezig, werd de losplaats aan de Hollandsche IJssel met de bouw van de 'Lange Arm' in 1964 het belangrijkste aanvoerpunt voor grondstoffen. Daarvoor vond de aanvoer voor een deel ook plaats aan de zijde van het Veergat.

Het lossen gebeurde aanvankelijk met een op het schip geplaatste laadboom met aan kabels hangende sleepbak. Hiermee werd het aangevoerde op de wal gestort of in een trechter met aansluitende lopende band gegooid. Later ging men over op het gebruik van een mobiele kraan. Naast de nog altijd behouden oude trechter werd een tweede, grotere trechter geplaatst. Deze kon worden gelost in een vrachtwagen. In 1977 werd ter plaatse van de losplaats de oever aanzienlijk teruggelegd en het gebied rond de oude trechter voorzien van een stalen damwand. Dit deel steekt sindsdien voor de oever, waardoor schepen dicht bij de op dit deel opgestelde mobiele kraan konden aanmeren. Met het terugleggen van de oever werd ook de huidige oeverafwerking met betonnen palen en met asfalt overdekte stenen aangelegd. Dezelfde afwerking werd gefaseerd ook bij andere delen van het terrein toegepast.

De losplaats is toegankelijk middels een toegangspad van betonplaten. Het oostelijke deel heeft nog de oorspronkelijke opzet met stalen damwanden met daarbinnen een betonvloer rond de omstreeks 1950 daterende trechter. Dit deel heeft langs de noordzijde een jongere balustrade van stalen kokerprofielen. Het westelijke deel van de losplaats werd later verhoogd met een opbouw met betonnen wanden als standplaats voor de mobiele kraan. Dit deel heeft dezelfde balustrade van stalen kokerprofielen. De aan de westzijde aansluitende drijvende steiger

behoort bij het recente gebruik door Rederij de Vrijheid. De naast deze steiger aanwezige stalen meerpalen behoren wel bij de oorspronkelijke opzet van de losplaats.

De oudste, omstreeks 1950 daterende trechter (4) is gemaakt door de ten westen van zelling Veerstaalblok gelegen scheepswerf van 'Van Vlaardingen'.¹³ De trechter heeft een onderbouw met op de vier hoeken diagonaal geplaatste, naar onderen iets uitlopende staalprofielen. Daartussen hebben de vier zijden een vulling van plaatstaal met een forse boogopening. De opening aan de noordzijde werd later met staalplaten afgedicht. Oorspronkelijk was de onderbouw aanzienlijk hoger, maar met de verhoging van het terrein is de onderbouw ingekort. Over de onderbouw ligt een vierkant van stalen I-profielen met daarboven restanten van buiten de basis uitstekende plaatstalen trechter met verticale verstevigingsribben. Aan de noordzijde ontbreekt het uitstekende deel. De vele butsen in de randbalk getuigen hier van het laden vanaf deze zijde. Beneden het vierkant zet de trechter zich voort met in de onderzijde een losopening boven de naar de 'Lange Arm' oplopende lopende band.

De tweede, jongere, vultrechter (11) heeft vier uit plaatstaal en staalprofielen opgebouwde poten, die aan de binnenzijde naar boven toe breder worden. Boven de poten volgt een brede band van plaatstaal met verticale verstevigingsribben. Hierboven volgt de vultrechter, waarvan het bovenste schuine deel iets buiten de onderbouw uitsteekt. Het bovenste deel heeft recht opstaande wanden. De plaatstalen trechter is met verticale stalen I-profielen verstevigd. De onderzijde van de trechter ligt beduidend hoger dan bij de oudere trechter, t.b.v. het lossen in

(vracht)wagens. Op de noordzijde prijkt een bord met het opschrift "Asfaltcentrale Gouda".

Overzicht van de losplaats, gezien over de Hollandsche IJssel.

¹³ Mededeling door dhr. Hans du Pré

Zicht uit westelijke richting op de losplaats.

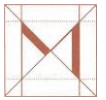
De al uit de jaren vijftig daterende oudste storttrechter. (4)

De t.b.v. een nieuwe veerverbinding langs de oude stalen meerpalen aangelegde steiger.

Detail van de oude trechter, waarvan de onderbouw deels is dichtgemaakt.

Zicht over het toegangspad naar de losplaats.

De eind jaren zeventig toegevoegde storttrechter. (11)

5.2.9 Overige objecten

Terreinverharding

Het terrein werd in de twintigste eeuw aanzienlijk verhoogd. Daarbij zullen uiteenlopende materialen zijn toegepast. De terreinverharding heeft een divers karakter, mede doordat hier deels gebruik werd gemaakt van restpartijen. Daarnaast komt veelvuldig beton voor en kleinere delen met bestratingen. Juist de diversiteit aan afwerkingen is kenmerkend voor het gebruik van dit terrein.

Steigers Veergat en Stolwijkervaart

Naast de losplaats aan de noordzijde van het terrein zijn ook aan de oost- en westzijde van het terrein enkele steigers aanwezig. Een hoofdzakelijk in staal uitgevoerde steiger aan de oostzijde (27) werd als onderdeel van de herontwikkeling van het terrein aangebracht. Hier is in het verleden nooit een steiger aanwezig geweest.

Aan de westzijde zijn drie steigers aanwezig. Een lange stalen steiger en een korte houten steiger zijn vrij recent en behoren bij het tot recreatievaartuig omgebouwde kraanschip dat dienst heeft gedaan voor de fabriek en hier eerder lag afgemeerd. (26) Een meer noordelijk gesitueerde steiger is voorzien van een stalen portaal met daaraan restanten van een takelmechanisme. (25) Vóór deze steiger bevindt zich in het water een geperforeerde metalen bak. De steiger wordt al op situatietekeningen in de jaren vijftig weergegeven, maar de functie van het portaal en de geperforeerde bak blijken hieruit niet. Het lijkt echter verband te houden met de vroegste asfaltinstallatie. Mogelijk voor inname van rivierwater.

Recente steiger aan oostzijde terrein. (27)

Lange metalen aanlegsteiger t.b.v. het tot recreatievaartuig omgebouwde kraanschip (26)

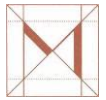

Kleine houten steiger naast de aanlegsteiger van het recreatievaartuig (17).

Restanten steiger met takelmechanisme en geperforeerde metalen bak (25).

6 CULTUURHISTORISCHE KWALITEITEN

6.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied. In de waardering ligt de nadruk op de periode van gebruik door Koudasfalt N.V., omdat deze periode sterk bepalend is voor het huidige terreinbeeld. Daarnaast worden echter de periode vóór 1930 en recente ontwikkelingen niet buiten beschouwing gelaten. Naast de algehele aanleg en karakteristiek komen ook individuele objecten, zowel gebouwd als industrieel en infrastructureel aan de orde.

In paragraaf 5.2 wordt een korte definitie gegeven van de belangrijkste gebiedskarakteristiek vanuit historisch perspectief. In de volgende paragrafen wordt ingezoomd op een aantal bijzondere (historisch) ruimtelijke structuren en aspecten, de bebouwing en het groen in het gebied. De cultuurhistorische waardenkaart biedt een overzicht van de in het onderzoeksgebied aanwezige ruimtelijke en cultuurhistorische waarden.

6.2 ALGEMENE OMSCHRIJVING VAN DE GEBIEDSKARAKTERISTIEK

Het ruimtelijk beeld van het onderzoeksgebied werd tot voor kort gekenmerkt door een intensief gebruik als asfaltcentrale met daarvoor benodigde bunkeropslag van grondstoffen. De zuidrand werd daarbij afgesplitst en heeft zich ontwikkeld tot een wat kleinschaliger, grotendeels bebouwd bedrijventerrein dat het zicht op het terrein van de asfaltcentrale, vanaf de openbare weg, deels wegneemt. De cultuurhistorische waarde ligt vooral in de op historische perceelgrenzen gebaseerde terreinomvang en het industriële gebruik en hiervan bewaard gebleven relictten.

In het plangebied kunnen twee hoofdtijdslagen worden onderscheiden:

- **Pre-industriële fase:** agrarisch buitendijks gebied, per eigendom omgeven door zomerdijken. De huidige terreincontouren zijn in ieder geval vanaf de late middeleeuwen al herkenbaar en vanaf de vroege negentiende eeuw nauwelijks gewijzigd.
- **Industrieel gebruik als asfaltcentrale van Koudasfalt N.V. (1930-2013) en balkengat van De Hoop (1900-1980):** Vanaf ca. 1900 werd aan de oostzijde van het terrein een balkengat aangelegd en vanaf 1930 ontwikkelde de asfaltcentrale van Koudasfalt N.V. zich op het westelijke deel van het terrein. Behoudens de buitencontouren van het gebied hebben deze functies het beeld bepaald, waarbij de aanwezigheid van het balkengat door de latere uitbreidingen van Koudasfalt N.V. op het resterende vloedbosje na, vrijwel geheel onherkenbaar is geworden.

6.3 BIJZONDERE (HISTORISCH) RUIMTELIJKE ASPECTEN

Binnen- en direct rond het onderzoeksgebied bevinden zich enkele historisch-ruimtelijke objecten en structuren die van belang zijn vanwege hun ouderdom en als constante factor een belangrijke verwijzing zijn naar de **pre-industriële fase** in de ontwikkeling van het gebied. Het gaat om de volgende objecten en structuren:

- Veergat met langsliggend (gedeeltelijk) rietland;
- De Wijk als monding van de Stolwijksevaart en rijksmonumentale Stolwijkersluis;
- Huidige, met kadastrale minuut overeenkomende contouren onderzoeksgebied;
- Historische Gouderaksedijk als noordelijke begrenzing van Krimpenerwaard en hoofdontsluiting van het gebied, met hier langsliggende, deels historische bebouwing;

De huidige ruimtelijke structuur met bedrijventerreinen op de buitendijks gelegen zellingen is kenmerkend voor de gebieden langs de Hollandsche IJssel, maar daarmee ook niet uitzonderlijk. Bijzonder is wel dat het terrein voor een zeer belangrijk deel onbebouwd bleef als gevolg van de voor het productieproces benodigde opslag van grote voorraden grondstoffen. In tegenstelling tot veel andere bedrijventerreinen op de zellingen heeft het onderzoeksgebied daardoor nu nog steeds een zeer open karakter.

De volgende ruimtelijke aspecten van het oorspronkelijk concept zijn nog goed waarneembaar en zijn van positieve cultuurhistorische waarde:

- Het vrijwel volledig als opslag voor grondstoffen fungerende terrein met hiertoe aanwezige centraal geplaatste zwenkarm met

transportband en hier in een straal omheen gepositioneerde betonnen keermuren als afscheiding tussen de verschillende grondstoffenbunkers.

- Relatie met de Hollandsche IJssel als belangrijkste aanvoerroute voor grondstoffen.
- Langs west- en zuidranden van het terrein gepositioneerde kleinschalige bebouwing.
- Groene zone langs terreinranden als afscheiding van het terrein, maar ook om het beeld van het terrein vanaf de stad te camoufleren.
- Grotendeels verhard terrein, uitgevoerd met divers (rest)materiaal.
- Groenstrook met 'vloedbosje' op zuidoosthoek van het terrein als restzone na dichting van het balkengat.

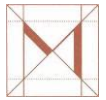
In de huidige opzet en/of aanleg niet meer (direct) herkenbaar, maar voor de historische ontwikkeling van het terrein of complex belangrijke of sturende structuren:

- Balkengat;

6.4 BEBOUWING EN OBJECTEN

Een deel van de bebouwing en objecten in het onderzoeksgebied heeft cultuurhistorische waarde. Dat wil zeggen dat er sprake is van gebouwen, objecten en ensembles die in meer of mindere mate voldoen aan de volgende criteria:

- Objecten, complexen en ensembles met architectuurhistorische waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerp kwaliteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie;
- Objecten, onderdelen en ensembles met cultuurhistorische waarden: d.w.z. van belang vanwege een bijzondere functie,

typologie, ontwerp of uiterlijke verschijningsvorm in relatie tot het historische terreingebruik.

- Objecten, complexen en ensembles met een bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarde, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante locaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks);
- Gaafheid, d.w.z. objecten, complexen en ensembles die in belangrijke mate ongewijzigd zijn gebleven sinds de bouwtijd of waarbij wijzigingen de oorspronkelijke opzet niet verstoren;

Objecten die aan deze criteria voldoen en een hoge cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen zijn:

- De centraal op het terrein gesitueerde 'Lange Arm'
- Bij de 'Lange Arm' en losplaats behorende transportband.
- In een straal rond de 'Lange Arm' gesitueerde betonnen keermuren van grondstoffenbunkers (vroegste delen)
- Omstreeks 1950 daterende trechter bij losplaats aan Hollandsche IJssel.
- Weegbrug.

Objecten die in enige mate aan deze criteria voldoen en daarmee een positieve waarde vertegenwoordigen zijn:

- Beheerderswoning Koudasfalt N.V., Gouderaksedijk 32
- Voormalig laboratorium en was- en kleedgebouw
- Transformatorhuisje ten zuiden van Gouderaksedijk 24B
- In 1977 uitgebouwde, door damwanden omgeven losplaats.
- IJzeren meerpalen bij losplaats.
- In een straal rond de 'Lange Arm' gesitueerde betonnen keermuren van grondstoffenbunkers (latere delen)
- Jongere trechter bij losplaats.

- Twee reeksen sorteertrechters binnen betonnen funderingen
- Herkenbare restanten van de in 1975 vernieuwde asfaltinstallatie.

Objecten, complexen en ensembles met een monumentenstatus (rijks- en gemeentelijke monumenten in directe omgeving onderzoeksgebied)

- Sluiscomplex Stolwijkersluis (rijksmonument)
- Gouderaksedijk 55 (gemeentelijk monument)

6.5 HISTORISCHE GROENSTRUCTUREN

Het onderzoeksgebied heeft een groot deel van de twintigste eeuw een intensief gebruik gekend, waarbij het terrein werd opgehoogd en ook langs de randen van het terrein veranderingen plaats vonden. Wel is steeds sprake geweest van groenzones langs de randen van het terrein en deze kunnen dan ook als een belangrijke karakteristiek worden beschouwd. Binnen de huidige beplanting zijn geen monumentale bomen aanwezig. Enkele wat forsere bomen vormen wel de 'dragers' voor de groenstrook en hebben zo een accentfunctie.

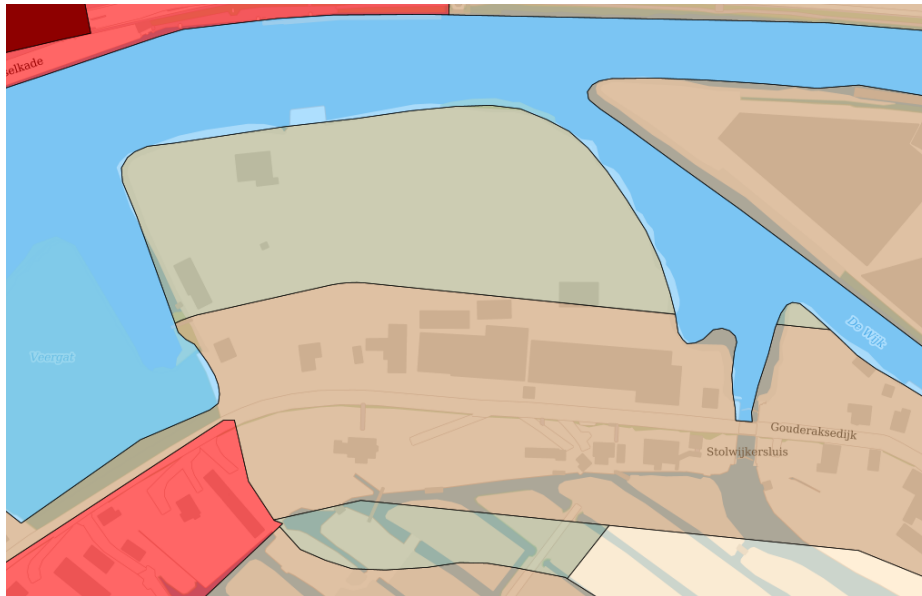
6.6 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Het onderzoeksgebied kent ten aanzien van de archeologische verwachting twee afzonderlijke zones. Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied heeft op de Cultuurhistorische Kaart Gouda de kwalificatie "Gebied Hoge verwachting" vanaf 2,0 m – mv.

Dit heeft tot gevolg dat een Archeologievergunning nodig is voor projecten groter dan 100 m² waarvan de bodemverstorende ingrepen dieper reiken dan 2,0 m -mv.

Het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied heeft op de Cultuurhistorische Kaart Gouda de kwalificatie “Gebied Hoge verwachting” vanaf 0,5 m – mv.

Dit heeft tot gevolg dat een Archeologievergunning nodig is voor projecten groter dan 100 m² waarvan de bodemverstorende ingrepen dieper reiken dan 0,5 m -mv.

Uitsnede cultuurhistorische kaart Gouda, met daarop de twee archeologische zones. Het licht gekleurde noordelijke deel heeft vanaf 2,0 m – mv een hoge archeologische verwachting. Het donker gekleurde zuidelijke deel heeft een hoge archeologische verwachting vanaf 0,5 – mv. Bron: Cultuurhistorische kaart Gouda.

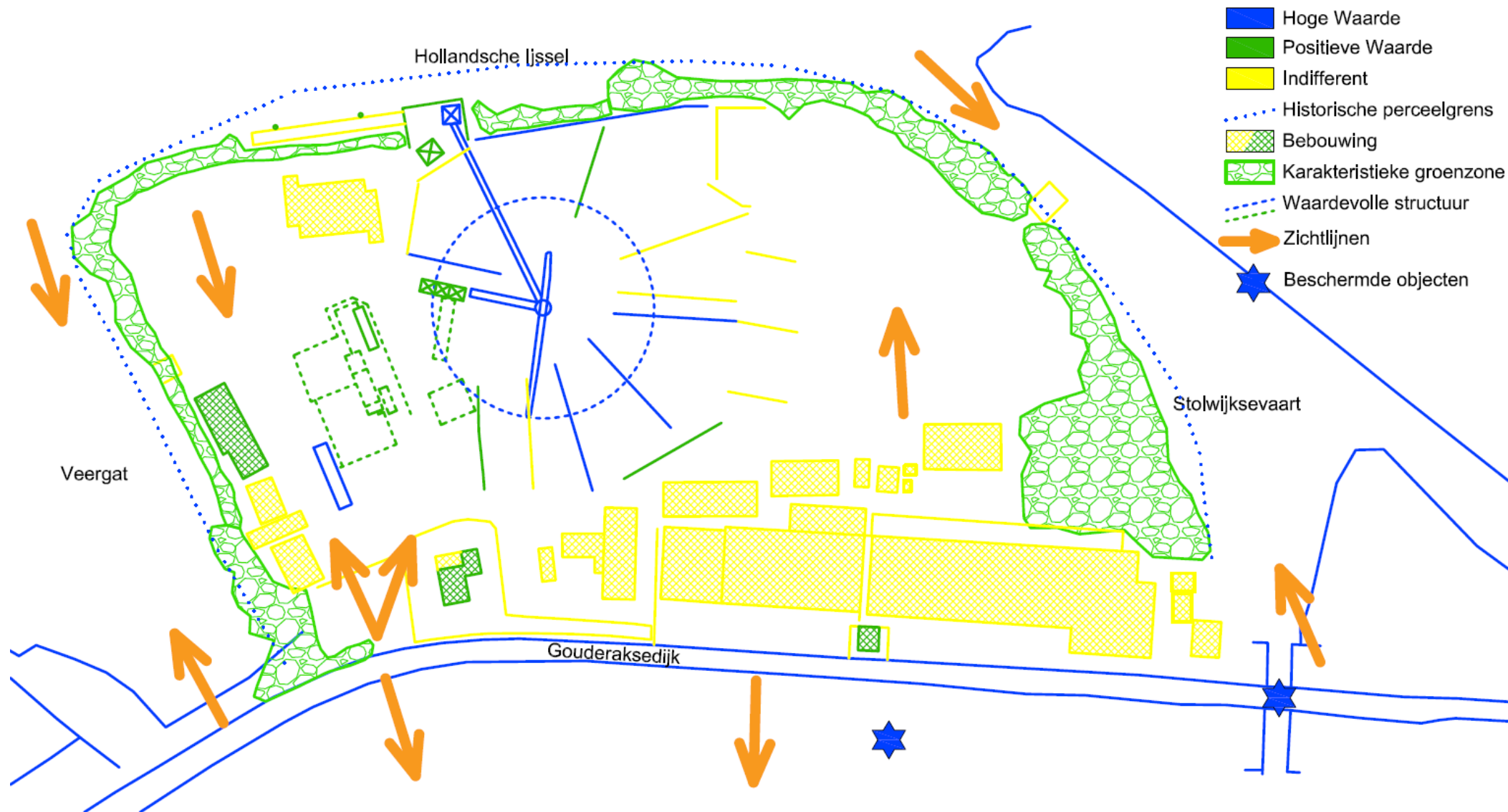

6.7 OVERZICHT OBJECTEN

De in het overzicht weergegeven nummering correspondeert met de nummering op hierna volgende waardenkaart.

Nr.	Gebouw of object	Toelichting	Waardering	Toelichting waarde
1	Lange Arm	Uit 1964 daterende zwenkarm t.b.v. verdeling grondstoffen over bunkers	Hoog	Bijzondere industriële component en sterk beeldbepalend
2	Transportband	Bij zwenkarm behorende transportband uit 1964	Hoog	Bijzondere industriële component en sterk beeldbepalend
3	Storttrechter	Tot de oudste delen van bedrijfsvoering behorend element (ca. 1950)	Hoog	Bijzondere industriële component en oudste onderdeel van bedrijfsvoering
4	Keerwanden (vroeg opzet)	Behorend bij de in een straal rond de zwenkarm aangelegde bunkers	Hoog	Bijzondere industriële component en in hoge mate bepalend voor ruimtelijke structuur
5	Weegbrug	Tot vroegste delen van bedrijfsvoering behorend	Hoog	Bijzondere industriële component en herinnering aan routing over terrein
6	Beheerderswoning	Vroegste bebouwing op het terrein (1955)	Positief	Herkenbaar onderdeel terreingebruik in sobere, maar verzorgde architectuur
7	Laboratorium en kleedgebouw	Enige nog vrijwel ongewijzigde bedrijfsgebouw uit 1964)	Positief	Herkenbaar onderdeel terreingebruik. Zeer sober, maar nog goed herkenbaar gebleven
8	Transformatorhuisje 1944	Betreft oudste bouwdeel binnen onderzoeksgebied	Positief	Herkenbaarheid ontwikkeling gebied en opvallend door gepleisterde gevels en met zink gedekt tentdak
9	Losplaats met damwanden	Betreft aanpassing in 1977 van losplaats Hollandsche IJssel	Positief	Onderdeel belangrijke moderniseringsfase en beeldbepalend voor noordelijke terreinrand
10	Ijzeren meerpalen bij losplaats	Behorend bij aanpassing losplaats in 1977	Positief	Onderdeel belangrijke moderniseringsfase
11	Jongere trechter bij losplaats	Behorend bij aanpassing losplaats in 1977	Positief	Onderdeel belangrijke moderniseringsfase en herinnering aan industriële verleden
12	Reeks sorteertrechters	Recenter, maar duidelijk herkenbaar onderdeel bedrijfsvoering	Positief	Herkenbaarheid latere ontwikkeling bedrijfsvoering

13	Restanten asfaltinstallatie	Betreft onderbouw in jaren zeventig nieuw gebouwde asfaltinstallatie	Positief	Herkenbaarheid terreingebruik en bedrijfsvoering
14	Tot kantoor verbouwde loods (scouting)	Tot kantoor verbouwde loods met uitbreiding uit 1995	Indifferent	Hoewel één van de oudere bouwdelen, door latere verbouwingen niet meer herkenbaar
15	Op terrein herplaatste loods	Van elders afkomstig object	Indifferent	Van elders afkomstig, vrij algemeen object
16	Vernieuwde of toegevoegde keermuren	Betreft latere aanpassingen met afwijkende karakteristiek	Indifferent	Vormen een 'breuk' met oorspronkelijk concept. Deels ook afwijkende materialisering
17	Unitbouw periode Koudasfalt	Meerdere semi-permanente universele bouwdelen	Indifferent	Van elders afkomstig universeel type unitbouw
18	Transformatorhuisje	Omstreeks 1975 gebouwd met zeer eenvoudige opzet	Indifferent	Zeer algemene en sobere opzet
19	Bedrijfsgebouwen Gouderaksedijk	Vanaf ca. 1970 gebouwde forse bedrijfshallen	Indifferent	Zeer algemene sobere bedrijfsbebouwing
20	Woning Gouderaksedijk	Omstreeks 1970 gebouwde, zee eenvoudige woning	Indifferent	Zeer algemene sobere architectuur
21	Houten schuur	Recent gebouwd achter bedrijfsbebouwing Gouderaksedijk	Indifferent	Recente schuur van zeer algemeen type
22	Golfplaten loods	Recent gebouwd achter bedrijfsbebouwing Gouderaksedijk	Indifferent	Recente schuur van algemeen type.
23	Diverse kleine gebouwtjes	Recente ondergeschikte gebouwtjes	Indifferent	Recent en van ondergeschikt belang
24	Containerbouw De Vrijheid	Als onderdeel van recente terreinontwikkeling gebouwd paviljoen	Indifferent	Recent en met vrij provisorische opbouw
25	Steiger met korf bij Veergat	Steiger met korf en resten hijsmechanisme	Positief	Onderdeel latere bedrijfsvoering, maar ondergeschikt
26	Aanlegsteigers Veergat	Latere steigers t.b.v. aanleg woonschip	Indifferent	Recent en geen relatie met terrein
27	Steiger Stolwijkervaart	Onderdeel herontwikkeling	Indifferent	Recente toevoeging
28	Constructie zonnepanelen	Onderdeel herontwikkeling	Indifferent	Recente toevoeging met hergebruik oudere delen
29	Stolwijkersluis	Rijksmonument	Hoog	Zie redengevende beschrijving
30	Gouderaksedijk 55	Gemeentelijk monument	Hoog	Zie redengevende beschrijving

7 SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN

Het intensieve gebruik in de twintigste eeuw van dit buitendijks gelegen terrein van de asfaltcentrale heeft grote veranderingen tot gevolg gehad. Hierdoor is de landelijke situatie, zoals deze tot ca. 1930 nog voor een belangrijk deel bewaard was gebleven, onherkenbaar veranderd. Slechts de contouren (oever) van het terrein herinneren hieraan en dienen dan ook in de toekomst gerespecteerd te worden.

Gebouwen

Ten aanzien van de inrichting van het terrein is het industriële gebruik door Koudasfalt N.V. vanaf 1930 overheersend en ook thans nog bepalend voor het terreinbeeld. In de bedrijfsvoering was de bebouwing op het terrein altijd ondergeschikt aan het ruimte-intensieve productieproces, zodat van de vroegste bebouwing geen delen bewaard zijn gebleven. Ook van latere fasen is de bebouwing eenvoudig en weinig representatief. Slechts de uit 1955 daterende beheerderswoning en het uit 1964 daterende laboratorium zijn vrij goed behouden gebleven en vormen daarmee belangrijke herinneringen aan de periode van gebruik door Koudasfalt N.V. Deze objecten zouden bij ontwikkelingen onderdeel van de planvorming moeten zijn.

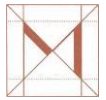
Objecten en installaties

Ook het productieproces was aan veranderingen onderhevig. Doordat de installaties zonder bouwkundige omhulling op het terrein waren geplaatst, bleven bij vernieuwing van installaties geen, of nauwelijks tastbare restanten bewaard. De thans prominent herkenbare delen, bestaande uit de zwenkbare transportband (Lange Arm) met bijbehorende vaste transportband, storttrechter, betonnen keerwanden en de weegbrug kwamen deels vanaf 1950 (weegbrug en trechter), maar grotendeels pas vanaf 1964 tot stand. Deze onderdelen bepalen sindsdien in hoge mate het beeld en de structuur van het terrein en zijn belangrijke relictten van het eigenlijke productieproces. Ze vormen een tastbare en waardevolle herinnering aan het industriële verleden van deze locatie.

Met name de ‘Lange Arm’ en hier in een straal omheen gepositioneerde keerwanden vormen daarbij een zeer kenmerkende structuur die uitgangspunt kan zijn voor toekomstige ontwikkelingen. Jongere elementen, zoals een in 1977 toegevoegde storttrechter, de in 1977 aangelegde losplaats, twee reeksen sorteertrechters, de funderingen van de gesloopte asfaltinstallatie maar ook de diverse terreinverhardingen kunnen daarbij een ondersteunende rol hebben. Deze objecten zoveel mogelijk behouden en integreren bij herontwikkeling. Daarnaast kunnen deze onderdelen mede tot inspiratie voor toekomstige planvorming dienen.

Terreinopzet

Het grotendeels door water omgeven terrein was altijd vooral ‘naar binnen gericht’, maar heeft naar buiten altijd een groen karakter gehad

door de rondom aanwezige groenzone. Oorspronkelijk lag rond de oevers nog een strook rietland, maar deze was al rond 1900 verdwenen. Slechts naast de westzijde van het terrein is weer deels rietland ontstaan, nadat dit ook hier eerder geheel was verdwenen. Het groene karakter door lage struiken, afgewisseld met enkele hogere bomen biedt het terrein, vooral ook gezien vanaf de zijde van de Goudse binnenstad, een natuurlijke aanblik. Dit komt de beleving vanaf de oever aan de stadszijde sterk ten goede. Door de relatief lage begroeiing blijven ook relictten van het industriële verleden wel herkenbaar. Dit beeld bij voorkeur zoveel mogelijk handhaven, dan wel als uitgangspunt nemen voor ontwikkelingen.

Ten aanzien van eventuele bebouwing op het terrein kan de vroegere kleinschalige industriële bebouwing als uitgangspunt worden genomen wat betreft zowel omvang (kleinschalig), hoogte (laagbouw) en situering binnen het terrein (langs zuid- en westrand). Nieuwe ontwikkelingen met meer hoogte zijn alleen mogelijk wanneer deze passen bij het industriële karakter en zij het contrast tussen de Stad Gouda aan de ene zijde van het Goudasfalt en het open land van de Krimpenerwaard aan de andere zijde van Goudasfalt niet gaan domineren. In het geval er plannen met meer bouwhoogte zijn, dan kunnen de ligging en contouren van de voormalige asfaltinstallatie -molen kunnen daarbij als referentie dienen.

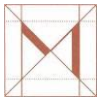
Daarmee blijft de karakteristieke openheid van het terrein behouden, maar wordt ook voorkomen dat het gebied door te intensieve en grootschalige verstedelijking onherkenbaar wordt als randzone van het landelijke gebied van de Krimpenerwaard en te zeer de concurrentie aangaat met de historische binnenstad en de 'Lange Arm'. Juist de zone direct langs de Gouderaksedijk kenmerkt zich door een meer intensieve (bedrijfs)bebouwing zonder bijzondere kwaliteiten. Juist deze zone biedt kansen voor een opwaardering waarmee deze tot een verbindende factor

wordt tussen het open polderlandschap en het industriële Koudasfalt-terrein. In ieder geval zou een verdere schaalvergroting daarbij voorkomen moeten worden.

Voor de totale opzet van het terrein is het wel aan te bevelen dat, meer dan thans het geval is, gebruik wordt gemaakt van een totale beeldvisie. Hiermee wordt een al te sterke 'verrommeling' van het terrein voorkomen. Naast een visie op de beeldkwaliteit van toe te passen bebouwing (kleinschalig, sober, industrieel), zou daarin ook de terreinstructuur en in het bijzonder de open ruimtes op hoofdlijnen vastgelegd kunnen worden.

Balkengat

Hoewel de Hollandsche IJssel de belangrijkste aanvoerroute voor de benodigde grondstoffen was, is behoudens een in omvang vrij beperkte losplaats, nooit een intensieve relatie tussen het terrein van Koudasfalt N.V. en de rivier geweest. Anders is dat bij het oostelijke deel van het terrein. Het hier aanwezige balkengat van N.V. Houthandel en Stoomzagerij 'De Hoop' nam vanaf de vroege twintigste eeuw een steeds belangrijker plaats in binnen het terrein en fungeerde zo als een binnenhaven vanaf de Stolwijksevaart. Hoewel het balkengat in de huidige situatie in het geheel niet meer herkenbaar is, zou dit bijzondere ruimtelijke object en historisch industrieel fenomeen wel tot inspiratie kunnen dienen bij toekomstige ontwikkelingen. Zelfs het weer (deels) in ere herstellen van het balkengat zou een meerwaarde kunnen bieden voor de ontwikkeling van het terrein, mits dit niet ten koste gaat van nog in-situ behouden historische elementen of structuren.

8 BRONNEN EN LITERATUUR

8.1 BRONNEN

- Streekarchief Midden-Holland, Archieven Koudasfalt N.V en Bouwtekeningen
- Historisch Archief Kadaster
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

8.2 INTERNET

- Delpher – Historische kranten.
- Wikipedia
- Topotijdreis.nl

8.3 LITERATUUR

- Dasselaar, M. van (2019) Historie van het Goudasfalt terrein) onderzoek i.o.v. het bestuur van Goudasfalt.
- Jacobs, G. (2015) Omschrijving en Waardeoordeel van “De Lange Arm” Koudasfalt KWS Stolwijkersluis, onderzoek in opdracht van Gemeente Gouda.
- Lintsen, H.W. (1993) *Geschiedenis van de techniek in Nederland. De wording van een moderne samenleving 1800-1890. Deel IV*

- Sprokholt, H., Dolder-de Wit, H. van (1996) *Oud Gouda vanuit de lucht*, uitgave Slingenberg, Hoogeveen.
- Kranen, K. (2019) *Cultuurhistorische analyse Stolwijkersluis en directe omgeving*, in opdracht van Gemeente Gouda, concept 2 mei 2019.
- Brink, A. van den (2003) Gespaard Landschap, 1. De Stolwijkersluis en de Geotroieerde Vervening van de Krimpenerwaard, Tidinge van Die Goude 37-48.

